

Ngwalak i bazlam nakə
Mata
a watsa aye
Məfələkwe

Wu nakə Mata a watsa a dərəwel nakay aye na, anan; Yesu Kəriste nəngeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a gwad ma sləraweeye ka məndzibəra aye. Mbəlom a dazlay mərəhe ha wu nakə a gwad ma vəlateye a Israyel ma Dzam Guram eye na, ta nəngeye. Tə wa na Yesu mə walaŋ i Yahuda hay, kə ndza mə walaŋ tay dərma. Kwa andza niye bəbay na, labara nakay ka təra hərwi Yahuda hay dəkdək bay, hərwi ndo hay ka məndzibəra tebiye.

Mata kə pay gər a məwetse dərəwel ŋgay ka madədo ka madədo lele. A dazlay ta məwe i Yesu, madzəhuḅe i Yesu a yam, ada tə masəpete nakə Fakalaw a səpat na Yesu aye. Kə watsa na məsler i Yesu, labara neheye a tsikawatay a ndo hay aye, matətike ada ta məmbəle tay ha ndo hay abəra ma dəvats.

Mata a ŋgəna ha matətike i Yesu wal wal zlam:

- 1) A dā ha labara ma tsaholok (5-7).
- 2) Gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo ta məsler tay (10).
- 3) Dzeke i Bəy i Mbəlom (13).
- 4) Gawla i Yesu hay ta giye məsler na, kəkay (18).
- 5) Matətike ka gər i mandəve i məndzibəra tə məmaw i Yesu (24-25).

Bəba tətə i Yesu hay
Luka 3.23-38

¹ Anan̄ d̄erewel i m̄azele i b̄aba t̄ate hay i Yesu K̄ariste: Yesu K̄ariste na, slala i Davit ada Davit na, slala i Abraham. B̄aba t̄ate i Yesu hay na, anan̄; ² Abraham a lah m̄awe Izak. Izak a wa Zakob. Zakob a wa Yahuda ta malamar ŋgay hay. ³ Yahuda a wa Fares t̄ə Zara, may tay na, Tamar. Fares a wa Hesron. Hesron a wa Aram. ⁴ Aram a wa Aminadab. Aminadab a wa Nason̄. Nason̄ a wa Salmon̄. ⁵ Salmon̄ a wa Booz, may i Booz na, Rahab. Booz a wa Obed, may i Obed na, Rut. Obed a wa Zese. ⁶ Zese a wa b̄əy Davit.

Davit a wa Salomon̄, may i Salomon̄ na, ŋgwas i Uri. ⁷ Salomon̄ a wa Robowam. Robowam a wa Abiya. Abiya a wa Asaf. ⁸ Asaf a wa Zozafat. Zozafat a wa Zoram. Zoram a wa Oziyas. ⁹ Oziyas a wa Yotam. Yotam a wa Akaz. Akaz a wa Ezekiyas. ¹⁰ Ezekiyas a wa Manase. Manase a wa Amon̄. Amon̄ a wa Zoziyas. ¹¹ Zoziyas a wa Yekoniya ta malamar ŋgay hay. A wa tay ha na, ah̄el nak̄ə t̄ə ḡəs tay beke eye hay a Babilon aye.

¹² Ma d̄aba eye nak̄ə ti ye tay ha a Babilon aye na, Yekoniya a wa Salatiyel. Salatiyel a wa Zorobabel. ¹³ Zorobabel a wa Abihod. Abihod a wa Eliyakim. Eliyakim a wa Azor. ¹⁴ Azor a wa Sadok. Sadok a wa Akim. Akim a wa Eliyod. ¹⁵ Eliyod a wa Eleyazar. Eleyazar a wa Matan. Matan a wa Zakob. ¹⁶ Zakob a wa Yusufa tuk. Nen̄geye na, zal i Mari nak̄ə a wa Yesu, t̄ə zalay K̄ariste aye.

¹⁷ A ḡəs ab̄əra ka Abraham hus ka Davit na, slala kuro ḡər eye fad̄. Ada a ḡəs ab̄əra ka Davit hus ah̄el nak̄ə t̄ə ḡəs tay ha Israyel hay a Babilon aye na, slala kuro ḡər eye fad̄. Sa na, a ḡəs ab̄əra ka m̄əḡəse

tay ha Israyel hay a Babilon hus ka Kəriste na, slala kuro gər eye fad.

*Məwe i Yesu
Luka 2.1-7*

¹⁸ Anan ma kəkay nakə tə wa Yesu Kəriste aye. May nğay na, tə zalay Mari, neŋgeye mədel i Yusufa. Ane tuk na, ahəl nakə ta zla bo zuk bay aye na, kiye a yay a Mari ta gədan i Məsəfəre Tsədanğa eye. ¹⁹ Yusufa mədel nğay na, neŋgeye ndo i dedək kame i Mbəlom. A say məndəde horoy ka Mari kame i ndo hay bay. A dzala mə gər nğay məgəre ha mədel nğay ta məkal.

²⁰ Həlay nakə neŋgeye faya ma dzaliye andza niye na, gawla i Mbəlom a bəzay ha bo ma məsine, a gwadəy: «Yusufa, slala i Davit, kâ dzədzar məzle mədel yak Mari bay. Hərwi kiye a yay a Mari na, ta gədan i Məsəfəre Tsədanğa eye. ²¹ Ma wiye wawa hasləka eye, ada nəkar ka zaleyə Yesu*, hərwi ma təmiye tay ha gwala nğay hay abəra mə mezeleme tay.»

²² Wu neheye tebiye tə ndislew na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik tə bazlam i ndo məde ha bazlam nğay aye mâ ge bo. A gwad:

²³ «Anan dem nakə a sər zal zuk bay aye ma hutiyə wawa,
ma wiye wawa hasləka eye,
ta zaleyə Emanuyel.†»

²⁴ Yusufa a pədeke abəra ka məndzəhəre na, a ge wu nakə gawla i Mbəlom a gwadəy ge aye. A zla na Mari andza nğwas nğay a gay nğay. ²⁵ Ane tuk na, ta

---

* **1:21** Yesu na, andza məgwədə Bəy Maduweŋ ma təmiye tay ha ndo hay. † **1:23** Andza məgwədə: «Mbəlom tə nəkway.» Zəba ka Ezay 7.14; 8.8, 10.

dzapa zuk bay hus a pat nakə Mari a wa na wawa haslaka eye. Ada Yusufa ma zaleye na, Yesu.

2

Ndo matəkay dāre a wurzla hay ti ye ka tɔv i Yesu

¹ Tə wa Yesu na, ma Betelehem ka dala i Yahuda, a həlay nakə Herod nengeye bəy bagwar eye aye. Ma dɛba eye tə wa na Yesu na, ndo matəkay dāre a wurzla hay ti yaw mə bəzay, tə ndislew a Zerolelem, ² ta tsətsah, tə gwad: «Bəy i Yahuda hay nakə tə wa na anəke aye na, mənɔgay? Nəmaa nɔgatay a wurzla nɔgay eye a tsaraw mə bəzay ada nəmaa yaw na, mədəslay ha gər.»

³ Bəy Herod a tsəne bazlam tay niye na, a kwasay gər haladzay tə siye i ndo neheye ma Zerolelem aye tebiye. ⁴ A zalatay a bagwar i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzanɔgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a tsətsah fataya a gwadatay: «Tə wa Kəriste na, mənɔgay?»

⁵ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Tə wa Kəriste na, ma Betelehem, ka dala i Yahuda. Hərwi ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a watsa, a gwad:

⁶ «Nəkar Betelehem ka dala i Yahuda, nəkar na, makətsa bo eye mə walaŋ i gəma neheye ka dala i Yahuda aye bay. Hərwi bəy nakə ma tsəkuriye tay ha Israyel ndo ga hay aye na,

ma deyeweye abəra ma nəkar.*»

⁷ Yawa! Herod a zalatay a ndo matəkay dāre a wurzla hay ta məkal. A tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka nɔgatumay a wurzla nɔgay eye a tsaraw na, a həlay

* 2:6 Zəba ka Mise 5.2; 2 Samuyel 5.2.

waray?» ⁸ Tsa na, a slər tay ha a Betelehem, a gwadatay: «Dum, pəlum na wawa eye niye lele. Ka hutum na na, dumara dumenj ha hərwi ada neñ dərmaκ nâ ye mədəslay ha gər.»

⁹ Ndo neheye tə tsəne bazlam i bəy na, tə həl bo, ti ye. Ahəl nakə faya ta diye na, tə ηgatay a wurzla nakə a tsaraw mə bəzay aye faya ma diye kame tay. A husa ka gər i gay nakə wawa mə dəma aye na, a lətse. ¹⁰ Tə ηgatay andza niye na, dərev tay a rah ta mənɣwese. ¹¹ Tə fələkwa a gay, ti ye naha, tə ηgatay a wawa ta may ηgay Mari. Ta dəkway gurmets, tə dəslay ha gər. Tsa na, tə pəla ha wu tay hay, tə vəlay wu kəriye a wawa niye. Tə vəlay gura, wu andaya tə zalay *eηsɛns*[†] ada ta *mir*[‡]. ¹² Ma dəba eye Mbəlom a tsikatay ma məsine, a gwadatay: «Kâ mbədum gər ta təv i Herod sa bay.» Tə tsəne andza niye na, tə həl bo, ti ye a gəma tay ta tsəved mekelej eye.

Mede a Ezipt

¹³ Ahəl nakə ndo matəkay dərə a wurzla hay ti ye wu tay na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine. A gwaday: «Lətse, zla na wawa ta may ηgay, hwayum a Ezipt. Ndza mə dəma hus a pat nakə na gwadakeye maw aye, bəna Herod faya ma pəliye wawa nakay məkəde na.»

¹⁴ Yusufa a tsəne andza niye na, a lətse, a ye tay ha wawa ta may ηgay a Ezipt ta həvad. ¹⁵ Tə ndza mə dəma hus a pat nakə Herod a mət aye. Wu neheye tebiye na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduweñ a tsik tə bazlam i ndo məde ha bazlam

---

[†] **2:11** Eηsɛns na, wu nakə tə fəkawa hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom aye. [‡] **2:11** Mir: Mal nakə a ze huñja lele aye. Tə gawa ka mədahanj ada mâ ze bay.

ngay aye mâ ge bo parakka, a gwad: «Na zalay a wawa ga mâ yaw abëra mæ Ezipt.Š»

Herod a bəbazl tay ha wawa hay ma Betelehem

¹⁶ Herod a zəba faya ndo matəkay däre a wurzla hay ta vay gər na, a ndalay haladzay. Tsa na, a slər ndo hay, a vəlatay tsəved ka məkəde wawa hasləka eye tebiye a dazlay ka neheye a sla məve sulo bay aye ma Betelehem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye.

¹⁷ Andza niye, maa ge bo na, bazlam i Zeremi ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad:

¹⁸ «Mawude a tsənew abëra ma gəma i Rama, mətuwe tə zlazlay haladzay mæ dəma.

Rasel faya ma tuwiye wawa ngay hay.

Dada a say mægəse dərev abëra ka mətuwe bay, hərwi wawa ngay hay andaya sa bay.*»

Məməw abëra mæ Ezipt a Nazaret

¹⁹ Ma dəba eye Herod a mət na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine ma Ezipt. ²⁰ A gwaday: «Lətse, zla na wawa ta may ngay ada mbəda gər a gəma i Israyel, hərwi ndo neheye ta pəla tsəved ka wawa nakay məkəde na aye na, ta mət.»

²¹ Yusufa a tsəne andza niye na, a zla na wawa ta may ngay, a mbəda gər a gəma i Israyel. ²² Ane tuk na, Yusufa a tsəne Arkelawos kə ndza a bəy i bəba ngay Herod ka dala i Yahuda na, a dzədzar haladzay mede a dəma. Məsine a gay sa, Mbəlom a dāy ha wu nakə ma giye. Tsa na, a ye a Galile. ²³ A

Š 2:15 Oze 11.1. * 2:18 Zeremi 31.15.

ye, a ndza ma wuzlahgəma nakə tə zalay Nazaret aye. Andza niye wu neheye a ge bo na, andza i ndo mæde ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye. A gwad: «Ta zaleye na, ndo i Nazaret.»

3

Yuhana madzəhuβe ndo a yam

Markus 1.1-18; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ A həlay niye na, Yuhana madzəhuβe ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf i Yahuda, a dawa ha bazlam i Mbəlom, ² a gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom bəse tə nəkurom.»

³ Yuhana na, ndo nakə Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom a tsik faya, a gwad:

«Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad:

Lambadumay tsəved a Bəy Maduweŋ,

lambadumay tsəved hay fehe lele tâ hədzak bay.*»

⁴ Yuhana a pawa ka bo na, peteked maŋgara eye ta məkwets i zləgweme. A bərawa bəzihud ŋgay na, ta həzlay. A ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum. ⁵ Ndo neheye ma Zerozelem aye, ka dala i Yahuda tebiye, ada ta ndo neheye tə mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye tə yawa ka təv i Yuhana. ⁶ Tə dawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay, ada Yuhana a dzəhuβawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.

⁷ Yuhana a zəba dərə, Farisa hay ta Saduke hay haladzay ta diye ka təv ŋgay hərwi ada mâ dzəhuβ tay ha a yam na, a gwadətay: «Wawa i palas hay! Maa dākum ha hwayum abəra ka sariya i Mbəlom nakə bəse kə ndzew aye na, way? ⁸ Anəke na,

---

* **3:3** Ezay 40.3.

gum mäsler neheye ɲgwalak eye, ada ndo hay ta səriye ha ka mbəɖum ha mede kurom aye tuk. ⁹ Kâ dzalum mə gər kurom: “Nəmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey?” bay! Sərüm ha na, Mbəlom ma sliye faya mäge tay ha kwar neheye anaɲ aye wawa i Abraham hay. ¹⁰ Ba hadzaya maləva bo eye mədəse tay ha dərizl i gərdaf hay fəroɖ abəra ka dala. Dərizl i gərdaf neheye tebiye tə wa hohway ɲgwalak eye bay aye na, ta dəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

¹¹ «Neɲ na, na dzəhuɓiye kurom ha a yam tsa hərwi məde ha na, ka mbəɖum ha mede kurom. Ane tuk na, ndo nakə ma deyeweye kame ga aye na, neɲgeye a ze ga ta gədaɲ. Neɲ na sla mat-sakway ahaya tahərak ɲgay hay abəra mə sik bay. Neɲgeye na, ma dzəhuɓiye kurom ha ta Məsəfəre Tsədəɲɲa eye ada ta ako. ¹² Wu mahəve daw andaya mə həlay. Ma ɲgəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye dāda bay aye.»

Yuhana a dzəhuɓ ha Yesu a yam

Markus 1.9-11; Luka 3.21-22; Yuhana 1.29-34

¹³ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra ma Galile hus a magayam i Yurdum. A yaw ka təv i Yuhana hərwi ada Yuhana m̄a dzəhuɓ ha a yam. ¹⁴ Yuhana a wudā bay. A gwaday a Yesu: «Neɲ dūh nakə na diye naha ka təv yak ka dzəhuɓiye ga ha a yam aye tuk na, ada nəkar dūh ka deyeweye ka təv ga na, kəkay!»

¹⁵ Ane tuk na, Yesu a mbəɖay faya, a gwaday: «Təma, m̄a ge bo andza niye anəke. Wu nakə

Mbəlom a tsətsah aye ka gakweye andza nakə a tsik aye.»

Yuhana a təma bazlam i Yesu nakə a tsikay aye. A dzəhuḅ ha Yesu a yam tuk. ¹⁶ A dzəhuḅ ha a yam tsa na, Yesu a tsalaw abəra ma yam. Kwayaŋŋa magərmbəlom a həndək tuwaŋ, ada Yesu a ŋgatay a Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw andza bodobodo, a yaw a ndza faya. ¹⁷ Tsa na, mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wuda na haladzay. Dərev ga faya ma ŋgwasiye tə neŋgeye.»

4

A say a fakalaw masəpete na Yesu

Markus 1.12-13; Luka 4.1-13

¹ Ma dəba eye na, Məsəfəre i Mbəlom a ye ha Yesu a makulkwandah hərwi ada Fakalaw mā səpat na.

² Yesu a ndza məhəne kuro kuro faḍ, həpat həvad ze mənḍe wu mənḍay. Ma dəba eye na, may a wur faya.

³ Fakalaw, ndo masəpete ndo a yaw, a həndzəḍ ka təv i Yesu, a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwadətay a kwar neheye tā təra wu mənḍay ada kâ nda!»

⁴ Yesu a mbəḍay faya, a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, ndo zezeŋ ma ndziye na, ta wu mənḍay dekḍek tsa bay, ane tuk na, ma ndziye tə bazlam nakə Mbəlom a tsik aye tebiye.*»

⁵ Fakalaw a ye ha a Zerozelem, gəma tsəḍaŋŋa eye. A ye ha ka gər i gay i məḍəslay ha gər a Mbəlom, ⁶ a gwaday: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka

---

* **4:4** Bazlam mapala eye masulo eye 8.3.

dala. Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad:

“Mbəlom ma gwadateye a gawla ngay hay tâ dzəna kar.

Tâ kəndawa kar hərwi ada sik yak mâ ndzay a kwar bay.†”»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Kâ dza ha Bəy Maduwey yak Mbəlom bay.‡”»

⁸ Fakalaw a zla na a ye ha ka gər i mahəmba zəbol eye, a bəzay ha bəy i məndzibəra tə zlele nakə mə dəma aye tebiye. ⁹ A gwaday a Yesu: «Ka dəkwey gurmets ada ka dəsleñ ha gər na, na vəlakeye ha a nəkar tebiye.»

¹⁰ Yesu a gwaday: «Fakalaw, do abəra kənañ! Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bəy Maduwey yak Mbəlom, ada ka geye məsler na, a neñgeye nəte ngay.§”»

¹¹ Ka təv eye niye na, Fakalaw a gər ha. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mənday.

Yesu a dazlay a məsler ma Galile

Markus 1.14-15; Luka 4.14-15

¹² Ahəl nakə Yesu a tsəne ta gəs na Yuhana madzəhuḅe ndo a yam aye na, a ye a Galile. ¹³ Ahəl nakə faya ma diye na, a ye ta Nazaret təday, tsa na, a ye abəra mə dəma, a ye a Kafərnahum ka tsakay i dəlov i Galile, ma gəma i Zabulon ta Naftali. ¹⁴ A

---

† 4:6 Dəmes hay 91.11-12. ‡ 4:7 Bazlam mapala eye masulo eye 6.16. § 4:10 Bazlam mapala eye masulo eye 6.13.

ge bo andza niye na, andza nakə Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom a tsik aye, a gwad:

¹⁵ «Nəkurom ndo neheye ma gəma i Zabulon ta Naftali,
ta nəkurom neheye ka tsəved mede a dəlov, ta diye i magayam i Yurdum aye,
a nəkurom neheye ma Galile mandza eye mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye!

¹⁶ Nəkurom slala neheye mandza eye ma ləvoŋ aye na,
ka ŋgatamay a dzaydzay bagwar eye.
Nəkurom neheye mandza eye ma gəma i mezek i mədahaŋ aye na,
dzaydzay ka dəvakum.*»

¹⁷ A həlay niye kwayaŋŋa Yesu a dazlay mæde ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. A gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzədaw.»

Yesu a zal gawla ŋgay kurre eye hay

Markus 1.16-20; Luka 5.1-11

¹⁸ Yesu faya ma diye ta tsakay i dəlov i Galile na, a ndzay a gər a ndo wuray sulo ta malamar ŋgay. Neŋged na, Simon nakə tə zalay Piyer neŋgeye ta malamar ŋgay Aŋdərə. Nətəye ndo mægəse kələf hay, faya ta kaliye gadaŋ tay a dəlov. ¹⁹ Yesu a gwadatay: «Dumara, pumeŋ bəzay. Anəke faya ka həlumeye kələf, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhəlaw ndo hay.» ²⁰ Kwayaŋŋa tə gər ha gadaŋ tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

²¹ Yesu a ye kame dərəŋ tsekweŋ sa na, a ndzatay a gər a ndo mekeleŋ eye sulo ta malamar

---

* **4:16** Ezay 8.23–9.1.

ngay sa, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay. Nəteye mə kwalalaŋ i yam tay ta bəba tay Dzebede, faya ta lambadiye gadaŋ tay hay. Yesu a zalatay. ²² Tə tsəne na, kwayaŋŋa tə gər ha kwalalaŋ i yam ta bəba tay, tə pay bəzay a Yesu.

Yesu ta ndo hay haladzay

Luka 6.17-19

²³ Yesu a həhalawa ka dala i Galile tebiye. A tətikawatay a ndo hay mə gay i maɖuwule me i Yahuda hay. A ɖawa ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom ada a mbəlawə tay ha ndo i ɖəvats hay ta ndo neheye matəra eye hay tebiye mə walaŋ i ndo hay. ²⁴ Labara i Yesu a ɖa zləm kwa ka dala i Siri tebiye. Tə həlayaw ndo neheye faya ta siye ɖəretsətseh ta ɖəvats hay wal wal aye, ndo neheye fakalaw mə bo tay aye, ndo neheye mahorvov a gatay aye, ada ta ndo neheye matəra eye hay. Yesu a mbəl tay ha. ²⁵ Ndo hay haladzay mbərzəzza tə paway bəzay a Yesu. Ti yaw ma Galile, ma dala i Dekapol, ma Zerozelem, abəra ka dala i Yahuda ada ka dala nakə ma diye ŋged i magayam i Yurdum aye.†

5

Yesu a ɖa ha bazlam mə gər i mahəmba

¹ Yesu a ŋgatatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv ŋgay na, a tsal ŋgway a gər i mahəmba. A ye naha a ndza ka dala. Gawla ŋgay hay ta zəŋgal na ti ye ka təv ŋgay. ² A dazlay matətikatay, a gwadətay:

---

† **4:25** Gəma niye na, ta diye i bəzay i dəlov i Galile.

*Ngama i Mbəlom**Luka 6.20-23*

³ «Məŋgwese ka ndo neheye tə sər ha mə dərev tay nəteye mətawak eye hay aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i nəteye.

⁴ «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta tuwiye, hərwi Mbəlom ma matay naha dərev.

⁵ «Məŋgwese ka ndo neheye ta rəh ha gər tay aye, hərwi nəteye na, Mbəlom ma vəlateye məndzibəra.

⁶ «Məŋgwese ka ndo neheye may a wur fataya ada yam a gatay aye hərwi marəhe ha gər a Mbəlom, hərwi Mbəlom ma vəlateye wu nakə a satay aye.

⁷ «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta giye ŋwalak a siye i ndo hay aye, hərwi Mbəlom ma gateye a dəma ŋwalak dərma.

⁸ «Məŋgwese ka ndo neheye dərev tay tsədəŋŋa kame i Mbəlom aye, hərwi nəteye na, ta ŋgateye a Mbəlom.

⁹ «Məŋgwese ka ndo neheye nəteye faya ta miye tay ha ka bo ndo hay hərwi ada tã ndza zay aye, hərwi Mbəlom ma zalateye na, wawa ga hay.

¹⁰ «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta sateye dəretsətseh hərwi nakə faya ta giye məsler nakə a yay a gər a Mbəlom aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i tay.

¹¹ «Məŋgwese ka nəkurom tadə ndo hay ta tsədəkum, ta sakum dəretsətseh, ada tadə faya ta tsikiye fakuma wu neheye ŋwalak eye bay ada ta rawiye fakuma me hərwi nakə ka dzalum ha ka neŋ aye. ¹² Ŋgwasum haladzay, dərev kurom mã rah ta məŋgwese, hərwi Mbəlom ma ta vəlakumeye

magogoy kurom bagwar eye mə mbəlom. Sərum ha na, andza niye ta gatay dəretsətseh a ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye tə lahakumaw aye.»

Dzeke i sluwal tə dzaydzay

Markus 9.50; Luka 4.34-35

¹³ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom ka tərüm ka məndzibəra na, andza sluwal nakə a vəd ma ala aye. Ane tuk na, tadə sluwal a vəd sa bay na, ta sliye matəre ha mâ vəd hərabəba sa na, ma kəkay? Ma giye ŋgama ka wuray sa bay. Ta kutsiye ha, ndo hay ta mbərasliye na tə sik.

¹⁴ «Nəkurom na, dzaydzay i məndzibəra. Hudgay nakə ta dəzl na ma tsaholok aye na, ma ŋgahiye bo tətə bay. ¹⁵ Ta pa ako ka lalam na, ta hurəkwiye faya gəse bay. Tə piye na düh na, ka wu məpe lalam hərwi ada mâ dəvatay a ndo neheye mə gay aye tebiye. ¹⁶ Andza niye dərmak, mede kurom mâ zəba kame i ndo hay andza dzaydzay nakə ma dəvateye a ndo hay aye, hərwi ada siye tâ ŋgatay a ŋgwalak nakə faya ka gumeye ada tâ zambaday a Bəba kurom mə mbəlom.»

Yesu tə bazlam i Musa mapala eye

¹⁷ Yesu a gwadatay sa: «Kâ dzalum mə gər kurom na yaw na, hərwi məmbete ha bazlam i Musa mapala eye tə matətike i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay bay. Na yaw hərwi məmbete ha bay. Ane tuk na, na yaw na, mandəve ha wu nakə bazlam i Musa mapala eye ada wu nakə ndo i maslaŋ i Mbəlom hay tə tsik mäge aye düh.

¹⁸ Hərwi niye neŋ faya na tsikakumeye, sərum ha, kə ge magərmbəlom ta dala nətəye andaya huya na, ndəray ma sliye məmbete ha wuray kwa

tsekweŋ abəra mə bazlam mapala eye bay. Kwa “i”, kəgəbay wu nakə mawatsa eye tsekweŋ bəbay na, ma mbatiye bay, wu tebiye ma giye bo təday. ¹⁹ Hərwi niye, ndoweye kə gər ha bazlam mapala eye nəte, kwa tsekweŋ eye, ada faya ma dətay ha a ndo hay t̄a ge andza neŋgeye na, neŋgeye ma təriye tsekweŋ ma Bəy i Mbəlom. Ane tuk na, tadə ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam mapala ada ka tətikatay a siye i ndo hay t̄a rəhay ha gər dərmaḱ na, neŋgeye ma təriye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom. ²⁰ Hərwi niye neŋ faya na gwadumeye sa: Kə ge ka rəhumay ha gər a bazlam i Musa mapala eye a ze i ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay bay aye na, ka deyumeye a Bəy i Mbəlom bay.»

Yesu a tsik ka mäge mevel

Luka 12.57-59

²¹ Yesu a gwadətay sa: «Nəkurom na, ka tsənum wu nakə tə tsikatay a bəba tətə kurom hay aye. Tə gwadətay na: “K̄a kəḁ gər i ndo bay. Ndowneye kə kəḁ gər i ndo na, ta diye ha kame i sariya.*” ²² Ane tuk na, neŋ faya na gwadəkumeye: Tadə ndoweye kə ge mevel ka malamar ŋgay na, ḁa ta diye ha kame i ndo mäge sariya. Tadə ndoweye kə gwadəy a malamar ŋgay: “Nəkar matərakahaŋ eye” na, ḁa ta diye ha kame i ndo mələve dala hay, ta geye sariya. Ada tadə ndoweye kə gwadəy a malamar ŋgay: “Nəkar ka dze” na, ta kaliye ha a ako nakə ḁaḁa ma mbatiye bay aye.

---

* **5:21** Madayaw abəra ma Ezipt 20.13; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17.

²³ «Agəla a saka mələtse məvəle wu a Mbəlom, a həlay niye wetete a makaw a gər zəgəle andaya ka bo ta malamar yak na, ²⁴ gər ha wu yak niye kame i təv məvəlay wu a Mbəlom. Do, ta pəsum ha a bo təday, zay mâ ge mə walaŋ kurom ada maw, vəlay wu a Mbəlom tuk.

²⁵ «Tadə ka gum a bo wuray ta ndo, nəkurom ka tsəved faya ka deyumeye a sariya na, mum ha ka bo bazlam, sərum bo bəna, mâ ye kar ha kame i ndo mäge sariya təday bay. Hərwi ki ye kar ha ka təv i ndo mäge sariya hay na, ta vəlay kar ha a həlay i sidzew hay. Ta kaliye kar ha a daŋgay.

²⁶ Faya na gwadakeye: Sər ha na, kə ge ka hama suloy nakə kutoŋ məheme, ka vəl ha bay na, ka deyeweye abəra ma daŋgay bay.»

Yesu a tsik ka mäge madama

Mata 18.8-9; Markus 9.43,47-48

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum, tə gwad: “Kâ ge madama bay.†” ²⁸ Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Ndoweye ka zəba ka ŋgwas, kə ge faya dəre a say a bor i bo ŋgay na, ɓa kə ge madama mə dərev ŋgay ta ŋgwas eye niye tsiy.

²⁹ Kə ge dəre i həlay i mənday yak ma dədiye kar ha a mezeleme na, ŋgwad na ada kâ kal ha dərəŋ abəra tə nəkar. Ŋgama vərəzl i bo yak nəte mâ dze tə bəmalə nakə ta kaliye ha bo yak tebiye a ako aye.

³⁰ Kə ge həlay i mənday yak ma dədiye kar ha a mezeleme na, dəs na ada kâ kal ha dərəŋ tə nəkar. Ŋgama vərəzl i bo yak nəte mâ dze tə bəmalə nakə bo yak tebiye ma diye a ako aye.»

---

† 5:27 Madayaw abəra ma Ezipt 20.14.

Yesu a tsik ka mahəhere ηgwas

Mata 19.7-9; Markus 10.4-5,10-12; Luka 16.18

³¹ Yesu a gwadatay sa: «Ahəl niye, tə gwad sa: “Tadə ndoweye kə say mahəhar na ηgwas ηgay na, kutoŋ mâ watsay dərəwel i mahəhere a həlay.†”

³² Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Ndoweye ka həhar na ηgwas ηgay kəriye kə ge madama bay na, ki ye a zal na, neŋgeye a təra ha ndo mäge madama. Ada ndo nakə a zla ηgwas nakə ta həhar na aye bəbay kə ge madama.§»

Yesu a tsik ka məmbede

³³ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom ka tsənum wu nakə tə tsikatay ahəl niye a bəba tətə kurom hay aye. Tə gwad: “Kâ mbada tə parasay eye bay. Ane tuk na, wu nakə ka mbada kame i Mbəlom ka gwad ka giye na, ge na.*”

³⁴ Ane tuk na, neŋ faya na gwadakumeye: Kâ mbadum bay tebiye. Kâ mbadum ta mbəlom bay hərwi Mbəlom mandza eye na, mə dəma. ³⁵ Kâ mbadum ta dala bay hərwi dala na, təv məpe sik i Mbəlom. Kâ mbadum ta Zerozelem bay hərwi Zerozelem na, wuzlahgəma i Bəy bagwar eye. ³⁶ Kâ mbada tə gər yak bay, hərwi ka sliye faya matəre ha məkwets i gər yak kudəkudək kəgəbay zenzen na, ka sliye faya bay.

³⁷ Kə ge ayaw na, gwadum ayaw! Kə ge a’ay na, gwadum a’ay dekdek tsa. Wu nakə ta səkah ha faya sa aye na, a yaw abəra mə Fakalaw.»

---

† **5:31** Bazlam mapala eye masulo eye 24.1. § **5:32** Levitik 18.6-18; Məsler hay 15.20, 29. * **5:33** Levitik 19.12; Məpesle 30.3; Bazlam mapala eye masulo eye 23.22-24.

*Kâ mum ha sewed tã sewed bay**Luka 6.29-30*

³⁸ Yesu a gwadatay sa: «Nəkurom na, ka tsənum wu nakə tə tsik ahəl niye aye. Tə gwad: “Tadə ndoweye ka huyaslay ha dərə a ndo na, ta huyaslay ha a dəma dərma, ada ndoweye kə həbay ha zler a ndo na, ta həbay ha a dəma zler dərma.†” ³⁹ Ane tuk na, neŋ faya na gwadəkumeye: Tadə ndoweye kə gakum sewed na, kâ mumay ha a dəma bay. Duh tadə ndoweye kə faka ka maholom i həlay i mənday na, mbəday ha maholom i həlay i gula dərma m̄a faka faya. ⁴⁰ Tadə a say a ndoweye mede kar ha kame i ndo mäge sariya hərwi məzle fakaya abəra məkelkabo yak wawa eye na, gəray ha faya kələmedze eye, m̄a zla na dərma. ⁴¹ Tadə a say a ndoweye mägaka kutoŋ, a gwadaka: “Zleŋ na wu ga anəŋ amba daladal” na, səkahay ha faya zlay na dərəŋ lele. ⁴² Ndowneye ka tsətsah fakaya wu na, vəlay. Ndowneye ka tsətsah fakaya gwedere i wu na, kâ kərahay ha bay, vəlay.»

*Mawude bo ta ndo məne dərə yak**Luka 6.27-28,32-36*

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Ka tsənum wu nakə tə tsik ahəl niye aye, tə gwad: “Wudə ndo i maged yak, nay dərə a ndo məne dərə yak.‡” ⁴⁴ Ane tuk na, neŋ faya na gwadəkumeye: Wudum ndo məne dərə kurom hay. Duwulumay me a Mbəlom hərwi ndo neheye faya ta sakumeye dərətsətseh aye. ⁴⁵ Ka gum andza niye na, ka tərumeye wawa i Bəba kurom

† **5:38** Madayaw abəra mə Ezipt 21.23-25; Levitik 24.19-20; Bazlam mapala eye masulo eye 19.21. ‡ **5:43** Levitik 19.18.

Mbəlom neŋgeye mə mbəlom. Hərwi pat ŋgay a dəvatay a ndo i sewed hay ada a dəvatay a ndo i ŋgwalak hay. A pa yam ŋgay hərwi ndo neheye mede tay lele aye ada hərwi ndo neheye mede tay lele bay aye dərma. ⁴⁶ Tadə agəna ka wudum na, ndo neheye ta wuda kurom aye dekdek na, magogoy waray nakə Mbəlom ma vələkumeye? Kwa ndo matsekele dzaŋgal hay tə ge a ze i kurom. ⁴⁷ Ada tadə faya ka tsikumateye me a malamar kurom hay dekdek na, ada wu nakə ka gum a ze ndo hay aye na, wuye mey? Kwa ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye na, tə ge a ze i kurom. ⁴⁸ Tərūm na, ndo ŋgwalak eye hay mə wu hay tebiye andza Bəba kurom mə mbəlom, neŋgeye ŋgwalak eye.»

6

Məvəle wu na, kəkay?

¹ Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe! A sakum məge wu nakə bazlam mapala eye a tsətsah fakuma gum aye na, kâ gum kame i ndo hay tebiye bay hərwi ada tâ zəba fakuma bay. Ka gum andza niye bay na, Bəba kurom mə mbəlom ma vələkumeye magogoy kurom bay.

² «A saka məvəle wu a ndo i mətawak na, kâ vələy parakka kame i ndo hay bay. Ndo i bəbərək hay tə vələwa andza niye mə gay i maɖuwule me ada ka mazlazlan i tsəved aye hay. Nəteye ta pəla ndo hay tâ dəslatay ha gər. Faya na gwadakumeye: Nəteye na, 6a ta huta magogoy tay tsiy. ³ Nəkar na, tadə ka vəleye wu a ndo i mətawak tə həlay i mənday na, həlay i gula yak mâ sər faya bay. ⁴ Andza niye, wu nakə ka vəliye na, vəl ta məkal. Bəba yak Mbəlom a

ngatay a wu nakə ka vəl ta məkal aye. Neŋgeye ma vəlakeye magogoy.»

Mađuwule me

⁵ Yesu a gwadətay sa: «Ahəl nakə ka đuwulumeye me a Mbəlom aye na, kâ gum andza i ndo i bəbək hay bay. Nəteye na, ta wuđa mađuwule me mə gay i mađuwule me ta mələtse ada ka mazlazlan i tsəved hərwi ada ndo hay tebiye tâ ngatatay. Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha, nəteye na, ɓa ta huta magogoy tay tsiy. ⁶ Ane tuk na, nəkar na, ahəl nakə a saka mađuwulay me a Mbəlom aye, do a gay i məhəne yak. Dərəzl ka bo ada đuwulay me a Bəba yak Mbəlom. Kwa nəkar maŋgaha eye abəra ka ndo hay na, neŋgeye andaya tə nəkar ma vəlakeye magogoy yak. ⁷ Ahəl nakə faya ka đuwulumeye me na, kâ đuwulum vədvdəd haladzay andza i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye bay. Tə dzala mə gər tay ta đuwulay me a Mbəlom vədvdəd haladzay na, Mbəlom ma tsəniye tay na. ⁸ Kâ gum andza nəteye bay, hərwi Mbəlom Bəba kurom ɓa kə sər ha wu nakə a sakum aye kwa ahəl nakə ka tsətsah zuk bay aye.»

Bəba may

Luka 11.2-4

⁹ Yesu a gwadətay sa: «Ka đuwulumeye me na, gwadum andza nakay:

Bəba may nakə mə mbəlom aye,

kwa way mâ sər ha, məzele yak na, tsədaŋŋa.

¹⁰ Bəy yak mâ yaw a walaŋ may.

Wu nakə a saka aye mâ ge ka məndzibəra andza nakə mə mbəlom aye dərma.

11 Vələmay wu mənday nakə ma slameye bəgom aye.

12 Pəsamay ha mənese andza nakə nəmay bəbay nəmaa pəsətay ha a ndo neheye tə gamay mənese aye.

13 Tsəpa may, hərwi ada Fakalaw mâ səpat may bay.

Ane tuk na, təmamay ahaya abəra mə həlay i Fakalaw.

[Hərwi nəkar na, Bəy ka gər i bəy, nəkar gədaŋ ada nəkar məzlaḅ eye ka tor eye.

Amen!]

14 «Andza niye, tadə kə pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye na, Bəba kurom mə mbəlom ma pəsakumeye ha dərmaḅ. 15 Ane tuk na, ka pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye bay na, Bəba kurom Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom bay dərmaḅ.»

Daliyam

16 Yesu a gwadətay sa: «Tadə faya ka gumeye daliyam na, kâ gum andza ndo i bəbərek hay bay. Nəteye na, ta mbədəwə ha dərə tay andza ta mətiye hərwi ada ndo hay tâ zəba fataya nəteye faya ta giye daliyam. Faya na gwadumeye: Sərum ha nəteye na, ta huta magogoy tay tsiy. 17 Ane tuk na, a saka ka giye daliyam na, bara dərə ada fada mal ka məkwets i gər yak lele. 18 Andza niye, ndo hay ta səriye ha nəkar faya ka giye daliyam bay. Ane tuk na, Bəba yak nakə mandza eye ma təv maŋgaha eye neŋgeye nəte ŋgweŋ a sər ha. Faya ma ŋgateye a wu nakə maŋgaha eye faya ka giye aye. Ada mata vəlaka magogoy yak na, neŋgeye.»

Zlele nakə mə mbəlom aye

Luka 12.33-34

¹⁹ Yesu a gwadatay sa: «Kâ hayumay gər a zlele ka mändzibəra bay hərwi mətul hay ta rengez ta nasiye ha tebiye. Məkal hay bəbay ta sləliye gay kurom hay ta həliye zlele niye. ²⁰ Hayumay gər a zlele kurom na, a mbəlom. Mə dəma na, mətul hay ta rengez ta nasiye ha bay, məkal hay ta sliye faya mede makəle ahaya bay. ²¹ Hərwi dərev yak mandza eye na, ma təv nakə zlele yak mə dəma aye.»

Dzaydzay ta ləvonj

Luka 11.34-36

²² Yesu a gwadatay sa: «Dəre yak na, andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Tadə dəre yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay. ²³ Ane tuk na, tadə dəre yak lele bay na, bo yak kətsek mə ləvonj. Yaw, tadə dzaydzay mə nəkar kə mbata na, nəkar mandza eye ma ləvonj zənzənj eye.»

Mbəlom ta suloy

Luka 16.13

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Ndəray ma sliye məge məsler a ndo i gay ŋgay hay sulo bay. Hərwi pat nənğed na, ma geye sewed a ndo ŋgay nənğed, ma wudiye na nənğed lele. Kəgəbay ma gəseye me a ndo nənğed, a ndo nənğed ma gəseye me bay tebiye. Nəkurom bəbay, ka slumeye faya məge məsler a Mbəlom ada a suloy sulo sulo bay.»

Məpe mədzal gər ka Mbəlom

Luka 12.22-31

²⁵ Yesu a gwadatay sa: «Hərwi niye, neñ faya na tsikakumeye: Kâ dzalum gər hərwi wu mənday kəgəbay hərwi wu məsay, kəgəbay hərwi peteked bay. Hərwi məsəfəre na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey. ²⁶ Zəbum ka diyeñ hay təday. Ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay gər a wuray a de bay. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom faya ma vəlateye wu mənday. Nəkurom na, ka zum tay ha diyeñ ha haladzay.

²⁷ «Way nakə mə walañ kurom ma sliye faya masəkah ha məndze ñgay ka məndzibəra ta mədzele gər ñgay nakə faya ma dzaliye aye na, way? ²⁸ Faya ka dzalumeye ka peteked na, hərwi mey? Zəbum ka məvurze i guzer hay mə pəsl təday. Tə ge məsler bay, tə ñgar peteked bay. ²⁹ Faya na gwadəkumeye, kwa Salomonə nakə zlele eye haladzay aye, dāda kə pa ka bo peteked andza məvurze i guzer niye hay bay. ³⁰ Andza niye Mbəlom na, faya ma pateye ka bo peteked a guzer hay ka bəgom nakay. Tədəcə na, guzer niye hay ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha a ako. Kə ge andza niye na, nəkurom dūh Mbəlom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bədaw? Kwa a nəkurom neheye mədzañ gər tsekweñ aye bədaw!

³¹ «Kâ gwadum: Nəmaa ndiye mey? Nəmaa siye mey? Nəmaa piye ka bo mey na, kâ dzalum bay. ³² Maa pəla wu neheye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom a sər wu nakə a sakum aye. ³³ Lahum mapəle na, Bəy i Mbəlom təday ada tə wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma vəlakumeye siye i wu

hay tebiye sa.

³⁴ «Kâ dzalum ka wu nakə tədœ aye bay. Tədœ na, ma dzaleye a gər ŋgay. Ka pat məsləlaw na, dəretsətseh ŋgay eye də.»

7

Kâ gumatay sariya a ndo hay bay

Luka 6.37-38,41-42

¹ Yesu a gwadətay sa: «Kâ gumatay sariya a ndo hay bay hərwi ada Mbəlom mâ gakum sariya bay dərma. ² Hərwi Mbəlom ma gakumeye sariya andza nakə faya ka gumateye a siye i ndo hay aye dərma. Ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləvawumatay wu a ndo hay aye. ³ Nəkar na, ka ŋgatay a tsakwal mə dərə i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə mə dərə yak aye ka ŋgatay bay na, hərwi mey? ⁴ Ma kəkay nakə ka sliye məgwaday a malamar yak: “Malamar ga, ehe gər ga ha nâ zlaka ahaya tsakwal abəra mə dərə yak”, ada dūh mə dərə yak eye na, mayako gəlawwa. ⁵ Nəkar ndo i bəbərek, lah faya məzle ahaya mayako abəra mə dərə yak təday ada ka ŋgateye a dərə kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abəra mə dərə i malamar yak tuk.

⁶ «Wu nakə tsədanŋa eye na, kâ vəlumatay a kəra hay bay. Ka vəlumatay na, ta mbədiye gər fakuma, ta ŋguradiye kurom ha. Wu i maslawə kurom hay na, kâ kutsumatay ha a madərəs hay bay bəna ta hatsakumeye faya tə sik.»

Tsətsahum, pəlum, fumay a maged

Luka 11.9-13

⁷ Yesu a gwadātay sa: «Tsətsahum, ta vəlakumeye, pələm, ka hutumeye, fumay a maged, ta həndəkakumeye abəra ma maged. ⁸ Hərwi kwa way ka tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiyə, ada kwa way kə fay a maged na, ta həndəkeye abəra ma maged.

⁹ «Way mə walaŋ kurom tadə wawa ŋgay a tsətsah faya wu mənday na, ma vəleye kwar daw? ¹⁰ Kəgəbay a tsətsah fakaya kələf na, ka vəleye dədə dāw? ¹¹ Nəkurom neheye sadzək ŋwalak eye hay bay aye ka sərūm məvələ wu ŋwalak eye hay a wawa kurom hay dūh tuk na, ada Bəba kurom mə mbəlom ma ziye məvələ wu ŋwalak eye a ndo neheye ta tsətsah faya aye bədaw?»

Wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye

¹² Yesu a gwadātay sa: «Wu nakə a sakum ndo hay t̄a gakum aye na, gumatay a siye i ndo hay. Nakay na, wu nakə bazlam i Musa mapala eye ta d̄erewel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay faya ta tətikateye a ndo hay aye.»

Tsəved hay sulo

Luka 13.24

¹³ Yesu a gwadātay sa: «Fələkum ta maged nakə hala bay aye. Hərwi maged nakə zlabatam eye ada tsəved nakə a wur bo mede tə d̄əma bay aye na, tsəved mede ha ndo a mədze. Ndo neheye faya ta diye tə d̄əma aye na, nəteye haladzay. ¹⁴ Ane tuk na, maged nakə hala bay aye na, ma diye ha ndo a sifa. Tsəved mede tə d̄əma na, a wur bo haladzay. Ndo neheye faya ta diye tə d̄əma aye na, nəteye haladzay bay.»

Dərizl i gərdəf ta hohway ηgay eye hay
Luka 6.43-44

¹⁵ Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe ta ndo neheye tə gwad nəteye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye. Ta deyeweye a walaη kurom andza təbaη hay. Azlakwa bay mə hud i bo tay na, nəteye andza kəra i pesl neheye tereηgez eye haladzay aye. ¹⁶ Ka sərumeye tay ha ka bo abəra na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye. Ka slumeye faya maηgəle hohway i werepezl abəra ka dərizl i gərdəf i dak daw? Ada ka slumeye faya maηgəle hohway i gurov abəra ka dərizl i gərdəf i tsetsiv daw? ¹⁷ Andza niye, dərizl i gərdəf nakə ηgwalak eye na, ma wiye hohway ηgwalak eye hay. Ane tuk na, dərizl i gərdəf dəvats eye na, ma wiye hohway ηgwalak eye bay dərmaκ. ¹⁸ Dərizl i gərdəf ηgwalak eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdəf dəvats eye bay, ada dərizl i gərdəf dəvats eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdəf ηgwalak eye bay. ¹⁹ Dərizl i gərdəf nakə ma wiye hohway ηgwalak eye bay aye na, ta dəsiye na ada ta kutsiye ha a ako. ²⁰ Andza niye, ka sərumeye ha ka bo abəra ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ta parasay eye na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye.»

Dada na sər kurom ha bay
Luka 13.25-27

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərūm ha, ndo neheye faya ta tsikeηeye: “Bəy Maduweη, Bəy Maduweη” tə bazlam aye na, ta diye tebiye a Bəy i Mbəlom bay. Mata de na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom aye. ²² Ahəl nakə aza na deyeweye məgatay sariya a ndo hay aye na, ndo hay haladzay ta gwedeηeye: “Bəy Maduweη,

Bəy Maduweŋ, nəmaa dā ha bazlam i Mbəlom ta məzele yak, nəmaa həhar fakalaw abəra ka ndo hay ta məzele yak, nəmaa ge masuwayaŋ hay hal-adzay ta məzele yak bədaw?”²³ Yaw, na tsikateye parakka: “Dada na sər kurom ha bay, nəkurom neheye ka gawum mənese aye, dum abəra ka təv ga.”»

Gay hay sulo

Luka 6.47-49

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Andza niye, kwa way kə tsəne bazlam neheye ada ka rəhay ha gər na, neŋgeye a ndzəkit bo ndo nakə a tsah, a dəzl gay ŋgay ka pələd aye. ²⁵ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədaŋ ada mazaw ta mətasl ti yaw ta gədaŋ ka gay niye. Ane tuk na, ka mbəzl bay hərwi mədok eye mapa eye lele ka pələd. ²⁶ Ane tuk na, kwa way kə tsəne bazlam, ada ka rəhay ha gər bay na, neŋgeye a ndzəkit bo ndo i matərakahaŋ nakə a dəzl gay ŋgay ka hewiyen aye. ²⁷ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədaŋ ada ti yaw ka gay niye ta gədaŋ. Gay niye a mbəzl hele hele.»

²⁸ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətəsike me ŋgay aye na, matətike ŋgay niye a gatay hərbaəbəkka a ndo neheye ka təv ŋgay aye tebiye. ²⁹ Hərwi neŋgeye na, a tsikatay andza i ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay, neŋgeye a tsik ta məzlaəb i Mbəlom.

8

Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye

Markus 1.40-45; Luka 5.12-16

¹ Ahəl nakə Yesu a mbəzlaw abəra mə mahəmba aye na, ndo hay haladzay tə pay bəzay. ² Ahəl nakə faya ta diye na, ndo wuray madəgwada eye a həndzəd naha ka təv ŋgay, a dəkway gurmets a huvo, a gwaday: «Ŋgalaka, tadə kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanŋa.»

³ Yesu a nduda ha həlay ŋgay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A seŋ na, təra tsədanŋa!» Kwayanŋa ndo madəgwada eye niye a təra tsədanŋa. ⁴ Tsa na, Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kâ tsik wu nakay a ndaray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədanŋa.»

Yesu a mbəl ha ndo i məsler i bagwar i sidzew i Roma

Luka 7.1-10

⁵ Yesu a ndisl a Kafernahum. Bagwar i sidzew i Roma hay a həndzəd naha ka təv ŋgay, a tsətsah faya madzəne, ⁶ a gwaday: «Bəy Maduweŋ, ndo i məsler ga mahəna eye mətagay. Neŋgeye dəvats eye, ka təra, a wur faya haladzay.»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na diye na mbəliye ha.»

⁸ Bagwar i sidzew niye a gwaday: «Bəy Maduweŋ, neŋ na sla da nəkar kâ ye a gay ga bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma mbəliye. ⁹ Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheŋ ha gər dərmak. Na gwaday a ndo nəte mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye. Na gwaday a ndo neŋged “Dara!” na, ma deyeweŋ. Na gwaday a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

¹⁰ Yesu a tsəne bazlam ŋgay neheye na, a yay a gər haladzay, a gwadətay a ndo neheye faya ta pay bəzay aye: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərūm ha, dāda na ndzay a gər a ndo ta mədzał gər eye haladzay andza nakay ma slala i Israyel hay bay. ¹¹ Sərūm ha na, ndo hay haladzay ta deyeweye abəra mə bəzay i mbəlom ada abəra ma məgəma, ta ndiye ka bo wu mənday ta Abraham, ta Izak ada ta Zakob ma Bəy i Mbəlom. ¹² Ane tuk na, ndo neheye haḅe ta diye a Bəy i Mbəlom aye na, ta kutsiye tay ha abəra, a ləvonŋ. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

¹³ Tsa na, Yesu a gwadəy a bagwar i sidzew niye: «Do wu yak a mətəgay. Hərwi wu nakə ka dzala ha aye na, ma giye bo.» A həlay niye, kwayanŋa ndo i məsler i sidzew niye a mbəl.

Yesu a mbəl ha mese i Piyer ada tə siye i ndo i dāvats hay

Markus 1.29-34; Luka 4.38-41

¹⁴ Ma dəba eye na, Yesu a ye a gay i Piyer. A ye naha a ndzay a gər a mese i Piyer ŋgwas eye mahəna eye, maraḅaraḅ a gay. ¹⁵ Yesu a ye ka təv ŋgay, a ye naha a lamay həlay. Tsa na, maraḅaraḅ a ndala faya abəra, a lətse, a gay mbəlok a Yesu.

¹⁶ Huwa a ge na, tə həlaw ndo neheye fakalaw mə bo tay aye a Yesu. A həhar fataya abəra fakalaw niye hay tə bazlam ŋgay. A mbəl tay ha ndo i dāvats hay tebiye dərma. ¹⁷ Andza niye, Yesu a ge na,

---

* **8:12** Bazlam nakay a say məgwede na, andza nakay: Ndo neheye ta ndziye ma bəra aye na, dərev ma ndalateye, ada ta giye sələk hərwi ta ŋgateye a məndze ŋwalak eye i dzam i Mbəlom hay.

wu nakə Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad:

«Kə zla fakwaya abəra bəle kway,

ada kə zla fakwaya abəra dāvats kway hay.†»

Ndo neheye a satay məpay bəzay a Yesu aye

Luka 9.57-62

¹⁸ Yesu a zəba faya ndo hay haladzay ka təv ŋgay na, a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Takwa ka me i dəlov, a diye neŋged.»

¹⁹ Tə həl bo, ta diye na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a həndzəd naha ka təv ŋgay, a gwaday: «Miter, kwa a ŋgay ka diye na, na pakeye bəzay.»

²⁰ Yesu a mbəday faya: «Mezerew hay na, bəd tay andaya hərwi məhəne mə dəma, diyeŋ hay dərmaŋ gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə dəma hərwi mazəzukwe bo aye bay.»

²¹ Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay a gwaday: «Bəy Maduweŋ, vələŋ tsəved nā ye, nā la na bəba ga təday.»

²² Yesu a mbəday faya: «Peŋ bəzay, gər ha mədahaŋ hay tā la bo tay.»

Yesu a gay me a mətasl

Markus 4.35-41; Luka 8.22-25

²³ Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam na, gawla ŋgay hay tə pay bəzay. ²⁴ Ahəl nakə faya ta diye, tə husa a wuzlah i dəlov aye na, kwayaŋŋa mətasl bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo dāŋwala haladzay. Kə sər mede ha kwalalaŋ i yam a hud

---

† 8:17 Ezay 53.4.

i yam. Ane tuk na, Yesu na, neŋgeye mandzahæra eye.

²⁵ Gawla ŋgay hay ta hændzæf naha ka tæv ŋgay, ta pædeke ha, tæ gwad̄ay: «Bæy Maduweŋ, tæma may ha tey? Nækway faya ka dzakweye.»

²⁶ Tsa na, Yesu a gwad̄atay: «Ka dzædzarum andza niye na, hærwi mey? Nækurom na, mæpe mædzal gær a kætsakum.»

A lætse, a gay me a mætasl ta yam. Tsa na, tæ ndza dædik. ²⁷ A gatay hærbaækkka a ndo hay tebiye, tæ gwad̄: «Nakay na, ndo waray nakæ mætasl ta yam tæ gæsay me aye na, way?»

Yesu a mbæl tay ha ndo hay sulo, fakalaw mæ bo tay

Markus 5.1-20; Luka 8.26-39

²⁸ Ahæl nakæ Yesu a ye a diye i dælov neŋgef, ka dala i Gadara hay na, ndo hay sulo tæ ndohwaw abæra mæ walaŋ i tsævay hay. Ti yaw mædzægær tæ Yesu. Ndo neheye sulo eye fakalaw mæ bo tay aye, næteye seweð eye hay haladzay. Ndæray a sla mede ta tsæved eye niye bay. ²⁹ Ta wuda, tæ gwad̄: «A nækar Wawa i Mbælom, a saka ka næmay na, mey? Ka yaw mægamay dæretsætseh na, hælai eye kæ ndislew zuk daw?»

³⁰ Ka tæv eye niye dæreŋ tsæfa ta næteye na, madæras hay andaya haladzay faya ta ndiye wu mænda. ³¹ Fakalaw niye hay tæ gay amboh a Yesu, tæ gwad̄ay: «Tadæ a saka mahæhere may na, slær may ha a bo i madæras taday eheye.»

³² Tsa na, Yesu a gwad̄atay: «Dum!» Tsa na, tæ yaw abæra mæ bo i ndo neheye sulo aye, ti ye tæ fælækwa a bo i madæras niye hay. Kwayaŋŋa madæras niye hay tebiye tæ mbæzlaw abæra ma tæv

eye andaya sərpalahha, tə kuts a dəlov tebiye, tə dze a dəma.

³³ Ndo neheye faya ta tsəkuriye madəras niye hay aye ta hway, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə a ge bo aye ada wu nakə a ge bo ta ndo neheye sulo aye. ³⁴ Tsa na, ndo neheye mə wuzlahgəma aye ti yaw mata dzəgər tə Yesu. Ti yaw, tə ŋgatay a Yesu na, tə gay amboh haladzay, tə gwadəy: «Do abəra ka dala may.»

9

*Yesu a mbəl ha ndo matəra eye
Markus 2.1-12; Luka 5.17-26*

¹ Ma dəba eye na, Yesu a tsal a kwalalan i yam, a tasaw abəra ma dəlov niye, a ye a gəma ŋgay.*

² Ndo hay tə zlay naha ndo wuray matəra eye mahəna eye ka sləlah. Yesu a zəba ka mədzal gər i ndo niye hay na, a gwadəy a ndo niye matəra eye: «Wawa ga, dərev mâ ye fakaya abəra bay. Na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

³ Siye i ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom ma-pala eye tə dzala mə gər tay, tə gwad: «Ndo nakay na, kə tsalay ka gər a Mbəlom.»

⁴ Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadətay: «Ka dzalum mədzal gər nakə ŋgwalak eye bay aye na, hərwi mey? ⁵ Maa da me məgwede: “Mezeleme yak kə pəsa” na, waray, kəgəbay “Lətse, do” na, maa da me mə dəma na, waray? ⁶ A seŋ na, sərūm ha neŋ Wawa i Ndo na, gədan ga andaya məpəsətay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.» Tsa na, Yesu a gwadəy

* **9:1** Niye na, wuzlahgəma i Kafernahum. Zəba ma Markus 2.1.

a ndo niye matəra eye: «Lətse, zla sləlah yak, do a mətəgay.»

⁷ Ndo niye a lətse, a ye a mətəgay. ⁸ Ndo hay tə ɲgatay andza niye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslay ha gər a Mbəlom, tə gwad: «Zambadakway a Mbəlom hərwi kə vəlatay gədanj a ndo hay haladzay.»

Yesu a zalay a Mata

Markus 2.13-17; Luka 5.27-32

⁹ Yesu a lətse, a ye abəra ma təv niye. Neɲgeye faya ma diye na, a ɲgatay ndo wuray məzele ɲgay Mata, mandza eye mə gay i matsekele dzaɲgal. Yesu a gwaday: «Dara, peɲ bəzay!» Mata a lətse a pay bəzay a Yesu.

¹⁰ Ahəl nakə Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ɲgay hay mə gay i Mata aye na, siye i ndo matsekele dzaɲgal hay ta ndo i mezeleme hay ti yaw faya tə ndiye ka bo wu mənday dziye. ¹¹ Farisa hay tə ɲgatay andza niye na, ta tsətsah ka gawla i Yesu hay, tə gwadatay: «Miter kurom faya ta ndiye wu ka bo dziye ta ndo matsekele dzaɲgal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

¹² Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwad: «Ndo neheye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye dəvats eye hay aye. ¹³ Dum, bazlam nakay a say məgwede mey na, tətikum. Mbəlom a gwad: “A seɲ na, gumay ɲgwalak a ndo bəna gənanw neheye ka kədumeɲeye bay.†” Na yaw məzalatay a ndo neheye tə gwaday a gər tay nəteye ɲgwalak

---

† 9:13 Oze 6.6.

eye hay aye bay, ane tuk na, məzalətay a ndo i mezeleme hay düh.»

Yesu a tsik ka daliyam

Markus 2.18-22; Luka 5.33-39

¹⁴ Ma dəba eye na, gawla i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam hay ti ye ka təv i Yesu, ti ye naha, ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Nəmay ta Farisa hay na, nəmay faya nəmaa giye daliyam, gawla yak hay tə ge daliyam təbey na, hərwi mey?»

¹⁵ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Nəteye na, ta giye daliyam bay, hərwi nəteye na, andza mə magurlom i məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i məzle dahəlay aye na, ta sliye faya mətuwe bay. Ane tuk na, pat eye ma slaweye ta gəsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.

¹⁶ «Andza niye, ndəray ma nasiye ha peteked wəfeye mətepe ka peteked guram eye bay. Hərwi ahəl nakə ta bariye na aye na, peteked wəfeye ma ɲgərdiye ha peteked guram eye, peteked guram eye ma səkahiyə maɲguredə ma ziye nakə kurre aye. ¹⁷ Sa na, ndo ma mbədiye guzom lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərūm təbədew? Hərwi ta mbədə a dəma na, guzom niye lelem eye kə kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dərmak səktiḥ ma mbədiye ka dala ada gwezem ma nasiye. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbədiye na, a gwezem i həzlay wəfeye dərmak.»

Yesu a mbəl ha dem i bəy ada ŋgwas wuray dāvats eye

Markus 5.21-43; Luka 8.40-56

¹⁸ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye andza niye na, bəy wuray a yaw ka təv i Yesu, a dəkway gurmets, a gwaday: «Dem ga kə mət. Ane tuk na, dara pa faya həlay yak, tsa na, ma mbəliye.»

¹⁹ Yesu a lətse ta gawla ŋgay hay, tə pay bəzay a bəy niye.

²⁰ Ŋgwas wuray andaya dāvats eye, bambaz a mbədfawayaw abəra mə huɗ. Dāvats niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. A həndzəd naha ka Yesu ta dəba, a lamay a me i peteked ŋgay nets.

²¹ Andza niye, a dzala mə gər ŋgay, a gwad: «Na lamay a peteked ŋgay nets na, na mbəliye.»

²² Tsa na, Yesu a mbəɗa me a dəba, a ŋgatay, a gwaday: «Tete dem ga! Mədzal gər yak kə mbəl kar ha.» Kwayanŋa ŋgwas niye a mbəl.

²³ Yesu a ndisl a gay i bəy niye tuk. A ye naha a ŋgatay a ndo məfe fagam hay ta ndo hay haladzay faya ta tuwiye. ²⁴ Tsa na, a gwadatay: «Dum abəra kanan! Dem nakay kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.» Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, wuyi tə ŋgwas faya.

²⁵ Ta həharatay ahaya ndo hay abəra na, Yesu a fələkwa a gay. A ye naha a gəs dem niye mə həlay, dem niye a lətse.

²⁶ Labara eye a ɗa a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo

²⁷ A həlay nakə Yesu faya ma diye abəra ka təv niye na, guluf hay sulo tə pay bəzay tə mawude

eye, tə gwadəy: «Yesu, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədəw!»

²⁸ Yesu a ndisl a gay ηgay, a fələkwa a dəma na, guluf niye hay ta həndzəd naha ka təv ηgay. Yesu, a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ka dzalum na, na sliye məmbəle kurom ha dāw?»

Ta mbədəy faya, tə gwadəy: «Ayaw, Bəy Maduweŋ.»

²⁹ Yesu a lamay a dərə tay, a gwadətay: «Mbəlom mâ vələkum andza nakə faya ka həbumeye ta mədzal gər kurom nakə ka pum faya aye.» ³⁰ Tsa na, dərə tay a həndək.

Yesu a gatay me, a gwadətay: «Tsənum lele, ndəray mâ sər ha wu nakay bay.» ³¹ Ane tuk na, ti ye tə dā ha labara i Yesu ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl ha ndo wuray madəda eye

³² A həlay nakə ndo neheye sulo, dərə tay a həndək ti ye abəra mə dəma na, tə zlaw ndo wuray a Yesu. Ndo niye madəda eye hərwi fakalaw mə bo ηgay. ³³ Yesu a həhar faya abəra məsəfəre niye ηgwalak eye bay aye. Tsa na, a tsik me wulaŋaŋa lele. A gatay a ndo niye hay wadəŋ wadəŋ. Tə gwad: «Dadā ndo kə ηgatay a slala i wu nakay nətə ma İsrayel bay!»

³⁴ Ane tuk na, Farisa hay tə ηgatay andza niye na, tə gwad: «Maa vələy gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, bəy i fakalaw hay!»

Ndo hay tə gay mə bo a Yesu

³⁵ Yesu a həhalawa ma wuzlahgəma hay ta gəma hay. A tətikawa tay a ndo hay mə gay i maduwule me hay, a dāwa ha Labara Ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom, a mbələwa tay ha ndo i dəvats hay tebiye

ada ndo matæra eye hay tebiye. ³⁶ Yesu a zæba ka ndo neheye haladzay aye na, tæ gay mæ bo haladzay, hærwi mædzal gær tay makwasa eye ada ta ge bæle. Næteye andza tæðan neheye ndo mætsækure tay andaya bay aye. ³⁷ A gwadatay a gawla ngay hay: «Wu mænday andaya haladzay mæpele ka dala. Ane tuk ndo mæpele na abæra ka dala na, næteye haladzay bay. ³⁸ Hærwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mâ sækah ha ndo i mæsler hay hærwi mæpele wu mænday abæra ka dala.»

10

*Ndo i maslan i Yesu hay kuro gær eye sulo
Markus 3.13-19; Luka 6.12-16*

¹ Yesu a zalatay a gawla ngay hay kuro gær eye sulo. A vølatay gædan ka mahæhere mæsæfære neheye ngwalak eye bay aye abæra ka ndo hay, ada mæmbæle tay ha ndo i dævats hay ta ndo neheye matæra eye aye. ² Mæzele i ndo i maslan ngay neheye kuro gær eye sulo aye na, anan: Tæday Simon nakæ tæ zalay Piyer aye ta malamar ngay Anðære, Yakuba ta malamar ngay Yuhana, næteye sulo tay eye wawa i Dzebede, ³ Filip ta Bartelemi, Tomas ta Mata, nengeye ndo matsekele dzanjal, Yakuba wawa i Alfe, Tade, ⁴ Simon ndo mæge vøram hærwi dala ngay*, Yudas Iskariyot ndo mæge daf ka Yesu.

*Yesu a slær ndo i maslan ngay hay kuro gær eye sulo
Markus 6.7-13; Luka 9.1-6*

---

* **10:4** Simon nengeye ndo i Yahuda. Ahæl nakæ ka tæra gawla i Yesu zuk bay aye na, a ge vøram hærwi dala ngay.

⁵ Yesu a slər ndo i maslan ɲgay neheye kuro gər eye sulo aye, a tsikatay gər i bazlam hay, a gwadatay: «Kâ yum a gay i ndo neheye nətəye Yahuda bay aye bay, kâ fələkum a gəma i Samari hay bay. ⁶ Dum dūh na, ka təv i Israyel hay, hərwi nətəye andza təbaɲ madza eye hay. ⁷ Ka deyumeye ka tsəved na, dumatay ha, gwadumatay: “Bəy i Mbəlom ka həndzəɟaw mazlambar tə nəkurom.” ⁸ Mbəlum tay ha ndo i dəvats hay, mbəlum tay ha mədahaɲ hay, mbəlum tay ha ndo madəgwada eye hay, həharum fakalaw abəra mə bo i ndo hay. Ka hutum gədaɲ neheye na, kəriye, nəkurom dərmak vəlumataɲ a ndo hay kəriye. ⁹ Ka deyumeye na, kâ zlum gura bay, kâ həlum suloy bay, kwa kwar i suloy kâ həlum a gwezem kurom hay bay. ¹⁰ Kâ zlum gwezem i mahəhele kurom hay bay, kâ həlum peteked i məkelkabo kurom hay sulo sulo bay, kâ həlum tahərak bay, kwa sakwal kâ zlum bay. Andza niye ndo məge məsler na, kutoɲ ma hutiyə wu məndaɲ ɲgay.»

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Ka ndislum a wuzlah gay kəgəbay a gəma na, pəlum ndo nakə neɲgeye maləva bo eye ka matəme kurom aye. Ndzum mə gay i ndo niye hus a pat nakə ka deyumeye kurom abəra ma təv niye aye. ¹² Ahəl nakə faya ka fələkumeye a gay i ndo na, gwadum: “Mbəlom mâ vəlakum zay!” ¹³ Tadə ndo i gay niye hay ta təma kurom na, məpəse me i zay kurom ma ndziye fataya. Ane tuk na, tadə ta təma kurom bay na, muma ahaya fataya abəra məpəse me i zay kurom. ¹⁴ Tadə ka fələkum a gay i ndo kəgəbay a wuzlah gay, ndo neheye mə dəma aye ta kərah matəme kurom kəgəbay məpe zləm ka bazlam kurom na,

dum kurom abəra ma təv niye ada tətəkum ha bətekwew i gəma tay abəra ka sik kurom hay.†
 15 Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha pat i sariya i Mbəlom na, sariya tay ma diye me ma ziye i ndo i Sodom ta Gomora.‡»

Dəretsətseh neheye ma deyeweye kame aye
Markus 13.9-13; Luka 21.12-17

16 Yesu a gwadətay: «Anaŋ, na sləriye kurom hay andza təbaŋ hay a walaŋ i ndo neheye andza kəra i pesl hay aye. Tərum andza dədœ neheye faya ta tsəpiye bo tay aye, ada ndzum mənese mâ ge andaya fakuma bay andza bodobodo. 17 Gum metsehe, hərwi ndo hay ta diye kurom hay kame i sariya, ta ndaŋiye kurom ta mandalaŋa mə gay i mađuwule me hay. 18 Ta diye kurom ha kame i ndo mələve dala hay ada kame i bəy hay hərwi ga, hərwi ada kâ slum faya mäte mbal ga ta dedek kame tay ada kame i ndo neheye Yahuda hay bay aye. 19 Ahəl nakə faya ta diye kurom ha kame i sariya aye na, dərev mâ ye fakuma abəra bay. Kâ gwadum: “Nəmaa ta gwadiye kəkay? Nəmaa tsikiye na, mey?” bay. A həlay niye, Mbəlom ma vələkumeye bazlam neheye ka tsikumeye aye. 20 Andza niye mata tsike me na, nəkurom bay. Mata tsike me mə nəkurom na, Məsəfəre i Bəba kurom Mbəlom.»

21 Yesu a gwadətay sa: «Ndo hay ta vəliye ha malamar tay hay ada tâ kəd tay ha, bəba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye dərmak. Wawa

---

† **10:14** Məge andza niye na, andza məgwedə ndo i maslaŋ i Yesu hay ta giye wuray hərwi ndo neheye sa bay. ‡ **10:15** Gəma neheye sulo aye na, maraha eye ta mənese. Zəba mə Madazlay i wu hay 19.

hay ta natay dāre a bāba tay hay, ta kēdiye tay ha. ²² Ndo hay tebiye ta nakumeye dāre hārwi ga. Ane tuk na, ndo nakē kē sāmāy naha hus ka mandāve aye na, Mbālom ma tēmiye ha. ²³ Tadā agāna ta sakum dāretsātseh ma gāma nakē nēkurom mē dāma aye na, hwayum a gāma nenḡed. Neḡ faya na gwadākumeye: Sārum ha, neḡ Wawa i Ndo na maweye na, ka dzum ha gār mahāhele ma gāma neheye ka dala i Israyel aye tebiye zuk bay.»

²⁴ Yesu a gwadātay: «Ndo nakē faya ma tētikiye wu aye na, ma ziye ndo matētikay wu bay. Ndo i māsler ma ziye ndo i gay ḡgay bay. ²⁵ Tadā ndo nakē faya ta tētikiye wu aye ka tēra andza ndo matētikay wu ada ndo i māsler ka tēra andza ndo i gay ḡgay na, niye na, dā. Tadā ta zalay a ndo i gay “Bedzabul” na, ta tsadateye a ndo i ḡgay hay ma ziye i ḡgay bādaw?»

Kā dzədzarumay a ndo zezeḡ bay

Luka 12.2-9

²⁶ «Hārwi niye, kā dzədzarumatay a ndo hay bay. Wu nakē tebiye maḡgaha eye na, ta dīye ha, ada wu nakē tē tsikawa ta mēkal aye na, ta dīye ha. ²⁷ Wu nakē faya na tsikakumeye ma lāvōḡ aye na, masumay a mētsike parakka mē dzaydzay ta hēpat. Wu nakē ta tsikakumeye ka zlēm tē māsēsākwe aye na, wudum ha kēlōrra ka gār i gay. ²⁸ Kā dzədzarumatay a ndo neheye ta kēdiye slo i bo kurom aye bay. Nēteye na, ta sliye faya mēdze ha mēsēfāre kurom bay. Dzədzarumay dūh a Mbālom nakē ma sliye mēdze ha bo kurom ta mēsēfāre kurom eye dzay a ako nakē ma mbatiye bay ka tor eye aye. ²⁹ Sisi hay sulo ta sākēmiye tē

dala n̄te na, ka s̄arum t̄ab̄ad̄ew? Ane tuk na, kwa n̄te m̄a walaŋ i d̄iyen hay ma d̄adiye bay, say k̄a yay a ḡar a B̄aba Mb̄elom m̄a d̄ad̄. ³⁰ I kurom na, kwa m̄akwets i ḡar kurom b̄abay, Mb̄elom k̄a pasla na. ³¹ H̄arwi niye, k̄a dz̄adzarum bay, n̄akurom ka zum tay ha sisi niye hay.»

³² Yesu a gwad̄atay sa: «Tad̄a ndoweye k̄a tsik parakka kame i ndo hay: “Neŋ gawla i Yesu” na, neŋ d̄armak na tsikiye kame i B̄aba ga m̄a mb̄elom: “Ndo nakay na, gawla ga.” ³³ Ane tuk na, tad̄a ndoweye k̄a tsik kame i ndo hay neŋgeye gawla ga bay na, neŋ d̄armak na tsikiye kame i B̄aba ga m̄a mb̄elom: “Ndo nakay na, gawla ga bay.”»

Yesu a zlaw zay bay, a zlaw v̄aram

Luka 12.51-53

³⁴ «K̄a dzalum neŋ na yaw, n̄a zlaw zay ka m̄andzib̄era na, k̄a dzalum bay. Na yaw na, na zlaw zay bay, na zlaw na, maslalam d̄uh. ³⁵ Na yaw na, maŋḡone tay ha ka bo ab̄era ndo hay. Wawa hasl̄aka eye ta b̄aba ŋgay, dem ta may ŋgay, ŋgwas ta may i zal ŋgay, ³⁶ ndo hay m̄a gay tay ta niye a bo d̄are.»

Gawla i Yesu t̄a l̄ava ha bo ta m̄av̄ale m̄as̄af̄are tay andza i Yesu

Luka 14.26-27

³⁷ Yesu a gwad̄atay sa: «Ndowneye ka wud̄a b̄aba ŋgay ta may ŋgay ka ze neŋ na, neŋgeye ma sliye m̄andze ka t̄av ga bay. Ndowneye ka wud̄a wawa ŋgay hasl̄aka eye t̄a dem ŋgay a ze neŋ na, neŋgeye ma sliye m̄andze ka t̄av ga bay. ³⁸ Ndowneye k̄a zla mayako mazl̄almbad̄a eye k̄a peŋ b̄azay bay na, neŋgeye ma sliye m̄andze ka t̄av ga bay. ³⁹ Ndo

nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga aye na, ma hutie a dəma dūh.»

Tadə ndoweye ka təma gawla i Yesu hay na, a təma Yesu

Markus 9.41; Luka 10.16

⁴⁰ Yesu a gwadətay sa: «Tadə ndoweye ka təma kurom na, ka təma na, neŋ. Ada tadə ndoweye ka təma ga na, a təma ndo nakə a sləra ga ahaya aye. ⁴¹ Ndowneye ka təma ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hərwi nakə neŋgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye na, ma hutie magogoy nakə ta vəleye a ndo mədə ha bazlam aye. Ndowneye ka təma ndo nakə ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye hərwi nakə neŋgeye ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye na, ma hutie magogoy nakə ta vəleye a ndo nakə ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye. ⁴² Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, tadə ndoweye kə vəlay yam gəsiyem nəte matasla eye a ndo nakə makətsa eye mə walaŋ i gawla ga hay hərwi nakə neŋgeye gawla ga aye na, magogoy ŋgay ma dziye bay.»

11

¹ Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay neheye a tsikatay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo aye na, a həl bo abəra ka təv niye a ye mata tətikatay a ndo hay ada mədatay ha ma wuzlah gay neheye ka dala niye aye.

Yesu ta Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

Luka 7.18-23

² Ahəl niye na, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam nenḡeye ma danḡay. A tsəne ndo hay faya ta tsikiye ka Kəriste ada ka məsler nḡay nakə faya ma giye aye. Tsa na, a slər siye i nḡal mə walaḡ i gawla nḡay hay, ³ hərwi matsətsehe ka Yesu: «Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye daw? Kəḡəbay nəmaā həba ndo mekeləḡ daw?» Ti ye ta tsətsah ka Yesu andza niye.

⁴ Yesu a mbədətay faya: «Dum təkərumay a Yuhana wu nakə ka tsənum aye ada wu nakə ka nḡatumay aye. ⁵ Gwadumay na, guluf hay tə nḡatay a dərə, ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo madəḡwada eye ta mbəl suwud suwud, mandək hay tə tsəne zləm, mədahaḡ hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta tsəne Labara Nḡwalak eye. ⁶ Məḡwese ka ḡər i ndo nakə kə ḡər ha mədzele ḡər abəra ka neḡ bay aye!»

Yesu a tsik ka Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

Luka 7.24-35

⁷ Gawla i Yuhana niye hay ti ye abəra mə dəma na, Yesu a dazlay mətsikatay a ndo neheye ka təv nḡay aye ka Yuhana. A gwadətay: «Ka yum a kəsaf mata zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakə mətasl faya ma ḅəliye ha aye daw? A'ay andza niye bay. ⁸ Ada ka yum, ka zəbumaw na, ka mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambada bo eye tə peteked lele eye daw? Tsukudu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə peteked ka bo lele aye na, nəteye mandza eye mə ḡay i bəy bagwar eye hay. ⁹ Ka yum mata zəbaw na, ka wuye mey? Ka zəbumaw na, ka ndo məde ha bazlam i Mbəlom daw? Ayaw, nenḡeye ndo məde ha bazlam i Mbəlom ada neḡ

faya na gwadākumeye, neŋgeye a ze ndo mæde ha bazlam i Mbəlom. ¹⁰ Yuhana na, ndo nakə tə watsa a Derewel aye, Mbəlom a gwad: “Neŋ na sləriye naha ndo mæde ha bazlam ga kame yak. Ma lambadakeye na tsəved.*”

¹¹ «Neŋ faya na gwadākumeye: Sərum ha na, mə walaŋ i ndo zezeŋ hay tebiye ndo nakə a ze Yuhana madzəhuḃe ndo a yam aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nakə neŋgeye tsekweŋ makətsa eye ma Bəy i Mbəlom aye na, a ze Yuhana.

¹² Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuḃe ndo a yam a tsikawa bazlam i Mbəlom a ndo hay aye hus anəke na, ndo məne dāre i Mbəlom hay faya ta giye vəram ta Bəy i Mbəlom ada tə dzawa faya bo matsəpe na. ¹³ Derewel i ndo mæde ha bazlam i Mbəlom hay tə derewel i Musa ta dā ha Bəy i Mbəlom hus a həlay i Yuhana madzəhuḃe ndo a yam. ¹⁴ Tadə a sakum mædzal ha na, Yuhana neŋgeye Eliya tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom, tə dā ha tə gwad ma deyeweye.† ¹⁵ Ndo nakə zləm andaya faya mətsəne aye na, mâ tsəne lele!»

¹⁶ Yesu a gwadətay sa: «Ndo neheye bəgom aye na, na ndzəkitiye tay ha bo na, tə way? Ta ndzəkit bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pələd nakə ndo hay tə hayawa faya gər aye, siye hay faya ta wudatay naha a siye hay. Tə gwadətay:

¹⁷ “Nəmaa fakum naha fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum naha dəmes i mədahaŋ na, ka tuwum bay.” ¹⁸ Andza niye Yuhana madzəhuḃe ndo a yam a yaw, kə nda wu mənday, kə sa wu məse bay na, tə gwad: “Neŋgeye na, məsəfəre nakə

---

* **11:10** Malasi 3.1; Madayaw abəra ma Ezipt 23.20. † **11:14** Malasi 3.23-24.

ngwalak eye bay aye mæ bo ngay.” ¹⁹ Neŋ Wawa i Ndo, na yaw, na nda wu mændaŋy ada na sa wu mæse na, tæ gwad: “Zæbum faya, ndo nakay i ngay a dzala na, ka wu mændaŋy ada ka mæse guzom. Neŋgeye na, dzam i ndo matsekele dzanŋal hay ta ndo i mezeleme hay.” Ane tuk na, Metsehe i Mbælom ma bæziye na, ta mæsler neheye ma giye aye.»

*Gæma neheye ta kærah mædzal ha ka Yesu aye
Luka 10.13-15,21-22*

²⁰ Ma dæba eye na, Yesu a pa bo ka mæmatay ha mænese a gæma neheye a ge mæ dæma masuwayan haladzay aye, ane tuk na, ndo i gæma niye hay ta mbæda ha mede tay bay. A gwad: ²¹ «A nækurom ndo i gæma i Koraziŋ hay, tuwum bo kurom, hærwî dæretsætseh ka gær kurom! A nækurom ndo i gæma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hærwî dæretsætseh ka gær kurom. Hærwî tadæ masuwayan neheye na ge mæ gay kurom aye nâ ge ma gæma i Tir ta gæma i Sidon na, atay na, ndo i gæma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo taŋay manasa eye ada ta kutsiye bætekwew malæmæts a gær hærwî mæde ha na, ta gær ha mezeleme tay. ²² Hærwî niye neŋ faya na gwadækumeye: Pat nakæ Mbælom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gæma i Tir ta Sidon.

²³ «Nækurom ndo i gæma i Kafernahum hay, ka dzalum nækurom na, Mbælom ma ta hæliye kurom a mbælom wal daw? A'ay! Nækurom duh na, Mbælom ma ta mbæzliye kurom ha na, a tæv

məndze i mədahan hay. Hərwi masuwayan neheye na ge ma gəma kurom aye tâ ge ma gəma i Sodom na, haɓe atay gəma nakay ma giye andaya bəgom. ²⁴ Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Sodom[‡] hay.»

²⁵ Ma məndze tsekweŋ na, Yesu a gwad: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo mələve magərmbəlom ta dala. Na gaka sısəe hərwi nəkar ka dátay ha wu nakə maŋgaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye. Ada ka ŋgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye. ²⁶ Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mâ ge bo andza niye.»

²⁷ A gwadatay: «Bəba ga kə vəleŋ wu hay tebiye. Ndəray a sər wawa bay, maa sər na, Bəba. Ndəray a sər Bəba bay, maa sər na, neŋ wawa ŋgay ada maa sər na ndo neheye a seŋ mədatay ha aye.»

²⁸ Yesu a gwadatay sa: «A nəkurom neheye faya ka zlumeye wu mamba eye ada nəkurom madagər eye, dumara ka təv ga, neŋ na vəlakumeye mazəzukwe bo. ²⁹ Rəhumeŋ ha gər, na tətikakumeye wu lele eye, hərwi neŋ ndo səkeffe eye, na gakumeye dəretsətseh bay. § Ta dedek ka hutumeye mazəzukwe bo. ³⁰ Wu nakə na piye fakuma aye na, a wur bo məzle bay, wu nakə na vəlakumeye, ka zlumeye na, a mba bay.»

[‡] **11:24** Zəba ma Mata 10.15.   § **11:29** Yesu a tsik kanan ka pendzeŋ i məndze mekeleŋ eye. Faya ma təriye tay ndo hay beke hay bay.

12

*Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Yesu
Markus 2.23-28; Luka 6.1-5*

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye tə ge a dəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Ahəl nakə faya ta diye na, may a wur ka gawla i Yesu hay, tə pa bo ka məhəbe wu niye tə nda. ² Farisa hay tə ŋgatatay na, tə gwaday a Yesu: «Zəba, gawla yak hay ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya: «Dada ka dzanġum wu nakə Davit a ge aye təbədew?*

May a wur faya ta ndo ŋgay hay. ⁴ Tsa na, a fələkwa a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ŋgay hay. A ye naha, a zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye, a nda. A vəlatay a ndo ŋgay hay dərma, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mənde na, a ndo məvəlay wu a Mbəlom dekdek bədaw?

⁵ «Kəgəbay ka dzanġum wu nakay mə dərewel i Musa bədaw? Pat i mazəzukw bo na, ndo məvəlay wu a Mbəlom mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, ta ge məsler. Ane tuk na, ta ge mənese bay.† ⁶ Neŋ faya na gwadakumeye, wu nakə a ze gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, andaya kanan.

⁷ «Tə watsa a Dərewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad: “A seŋ na, gumay ŋgwalak a ndo bəna, gənaw neheye ka kədumenje ye bay.‡” Tadə ka tsənum wu

* **12:3** Zəba ma 1 Samuyel 21.2-7. † **12:5** Məplesle 28.9-10.

‡ **12:7** Oze 6.6, matsika eye ma Mata 9.13.

nakay na, ndo neheye ta ge wuray bay aye na, kâ gəsum tay ha bay. ⁸ Hərwi maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Neŋ Wawa i Ndo.»

*Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye
Markus 3.1-6; Luka 6.6-11*

⁹ Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a gay i maɖuwule me. ¹⁰ Mə dəma na, ndoweje andaya həlay ŋgay maməta eye. A satay a ndo hay məmay ha mənese a Yesu, ta tsətsah faya tə gwadaj: «Tsəved andaya məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo daw?»

¹¹ Yesu a mbədatay faya: «Tadə ndo nəte mə walaŋ kurom təbaŋ ŋgay andaya nəte, təbaŋ ŋgay niye a dəd a bədiyəm pat i mazəzukw bo na, ma zla ahaya abəra mə dəma bədaw? ¹² Kə ge andza niye na, ndo zezeŋ a ze təbaŋ bədaw? Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka məge ŋgwalak a ndo pat i mazəzukw bo!»

¹³ Tsa na, Yesu a gwadaj a ndo niye: «Nduda ha həlay yak!» Ndo niye a nduda ha həlay ŋgay. Tsa na, a mbəl lele andza həlay neŋged.

¹⁴ Sototo, Farisa hay ti yaw abəra mə gay, ti ye tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam, ta hutije tsəved ka məkədə Yesu na, kəkay.

Yesu neŋgeje ndo i məsler nakə Mbəlom a zla aye

¹⁵ Ahəl nakə Yesu a sər ha Farisa hay faya ta pəlije tsəved ka məkədə na na, a ye abəra ka təv niye. Ndo hay haladzaj tə pay bəzaj, a mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye. ¹⁶ Tsa na, a gatay me, a gwadaj: «Neŋ way na, kâ tsikumay a ndəray bay.» ¹⁷ A ge andza niye na, hərwi ada wu neheye

Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom a tsik aye tã ge bo:

¹⁸ Mbəlom a gwad:

«Ndo i mæsler ga nakə na zla aye na, anan,
na wuda na haladzay,
məngwese ga tebiye ka gər ŋgay.

Na sləriye naha Məsəfəre ga ka neŋgeye,
ma dátay ha dedek ga a ndo hay tebiye.

¹⁹ Ta təriye ta ndəray bay,
ma wudiye wuray bay,

ndəray ma tsəniye faya abəra mabəbəle wuray ka
mazlazlan i tsəved bay.

²⁰ Guzer nakə mahədzaka eye na, ma həbiye ha
bay,

Ako nakə ndœzœzœ ka lalam faya ma mbat-
iye na, ma ndəvay həlay ma mbatiye ha bay,
Ma giye andza niye hus ka vəlatay məngwese a
ndo neheye dedek eye hay aye.

²¹ Ndo hay tebiye ta piye mədzal gər tay na, ka
neŋgeye.Š»

*Yesu a həhar fakalaw abəra mə bo i ndo wuray
Markus 3.20-30; Luka 11.14-23*

²² Tə zlayaw ndo wuray guluf eye ada a sər
mətsike me bay hərwi fakalaw mə bo ŋgay. Yesu
a mbəl ha. Tsa na, ndo niye a tsik me lele ada a
ŋgatay a dəre lele. ²³ A gatay a ndo hay hərbaəkkə,
nəteye tebiye, tə gwad: «Ndo nakay ma giye na,
Wawa i Davit!»

Š **12:21** Ezay 42.1-4.

²⁴ Farisa hay tə ɲgatay a wu nakə a ge bo aye na, tə gwad: «Maa vələy gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul* bəy i fakalaw hay!»

²⁵ Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala aye, a gwadətay: «Tadə ndo i gəma hay ta ɲgəna, faya ta giye vərəm mə walaŋ tay na, gəma niye ma dziye. Tadə ndo i wuzlahgəma hay kəgəbay ndo hay ma bədgay tay faya ta kədiye bo na, wuzlahgəma niye kəgəbay bədgay niye ma ndziye huya bay. ²⁶ Tadə Fakalaw tə Fakalaw ta həhariye bo tay, ma giye magazləga ka bo ɲgay eye, ada bəy ɲgay ma ndziye huya na, ma kəkay? ²⁷ Ka gwadum maa vələŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vələtəy gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta diye ha na, dedek andaya mə nəkurom bay. ²⁸ Maa vələŋ gədaŋ a neŋ ka mahəhere fakalaw na, Məsəfəre i Mbəlom. Andza məgwede na, Bəy i Mbəlom 6a ki yaw tsiy hus ka təv kurom.

²⁹ «Ndəray ma sliye məfələkwe a gay i ndo i gədaŋ məhəla ahaya wu ɲgay bay. Ma ta sliye faya məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, məhəla ahaya wu ɲgay hay tuk.»

³⁰ A gwadətay sa: «Ndo nakə neŋgeye tə neŋ bay aye na, neŋgeye ndo i vərəm ga. Ndo nakə ka dzəna ga ka məhayatay gər a ndo ga hay bay aye na, ma həhariye tay ha kweye kweye. ³¹ Hərwi niye, neŋ faya na tsikakumeye: Tadə ndo zezeŋ kə ge mezeleme kwa waray tebiye, kəgəbay kə

---

* **12:24** Bedzabul na, məzele mekeleŋ eye i Fakalaw.

tsalay ka gər a Mbəlom na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay. ³² Tadə ndoweye kə tsik wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka neŋ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, tadə kə tsik wu nakə ŋgwalak eye bay aye ka Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay, kwa anəke, kwa ka mändzibəra nakə ma deyeweye kame aye.

Dərizl i gərdaf ta hohway ŋgay eye hay

Luka 6.43-45

³³ «Kə ge dərizl i gərdaf ŋgwalak eye na, hohway ŋgay hay ŋgwalak eye. Kə ge dərizl i gərdaf eye ŋgwalak eye bay na, hohway ŋgay hay ŋgwalak eye bay. Andza niye ta səriye ha dərizl i gərdaf nakay ŋgwalak eye na, abəra ka hohway ŋgay hay. ³⁴ A nəkurom wawa i palas neheye! Nəkurom ŋgwalak eye hay bay. Ada ka slumeye faya mətsike wu neheye ŋgwalak eye hay na, ma kəkay? Hərwi kwa way a ndohwa ahaya na, wu nakə maraha eye mə dərev ŋgay aye. ³⁵ Ndo nakə ŋgwalak eye na, ma giye wu ŋgwalak eye hay hərwi mə dərev ŋgay na, wu neheye ŋgwalak eye dərmak. Ndo nakə sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi dərev ŋgay maraha eye tə wu neheye sewed eye. ³⁶ Neŋ faya na tsikakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, bazlam neheye mətsike kəriye kəriye kwa way ma mbəday faya a gər ŋgay. ³⁷ Andza niye, Mbəlom ma gwadiye ka ge mənese bay kəgəbay ka ge mənese ka bazlam neheye ka tsik aye.»

*Ndo hay ta tsatsah masuwayaṅ ka Yesu
Markus 8.11-12; Luka 11.29-32*

³⁸ Ndo mædzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, tə gwaday a Yesu: «Miter, a samay na, gamay masuwayaṅ.»

³⁹ Yesu a mbədatay faya: «Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbəday dəba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayaṅ. Ane tuk na, ma dəba i masuwayaṅ i Zonas ndo mæde ha bazlam i Mbəlom nakə tə ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaṅ mekeleṅ eye bay. ⁴⁰ Hərwi, Zonas kə ndza pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma kutes i kələf bagwar eye. Andza niye dərmaṅ neṅ Wawa i Ndo na ndziye pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma tsəvay. ⁴¹ Ahəl nakə ndo i Ninive hay tə tsəne labara nakə Zonas a tsikatay aye na, ta mbəda ha mede tay.† Ndo andaya kanaṅ bəgom a ze Zonas. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ndo i gəma i Ninive ta deyeweye ta lətsiye kame i ndo neheye bəgom aye ta matay ha mənese.

⁴² «ŋgwas wuray andaya, neṅgeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomonṅ neheye maraha eye ta met-sehe aye.‡ Ndo andaya kanaṅ a ze ha Salomonṅ. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ŋgwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye ma matay ha mənese aye.»

*Məməw i məsəfəre nakə lele bay aye
Luka 11.24-26*

---

† 12:41 Zonas 1-4. ‡ 12:42 1 Bəy hay 10.1-13.

⁴³ «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mə kəsaf, ma pəliye təv mazəzukw bo. Kə huta bay na, ⁴⁴ ma gwadəye a gər ɲgay: “Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.” Ma mbədiye gər, kə ye naha kə ɲgatay a gay wuray mə dəma bay, mafada eye lele ada malambada eye. ⁴⁵ Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfəre neheye sewed eye hay wene wene ta ze neɲgeye aye tasəla. Ta fələkwiye a gay, ta ndziye mə dəma. Ka mandəve eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye. Ma giye bo ta ndo neheye ɲgwalak eye bay bəgom aye na, andza niye.»

*May i Yesu ta malamar ɲgay dedek eye hay
Markus 3.31-35; Luka 8.19-21*

⁴⁶ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye me a ndo hay aye, may ɲgay ta malamar ɲgay hay ti ye naha. Tə lətse ma bəra, ta pəla tsəved mətsikay me a Yesu. ⁴⁷ Ndo nətə a ye ka təv i Yesu, a gwadəy: «Zəba, may yak ta malamar yak hay nətəye ma bəra, a satay mətsikaka me.»

⁴⁸ Yesu a mbədatay faya: «May ga na, way? Malamar ga hay na, way hay?» ⁴⁹ Tsa na, a zəkwa həlay ka gawla ɲgay hay, a gwad: «May ga ta malamar ga hay na, nətəye anan. ⁵⁰ Hərwi tadə ndoweye kə ge wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom na aye, neɲgeye malamar ga, ada may ga.»

13

*Dzeke i ndo masləge
Markus 4.1-9; Luka 8.4-8*

¹ Pat eye niye na, Yesu a yaw abɛra mɛ gay, a ye a ndza ka me i dɛlov. ² Ndo hay haladzay tɛ haya gɛr ka tɛv ŋgay. Hɛrwi niye a tsal a kwalalan i yam wuray ka gɛr i yam a ndza a dɛma. Ndo hay tebiye tɛ ndza ka me i dɛlov. ³ Yesu a tɛtikatay wu haladzay a ndo niye hay ta dzeke.

A gwadɛtay: «Ndo wuray a ndohwaw abɛra mɛ gay. A hɛl hulfe, a ye ha a pesl mata slɛge. ⁴ A ye naha na, a dazlay a maslɛge. Ahɛl nakɛ faya ma kutsiye hulfe* ŋgay a guvah aye na, siye hay tɛ kuts ka tsakay i tsɛved. Diyen hay ti yaw, tɛ pala na tebiye. ⁵ Hulfe mekelɛŋ eye a dɛd ka sik i pɛlad, tɛv nakɛ bɛtekwew andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tɛ ndzohwaw bɛse tsa. Tɛ ndzohwaw bɛse na, hɛrwi bɛtekwew andaya ka sik i pɛlad niye bay. ⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abɛra ŋgulak na, a fɛka tay ha hulfe niye hay tɛ ndzohwaw aye. Tɛ kula heryew heryew hɛrwi ta huta bɛd mɛpe zlɛlay haladzay bay. ⁷ Nɛnged a dɛd a gay i dak. Dak niye hay tɛ gɛl. Tsa na, dak niye hay tɛ ŋgɛdɛtsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay. ⁸ Siye sa na, tɛ kuts ka tɛv lele eye, tɛ ndzohwaw na, lele. Tɛ gɛl ada tɛ nah, gɛr eye hɛbɛts hɛbɛts lele. Mɛ walan tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nɛte na, wur eye a ge temerre, nɛnged sa na, kuro kuro mɛkwa, ada siye kuro kuro mahkar.» ⁹ Yesu a ndɛv ha andza niye na, a gwadɛtay: «Ndo nakɛ zlɛm andaya faya na, mɛ tsɛnel!»

---

* **13:4** I tay na, ta slɛga tɛ tsɛluv tɛbey. Tɛ kuts ha mɛkutse mɛkutse.

Yesu a ge māsler ta dzeke na, hārwi mey?
Markus 4.10-12; Luka 8.9-10

¹⁰ Ma dāba eye na, gawla ŋgay hay ta hāndzəd naha ka tāv ŋgay, ta tsətsah faya: «Ka tsikatay me a ndo hay ta dzeke na, hārwi mey?» ¹¹ Yesu a mbədatay faya: «Nəkurom na, Mbəlom kə dākum ha wu nakə māngaha eye ma bəy ŋgay aye. Ane tuk na, a nətəye na, kə datay ha bay. ¹² Andza niye, ndo nakə wu ŋgay andaya na, ta səkahay ha sa ada i ŋgay ma giye haladzay. Ane tuk na, ndo nakə wuray ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta buwiye na. ¹³ Hārwi niye na tsikatay me ta dzeke na, nətəye ta zəbiye faya tə dərə tay, ane tuk na, ta ŋgateye bay. Ta pay zləm, ane tuk na, ta tsəniye tə zləm tay bay, ta səriye bay. ¹⁴ Andza niye, wu nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a dā ha aye na, kə ge bo dedək. Mbəlom a gwad:

“Ka tsənumeye lele,
 ane tuk na, ka sərume ye bay.

Ka zəbumeye faya lele,
 ane tuk na, ka ŋgatumeye bay.

¹⁵ Ndo neheye na, ta kula ha gər tay tōŋgwa tōŋgwa.
 Ta dəkə na zləm tay,
 ta dərəzl na dərə tay.

A satay mən gatay tə dərə tay bay,
 a satay mətə sənə tə zləm tay bay,
 a satay mətə sərə tə metsehe tay bay.

Tadə a satay mambədə ha mede tay na,
 na mbəliye tay ha dər mak.†”

---

† **13:15** Ezay 6.9-10.

¹⁶ «Ane tuk na, nəkurom na, ka hutum mənɟwese. Ka ɟgatumay a dɛre, ada ka tsənum tɛ zləm kurom. ¹⁷ Neɟ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay haladzay, ndo dedek eye haladzay a satay haɓe mənɟatay a wu nakə faya ka ɟgatumeye, ane tuk na, ta ɟgatay bay. A satay mətsəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane tuk na, ta tsəne bay.»

Yesu a da ha dzeke i ndo maslɛge

Markus 4.13-20; Luka 8.11-15

¹⁸ «Dzeke i ndo maslɛge nakay a say məɟwede mey na, tsənum. ¹⁹ Ndo neheye tɛ tsəne bazlam i Bəy i Mbəlom aye ada tɛ tsəne zləm bay aye na, ta ndzakit bo ta tsakay tsəved nakə hulfe a dɛd faya aye. Fakalaw a yaw, a buwa na wu nakə ta slɛga a dɛrev tay aye. ²⁰ Siye hay ta ndzakit bo tɛ sik i pɛlad nakə hulfe a kuts faya aye. Tɛ tsəne bazlam i Mbəlom na, ta tɛma kwayanɟa tɛ mənɟwese eye. ²¹ Ane tuk na, ta ɟaray tsəved a bazlam i Mbəlom ada mɛ pa zləlay a dɛrev tay bay. Tɛ dzala ha faya na, tsekwen tsa. Dɛretsətseh kəɟəbay madzəgur me a ndzatay a ɟər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tɛ ɟər ha mədzele ɟər abəra ka Mbəlom ta bəse. ²² Siye hay sa na, ta ndzakit bo ta hulfe neheye tɛ kuts a gay i dak hay aye. Tɛ tsəne bazlam i Mbəlom, ane tuk na, mədzal ɟər ka wu i məndzibəra, bor i zlele a ye tay a bo. Wu niye hay tɛ ɟəɟətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dɛrev tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom kə wa hohway mə dɛrev tay bay. ²³ Ndo mekeleɟ eye hay ta ndzakit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nəteye tɛ tsəne bazlam i Mbəlom na, ta tɛma a

dārev tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dārev tay lele ada a nah. Neŋgeɗ makwehe nəte na, wur eye a ge temerre, neŋgeɗ sa na, kuro kuro məkwa, siye kuro kuro mahkar.»

Guzer nakə ŋwalak bay aye

²⁴ Yesu a tsikatay dzeke mekelenj eye, a gwadatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta ndo wuray a sləga hulfe lele eye a guvah ŋgay. ²⁵ Ta həvad, ahəl nakə ndo hay tebiye ka mändzehəre na, ndo mənə dāre i ndo niye a ye a sləgay a dəma daw zuŋgo a walaŋ i daw ŋgay niye. Tsa na, a ye ŋgway. ²⁶ Ahəl nakə wu hay tə ndzohw, faya ta diye tə gər aye na, daw zuŋgo niye hay tə ndzohwaw dərma. ²⁷ Ndo i məsler hay ti yaw tə gwadāy a ndo i guvah: “Ndo i gay may, ka sləga a guvah yak na, hulfe lele tuk na, ada daw zuŋgo a yaw a dəma na, mənḡay?” ²⁸ Ndo niye a mbədātay faya: “Maa ge wu niye na, ndo mənə dāre ga.” Ndo i məsler hay tə tsətsah faya, tə gwadāy: “A saka nəmaā ye mənḡwede ahaya abəra mə dəma daw zuŋgo daw?” ²⁹ A gwadatay: “A’ay, kâ ŋgadum bay, ka ta ŋgadumeye ka bo dziye ta daw. ³⁰ Gərūm tay ha tā nah ka bo dziye hus a həlay i mədze. A həlay i mədze na, na gwadateye a ndo i məsler hay: Dzum na daw zuŋgo təday. Barum na ada kâ dzumay a ako. Daw na, hayumay gər ada kâ pum na a de ga.”»

Wur i bəzanj

Markus 4.30-32; Luka 13.18-19

³¹ Yesu a tsikatay dzeke mekelenj eye sa, a gwadatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, wur i bəzanj nakə ndo a zla a sləga a guvah ŋgay. ³² Mə

walaŋ i wur i wu hay tebiye na, neŋgeye tsekwen. Ane tuk na, a ndzohw, a gəl na, a ze ala neheye tə sləga ka dədaŋ aye tebiye. A təra andza gərdaf, dīyeŋ hay tə ŋgar gay tay hay ka hawal eye hay.»

Dzeke i gəde

Markus 4.33-34; Luka 13.20-21

³³ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, gəde nakə ŋgwas a həl tsekwen a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A həlaḅ tay ha ka bo na, gufa niye mahəlaḅa eye a kwasa a həmbət.»

³⁴ Yesu a tətikatay wu ŋgay hay tebiye a ndo hay na, ta dzeke. A tsikawatay me ze mətsike ta dzeke bay. ³⁵ A tsikawa andza niye na, hərwi ada wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik aye mā ge bo. Mbəlom a gwad:

«Na tsikateye wu na, ta dzeke.

Na datay ha wu neheye maŋgaha eye kwa abəra ka madazlay i məge məndzibəra aye.†»

Yesu a da ka guzer nakə ŋgwalak eye bay aye

³⁶ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a gər tay ha ndo hay, a ye a gay. Ahəl nakə neŋgeye mə gay aye na, gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay. Ti ye naha, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Damay ha dzeke i daw zuŋgo nakə ma guvah aye.»

³⁷ Yesu a mbədatay faya: «Ndo nakə a sləga wur i wu ŋgwalak eye na, neŋ Wawa i Ndo. ³⁸ Guvah na, məndzibəra. Wur i wu ŋgwalak eye na, ndo neheye ma Bəy i Mbəlom aye. Daw zuŋgo na, ndo neheye

---

† 13:35 Dəmes hay 78.2.

ta rəhay ha gər a Fakalaw aye. ³⁹ Ndo mənə dəre nakə a sləga daw zunḡo aye na, Fakalaw. Mədze wu abəra ka dala na, mandəve i məndzibəra nakə Mbəlom ma ndəviye ha aye. Ndo i məsler hay na, gawla i Mbəlom hay. ⁴⁰ Andza nakə tə həl daw zunḡo tə dzay a ako aye na, Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra andza niye dərma. ⁴¹ Neḡ Wawa i Ndo na sləraweye gawla i Mbəlom hay. Ta həliye tay ha abəra ma Bəy i Mbəlom ndo neheye tebiye faya ta səpatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye ta ndo neheye faya ta giye wu nakə ḡwalak eye bay aye. ⁴² Ta kutsiye tay ha a ako bagwar eye. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpədə zler eye. § ⁴³ Ane tuk na, ndo neheye tə pay naha faya a Mbəlom aye na, ta dəviye wuzl wuzl andza pat ma Bəy i Bəba tay Mbəlom. Ndo nakə zləm andaya faya aye na, m̄a tsəne!»

Zlele manḡaha eye

⁴⁴ Yesu a gwadətay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo tə zlele nakə tə la na a guvah aye. Ndo a huta na zlele eye niye ada a la na, a ḡgaha na sa. A yay a gər haladzay. A ye a səkəm ha wu ḡgay hay tebiye ada a səkəm guvah niye.»

Wu i maslawa

⁴⁵ A gwadətay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo sa na, ndo masəkəm ha wu hay. Ma pəliye wu i maslawa neheye a le haladzay aye. ⁴⁶ Kə huta wu nakə a ze tay ha siye hay tə mələ aye na, ma diye ma səkəmiye ha wu ḡgay hay tebiye ka tsakala. Suloy aye na, ma səkəma ahaya wu i maslawa niye.»

---

§ 13:42 Zəba ma Mata 8.12.

Gadaŋ

⁴⁷ A gwadətay sa: «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta gadaŋ. Ta kal a dəlov na, ma gəsaweye kələf wal wal haladzay. ⁴⁸ Gadaŋ niye kə rah tə kələf na, ta vaha ahaya abəra ma yam. Ta vaha ahaya na, ta ndziye toŋ, ta paliye kələf ŋgwalak eye hay. Ta piye tay ha a kəteh. Siye neheye ŋgwalak eye bay aye na, ta miye tay ha. ⁴⁹ Ma giye bo pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha məndzibəra eye na, andza niye. Gawla i Mbəlom hay ta deyeweye ta ŋgəniye tay ha ka bo abəra ndo i sewed hay ta ndo ŋgwalak eye hay. ⁵⁰ Ndo i sewed hay na, ta kutsiye tay ha a ako. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

Mandəve i bazlam

⁵¹ Yesu a tsətsah fataya, a gwadətay: «Wu neheye tebiye na tsik aye na, ka tsənum dāw?»

Ta mbədəy faya: «Ayaw, nəmaa tsəne.»

⁵² A gwadətay: «Andza niye, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a təra gawla ma Bəy i Mbəlom na, a ndzəkit bo ndo i gay nakə faya ma ndohwa ahaya zlele ŋgay abəra mə wu nakə wedeye ada abəra mə wu nakə guram aye.»

Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu

Markus 6.1-6; Luka 4.16-30

⁵³ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətsikatay dzeke neheye aye na, a ye abəra ka təv eye niye. ⁵⁴ A ye a Nazaret, gəma nakə a gəl mə dəma aye. Mə dəma na, a ye a gay i mađuwule me. A ye naha a pa bo ka matətikatay wu a ndo hay. A gatay a ndo neheye tebiye mə dəma aye hərbəbəkka. Tə gwadəwa: «A hutaw metsehe nakay na, məŋgay?»

* **13:50** Zəba ma Mata 8.12.

Maa vələy gədan ka mäge masuwayan neheye na, way? ⁵⁵ Neŋgeye na, wawa i Mari ada bəba ŋgay na, ndo matsətsede mayako bəda? Malamar ŋgay hay na, Yakuba, Yusufa, Simon ada Yuda bəda? ⁵⁶ Ada malamar ŋgay dem eye hay nəteye andaya mə walaŋ kway bəda? Maa vələy gədan nakay tebiye na, way?» ⁵⁷ Yawa, hərwi wu neheye tebiye aye, ndo i gəma niye hay ta kərah mədzal ha ka Yesu.

Yesu a gwadətay: «Ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, ndo hay ta təma na ada tə dəslay ha gər kwa mənğay. Ane tuk na, ma gəma ŋgay nakə tə wa mə dəma ada mə gay ŋgay na, ta rəhay ha gər bay.»

⁵⁸ Ma Nazaret na, Yesu kə ge masuwayan haladzay bay hərwi ta dzala ha bay.

14

Məməte i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

Markus 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9

¹ A həlay niye na, Herod neŋgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne faya ta tsikiye ka Yesu. ² Herod a gwadətay a ndo i məsler ŋgay hay: «Ndo niye ma giye na, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam. Kə mbəlaw abəra ma mədahaŋ. Hərwi niye nakə a huta gədan ka mäge masuwayan.»

³⁻⁴ Andaya kə ndza haladzay, Herod a zla Herodiyad, ŋgwas i malamar ŋgay Filip. Hərwi niye, Yuhana a gwadəway: «Ta vəl tsəved məzle ŋgwas nakay bay.» Tsa na, Herod a gwadətay a ndo hay tã gəs na Yuhana, tã dzawa na ada tã pa na a danğay. ⁵ A say a Herod məkəde na Yuhana, ane tuk na, a dzədzaratay a ndo hay, hərwi ndo hay tə dzala Yuhana na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

⁶ Pat i magurlom i mæwe Herod na, dem i Herodiyad a hats kame i ndo neheye Herod a zalatay a magurlom aye. Mæhetse i dem niye a yay a gær a Herod. ⁷ Tsa na, a mbaðay a dem niye, a gwaday: «Wu nakə ka tsətsah tebiye na vələkeye.»

⁸ Dem niye tə ma ha ka bo bazlam ta may ŋgay. Tsa na, a ye a gwaday a Herod: «Dəsenjew gær i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ka bəgəlam.»

⁹ Andza niye na, a yay a gær a bəy bay. Ane tuk na, ɓa kə mbaða kame i ndo neheye mazala eye hay a magurlom aye. A vəl tsəved, t̄a ye t̄a dəsawaw. ¹⁰ A slər ndo a gay i danɣay, m̄a dəsaw gær i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam. ¹¹ Ndo a ye, a dəsaw gær i Yuhana a pa ahaya ka bəgəlam. Tə vələy a dem niye. Dem niye a vələy a may ŋgay. ¹² Gawla i Yuhana hay tə tsəne na, ti yaw, tə zla ahaya mədahan j i Yuhana abəra ma danɣay tə la na. Tsa na, ti ye tə d̄a ha wu nakə a ge bo aye a Yesu.

Yesu a vələtay wu mənday a ndo hay gwezem zlam

Markus 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

¹³ Yesu a tsəne labara niye na, a ye mahəŋgeye tə kwalalan j i yam hərwi mede a təv dərenj eye abəra ka ndo hay. Ane tuk na, ndo hay ta sər faya. Ti yaw abəra ma wuzlahgəma hay, tə pay bəzay a Yesu. ¹⁴ A ndisl a təv niye na, a mbəzlaw abəra mə kwalalan j i yam. A ŋgatatay a ndo hay haladzay na, tə gay mə bo. A mbəl tay ha ndo i dəvats tay neheye tə həl naha aye.

¹⁵ Huwa a ge na, gawla i Yesu hay ta həndzəd ka təv i Yesu, tə gwaday: «Mazlambar həvad ada təv nakay kəsaf. Gwadatay a ndo hay t̄a ye a

wuzlahgəma hay hərwi ada tâ ye, tâ səkəməw wu mənday.»

¹⁶ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tâ ye bay. Bo kurom eye vəlumatay wu mənday.»

¹⁷ Tə gwadəy: «Makwala andaya fakwaya kanan na, tapa zlam tə kələf sulo tsiy tuk na, kəkay?»

¹⁸ Yesu a gwadatay: «Həlumenə ahaya.» ¹⁹ Tsa na, a gwadatay a ndo hay: «Ndzum ka dala!»

Yesu a həl makwala neheye tapa zlam tə kələf sulo aye. A zəba dəre a mbəlom, a gay naha sisə a Mbəlom. A ngəna ha makwala niye hay ada a vəlatay a gawla ngay hay. Gawla ngay hay ta ngənatay a ndo hay. ²⁰ Kwa way a nda ka mərehe. Gawla i Yesu hay tə hayay gər a siye nakə a ləkaw aye na, a rah a gwan kuro gər eye sulo. ²¹ Ndo neheye tə nda makwala niye na, hasləka hay ta giye gwezem zlam. Ngwas hay ta wawa hay na, ta pasla tay ha bay.

Yesu a ye ka gər i yam tə sik

Markus 6.45-52; Yuhana 6.15-21

²² Kwayanəna Yesu a gatay kuton a gawla ngay hay tâ tsal a kwalalan i yam, tâ lahay kame mede a diye i dəlov nəngeđ həlay nakə bo ngay eye ma gwadateye a ndo hay «Dum kurom» aye. ²³ Ndo hay ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok mahəngeye hərwi mađuwulay me a Mbəlom. Həvad a ge na, nəngeye huya ma tsaholok niye.

²⁴ Kwalalan i yam nakə gawla ngay hay mə dəma aye, dəren ta dala, wudək wudək ma wuzlah i yam. Mətasl faya ma vəzliye haladzay, a say məme ha kwalalan i yam ta dəba ada yam faya ma bəliye ha kwalalan i yam haladzay. ²⁵ Ta mbəlomda na, Yesu

a ye ka tæv i gawla ŋgay hay ka gər i yam tə sik. ²⁶ Tə ŋgatay a Yesu faya ma diye ka tæv tay ka gər i yam tə sik na, ta dzədzar haladzay, tə gwad: «Ma giye na, wu matære ka ndo!» Ta wuda ka bo tə madzədzar eye.*

²⁷ Ane tuk na, Yesu a gwadətay: «Tete kurom! Kâ dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»

²⁸ Kwayaŋŋa Piyer a tsikay naha me, a gwadəy: «Bəy Maduweŋ, kə ge nəkar na, vələŋ tsəved nā ye naha ka tæv yak ka gər i yam tə sik.»

²⁹ Yesu a mbəday faya, a gwadəy: «Dara.»

Tsa na, Piyer a ndohwaw abəra mə kwalalaŋ i yam, a pa bo ka mede ka gər yam hərwi mədze gər tə Yesu. ³⁰ Ane tuk na, a zəba mətasl faya ma vəzliye haladzay na, a dzədzar. A dazlay mändərmede a yam. Tsa na, a wuda ka bo: «Bəy Maduweŋ, təma ga ha tey!»

³¹ Kwayaŋŋa, Yesu a bəzay naha həlay a Piyer, a gəs na, a gwadəy: «Mədzał gər yak hala bay. Ka ge ha mədzał gər yak sulo sulo na, hərwi mey?»

³² Tə tsal a kwalalaŋ i yam sulo tay eye. Tsa na, mətasl a ndza dəfik, a vəzl sa bay. ³³ Gawla ŋgay neheye mə kwalalaŋ i yam aye ta dəkway gurmets a Yesu, tə gwadəy: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom dedek!»

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay ma gəma i Genesaret

Markus 6.53-56

³⁴ Yesu ta gawla ŋgay hay tə tas abəra ma dəlov na, tə ndisl a gəma i Genesaret. ³⁵ Ndo i tæv niye

* **14:26** Ndo siye tə pa a mədzał gər tay na, wu matære ka ndo andaya. I tay wu matære ka ndo na, ndo nakə a mət ada a maw a bəra a walaŋ i ndo hay aye, a ge zluwer.

tə sər ha Yesu ki yaw. Ti ye tə tsikatay a ndo hay tebiye Yesu ki yaw. Ndo hay tə tsəne na, tə həlaw ndo i dāvats hay tebiye ka təv i Yesu. ³⁶ Tə gay amboh a Yesu, tə gwadāy: «Ndo i dāvats hay tâ ye naha tâ lamay a me i peteked yak nets na, tsiy.» Tsa na, ndo i dāvats neheye ta lamay aye na, ta mbəl tebiye.

15

Kule i bəba tətə hay

Markus 7.1-13

¹ Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra ma Zerozelem, ti ye ka təv i Yesu, tə gwadāy: ² «Gawla yak hay ta rəhay ha gər a kule i bəba tətə kway hay bay na, hərwi mey? Ahəl nakə ta ndiye daf aye na, tə bara həlay andza i kule i bəba tətə kway hay təbey na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Nəkurom, ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye bay hərwi kule i bəba tətə kurom hay na, hərwi mey? ⁴ Andza niye, Mbəlom a gwad: “Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.” A gwad sa: “Ndoweye kə tsadāy a bəba ŋgay ta may ŋgay na, kutoŋ tâ kəf na a bəf.*” ⁵ Ane tuk na, nəkurom faya ka gwadumateye a ndo hay: “Ka slumeye faya məgwadātay a bəba kurom hay ta may kurom hay: Həbe na, nəmaa dzəniye kurom. Ane tuk na, nəmaa vəlay ha a Mbəlom. ⁶ Kâ rəhumay ha gər a bəba kurom sa bay.” Andza niye, faya

---

* **15:4** Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16 ada Madayaw abəra mə Ezipt 21.17.

ka mbatumeye ha Derewel i Mbəlom hərwi kule kurom. ⁷ Nəkurom na, ndo i bəbək hay! Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik fakuma na, dedek. A tsik ahəl niye, Mbəlom a gwad:

⁸ «Ndo neheye ta zembedeŋ na, tə bazlam dekdek tsa,
dərev tay na, dəreŋ tə neŋ.

⁹ Nəteye faya ta zembedeŋeye kəriye,
ane tuk na, kəriye bəna dedek bay.

Wu nakə faya ta tətikateye a ndo hay aye na,
bazlam mapala eye i ndo hay tsa.†»

Wu nakə ma nasiye ha ndo aye

Markus 7.14-23

¹⁰ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay haladzay,
a gwadatay: «Pum zləm ada tsənum wu nakay.

¹¹ Maa nas ha ndo na, wu nakə a ye a bazlam aye bay. Ane tuk na, maa nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye.»

¹² Gawla i Yesu hay ta həndzəd naha ka təv i Yesu, tə gwadāy: «Bazlam yak neheye ka tsik aye kə ndalatay a Farisa hay na, ka sər təbədew?»

¹³ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Dərizl i gərdaf neheye Bəba ga nakə mə mbəlom a zəv bay aye na, ta ŋgwadiye tay ha abəra mə dəma.

¹⁴ Gərum tay ha, nəteye na, guluf neheye faya ta gəsətay həlay a guluf hay aye. Guluf ma gəseye həlay a guluf neŋged na, nəteye salamay ta dədiye a bəd.»

¹⁵ Tsa na, Piyer a gwadāy: «Damay ha dzeke nakay.»

---

† 15:9 Ezay 29.13.

16 Yesu a gwadatay: «Nəkurom dərmak, ka sərüm zuk bay daw? 17 Wu nakə a ye tə bazlam aye na, ma diye a kutes ada ma deyeweye abəra mə bo na, ka sərüm təbədəw? 18 Ane tuk na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye na, a yaw mə dərev ada maa nas ha ndo na, neŋgeye. 19 Andza niye, maa yaw abəra mə dərev na, mədzal gər neheye ŋgwalak eye bay aye, məkədə gər i ndo, məge madama, mede nakə ŋgwalak eye bay aye, məge məkal, maraw me kame i sariya, maŋgəlay bəzay a ndo hay. 20 Wu nakə ma nasiye ha ndo aye na, neheye anaŋ aye. Ane tuk na, mənde wu mənday ze məbere həlay andza kule i bəba tətə kway na, ma nasiye ha ndo bay.»

*Ŋgwas i Kanan wuray a dzala ha ka Yesu
Markus 7.24-30*

21 Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ma təv niye, a ye ka dala i Tir ada a Sidon. 22 Mə dəma na, ŋgwas i Kanan† wuray a ndzawa ka dala eye niye. Yesu a ndisl naha na, a ye ka təv ŋgay. A pa bo ka mawude, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədəw! Dem ga andaya mətagay, məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye faya ma geye dəretsətseh haladzay.» 23 Ane tuk na, Yesu a mbəday faya kwa tsekweŋ bay tebiye.

Gawla ŋgay hay ta həndzəd ka təv ŋgay, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Həhar na ŋgwas nakay, hərwi faya ma pakweye bəzay tə mawude ŋgay neheye.»

---

† 15:22 Ŋgwas nakay na, dem i Yahuda hay bay. Məzele Kanan na, tə zalawatay ha na, a ndo neheye mandza eye ma gəma i Tir ta Sidon aye.

24 Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mbəlom a sləra ga ahaya na, hərwi ndo i Israyel hay, nəteye neheye andza təbaŋ mədze eye hay aye.»

25 Ane tuk na, ŋgwas niye a ye naha, a dəkway gurmets a huvo, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, dzəna ga!»

26 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Məzle wu mənday i wawa hay, məkalatay ha a kəra hay na, lele bay.»

27 Ŋgwas niye a gwaday faya: «Bəy Maduweŋ, ka tsik na, dedək. Ane tuk na, tadə ndo i gay faya ma ndiye wu mənday na, kəra hay ta diye ta paliye neheye a kutsaw faya abəra aye.»

28 Tsa na, Yesu a mbəday faya a ŋgwas niye, a gwaday: «Ŋgwas, mədzal gər yak nakə ka neŋ aye na, haladzay. Wu nakə ka tsətsah aye na, m̄a ge bo andza nakə a saka aye.» Kwayaŋŋa dem ŋgay a mbəl.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay haladzay

29 Ma dəba eye na, Yesu a lətse abəra ka təv niye, a ye ka me i dəlov i Galile. A ye naha a tsal a mahəmba. Mə dəma na, a ndza ka dala. ³⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ka təv ŋgay. Tə həlay naha ndo neheye ta dzəgədasla aye, guluf hay, ndo matəra eye, mandək hay ada təsiye i ndo i dəvats hay. Ti ye naha, tə həna tay ha kame i Yesu ada a mbəl tay ha.

³¹ A gatay a ndo hay hərbaəbəkka, hərwi tə ŋgatay a mandək hay faya ta tsikiye me lele, ndo matəra eye hay ta mbəl, ndo neheye ta dzəgədaslawə aye ti ye lele, guluf hay tə ŋgatay a dərə kwetseh kwetseh. Ndo niye hay tə gwad: «Nəmaa zambadaka a nəkar Mbəlom i Israyel hay!»

*Yesu a vɛlatay wu mɛnday a ndo hay gwezem fad
Markus 8.1-10*

³² Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay, a gwadɛtay: «Ndo neheye na, tɛ geŋ mɛ bo haladzay hɛrwi ananɲ mɛhɛne mahkar na, nɛteye ka tɛv ga ada wu mɛnday andaya fataya bay. A seŋ mɛgwadɛtay “Dum kurom” ze mɛnde wu mɛnday bay. Ta giye bɛle ka tsɛved.»

³³ Gawla ŋgay hay tɛ gwadɛtay: «Mɛ kɛsaf nakay na, ka hutakweye wu mɛnday dɛ mɛvɛlatay a ndo neheye haladzay aye na, mɛŋgay?»

³⁴ Yesu a gwadɛtay: «Tapa i makwala andaya fakuma na, nday?»

Ta mbɛday faya, tɛ gwadɛtay: «Tasɛla. Ada kɛlef wawa eye hay andaya tsakway dɛrmak.»

³⁵ Tsa na, Yesu a gwadɛtay a ndo hay tɛ ndza ka dala. ³⁶ Yesu a hɛl tapa i makwala neheye tasɛla aye tɛ kɛlef niye hay, a gay naha sisɛ a Mbɛlom. A ŋgɛna ha ada a vɛlatay a gawla ŋgay. Tsa na, gawla ŋgay hay tɛ vɛlatay a ndo hay. ³⁷ Ndo hay tebiye tɛ nda ka mɛrehe andza nakɛ a satay aye. Tɛ hayay gɛr a siye neheye a lɛkaw aye na, a rah a kɛteh tasɛla. ³⁸ Ndo neheye tɛ nda wu mɛnday niye na, haslɛka hay nɛteye gwezem fad, ŋgwas hay ta wawa hay mɛ dɛma bay.

³⁹ Ma dɛba eye na, Yesu a gwadɛtay a ndo hay: «Dum kurom a mɛtagay kurom hay tuk.» Nɛŋgeye a tsal a kwalalanɲ i yam, a ye ka dala i Magadan.

16

*Farisa hay ta Saduke hay ta tsɛtsah masuwayan
ka Yesu*

Markus 8.11-21; Luka 12.54-56

¹ Farisa hay ta Saduke hay ta hændzæd ka tæv i Yesu. A satay mähäle faya abëra suwat. Ta tsætsah faya, tæ gwaday: «Gamay masuwayan nakæ ma diye ha ka yaw abëra ka tæv i Mbælom aye.»

² Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Nækurom ka zæbum ka pat faya ma dædiye na, ka gwadum: “Tædæ na, pat ma dæviye lele hærwi mbælom a zæba ndozza.”

³ Tæ mekedæ pærik ka ngatumay mbælom a zæba andza pat na, ka gwadum: “Bægom na, yam ma piye.” Andza niye ka særum manjgæne ha ka bo abëra hælai nakæ ma giye tæ mazæbe ka mbælom, ada wu neheye faya ta giye bo anæke aye a say mægweðe mey na, ka særum bay na, hærwi mey?

⁴ Ndo neheye a hælai nakay na, næteye sewed eye hay, næteye ta mbæday dæba a Mbælom, faya ta tsætsahiye masuwayan. Ane tuk na, ma dæba i masuwayan i Zonas* ndo mæde ha bazlam i Mbælom nakæ tæ ngatay aye na, ta ngateye a masuwayan mekelen eye bay.»

Tsa na, Yesu a gær tay ha, a ye ngway.

⁵ Yesu ta gawla ngay hay tæ tsal a kwalalan i yam, ti ye ka dælov, tæ tas a diye nenjed. Ti ye na, ta mætsa ha gær ta mæzle makwala ka hælai. ⁶ Yesu a gwadatay: «Gum metsehe! Tsæpum gær kurom abëra ka gæde i Farisa hay ta Saduke hay.»

⁷ Næteye tæ tsæne andza niye, tæ kæd wuway mæ walan tay, tæ gwad: «A tsik andza niye na, hærwi nakæ ka mætsakwa ha gær ta mæzlaw makwala aye.»

⁸ Yesu a særatay naha ka wu nakæ faya ta dzaliye faya aye, a gwadatay: «Nækurom na, mædzal gær

* **16:4** Zæba mæ Mata 12.41.

a kətsakum. Ka kədum wuway ka makwala na, hərwi mey? ⁹ Hus anəke ki yakum a mədzał gər kurom zuk bay dāw? Makwala tapa zlam, ndo hay gwezem zlam tə nda ada siye ka hayumay gər na, gwaŋ nday na, a makumaw a gər təbədew? ¹⁰ Ada makwala nakə tapa tasəla, ndo hay gwezem fad tə nda aye na, kə makumaw a gər bədaw? Ka hayumay gər a siye na, kətəh nday? ¹¹ Na gwadəkum: Tsəpum gər kurom abəra ka gəde i Farisa hay ada i Saduke hay. Na tsikakum ka makwala bay na, ka sərūm təbədew?»

¹² Gawla i Yesu hay tə sər ha tuk Yesu a tsikatay «Tsəpum gər kurom» na, abəra ka gəde nakə a kwasawa ha wu aye bay. Ane tuk na, ta tsəpiye gər tay na, abəra ka matətike i Farisa hay ta Saduke hay.

Piyer a da ha Yesu neŋgeye Kəriste

Markus 8.27-30; Luka 9.18-21

¹³ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ka dala i Sezare Filipi. Tə ndisl a dəma na, a tsətsah ka gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Ndo hay tə gwad ka neŋ Wawa i Ndo na, neŋ way?»

¹⁴ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Ndo mekeleŋ eye hay tə gwad nəkar na, Yuhana madzəhube ndo a yam. Ndo siye hay tə gwad nəkar na, Eliya. Ndo siye hay sa na, tə gwad nəkar Zeremi kəgəbay nəkar nəte mə walaŋ i siye i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay.»

¹⁵ Yesu a gwadatay: «Ada nəkurom ka gwadum i kurom, neŋ na, way?»

¹⁶ Simoŋ Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Nəkar na, Kəriste, Wawa i Mbəlom nakə ta sifa aye.»

¹⁷ Yesu a gwad̄ay: «Məŋgwese ka gər yak Simon wawa i Zonas hərwi maa d̄aka ha dedek nakay na, ndo zezeŋ bay. Ane tuk na, maa d̄aka ha na, Bəba ga mə mbəlom. ¹⁸ Neŋ faya na gwadakeye: Nəkar na, Piyer, andza məgwede pələd̄. Na hayay gər a ndo ga hay na, ka pələd̄ eye nakay andza pələd̄ nakə ta d̄azliye faya gay aye. Gədaŋ i mədahaŋ ma sliye məgatay wuray kwa tsekweŋ bay. ¹⁹ Na vəlakeye kəle i mahəndəke məged̄ i Bəy i Mbəlom. Wu nakə ka kərah ka məndzibəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom. Wu nakə ka təma ka məndzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom.»

²⁰ Tsa na, Yesu a gatay me a gawla ŋgay hay lele, a gwadatay: «Neŋ na, Kəriste, k̄a tsikumay a ndəray bay.»

Yesu a d̄a ha məməte ŋgay ta məmbələw ŋgay abəra ma mədahaŋ

Markus 8.31-33; Luka 9.22

²¹ Yesu a dazlay mədatay ha a gawla ŋgay hay parakka, a gwadatay: «Kutoŋ na diye a Zerozelem ada madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta seŋeye d̄aretsətseh. Ta kədiye ga ada məhəne sulo mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

²² Piyer a zalay a Yesu kətsah mahəŋgeye, a gay me, a gwad̄ay: «Bəy Maduweŋ, Mbəlom m̄a tsəpa kar. Ta dedek wuray ma gakeye bay.»

²³ Ane tuk na, Yesu a mbəda me, a gwad̄ay a Piyer: «Do abəra ka təv ga! Do a dəba, nəkar na, Fakalaw. Faya ka ŋgiye fagaya b̄alay. Ka dzala gər

andza Mbəlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zezeŋ.»

Məpəy bəzay a Yesu na, kəkay?

Markus 8.34–9.1; Luka 9.23-27

²⁴ Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay sa: «A say a ndoweye məpeŋ bəzay na, mâ gər ha wu nakə a say a dərev ŋgay aye. Mâ zla mayako mazləmbada eye ada mâ peŋ bəzay.† ²⁵ Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma dziye ha duh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwi ga aye na, ma hutiye na duh. ²⁶ Tadə ndoweye kə huta zlele i məndzibəra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ŋgay na, ŋgama eye na, mey? Wu andaya nakə ndo ma sliye mambəda ahaya məsəfəre ŋgay na, mey? ²⁷ Neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ta gawla i Mbəlom hay ma məzlaḅ i Bəba ga. Na yaw na, na vəleye kwa a way wu i madagər ŋgay andza məsler ŋgay neheye a ge aye. ²⁸ Neŋ faya na gwadakumeye: Sərum ha na, ndo siye hay mə walaŋ kurom neheye anəke kanaŋ aye na, ta mətiye zuk bay, ta ŋgeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo, na deyeweye andza bəy təday.»

17

Bo i Yesu a mbəda

Markus 9.2-13; Luka 9.28-36

¹ Ma dəba i məhəne məkwa na, Yesu a zla Piyer, Yakuba ada Yuhana malamar i Yakuba. A ye tay ha a gər i mahəmba zəbol eye, dərəŋ abəra ta ndo hay. ² Mə dəma na, Yesu a mbəda ka dərə tay. Dərə ŋgay a dəv andza pat, ada peteked ŋgay hay ta

† 16:24 Zəba mə Mata 10.38.

təra herre kudekudek a dəv dzaydzay. ³ Kwayaŋŋa gawla i Yesu neheye mahkar aye tə ŋgatatay a Musa ta Eliya nəteye faya ta tsikiye me tə Yesu.

⁴ Tsa na, Piyer a gwadāy a Yesu: «Bəy Maduweŋ, lele na, ndzakwa kanaŋ. Tadə a saka na, na kəruwakumeye madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.»

⁵ Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, pazlay herre a mbəzlaw fataya. Ma pazlay niye na, mətsike me a tsənew abəra mə dəma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na wuda na haladzay. Na ŋgwasə tə neŋgeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye.»

⁶ Gawla i Yesu neheye mahkar aye tə tsəne andza niye na, tə dəd dəbuz dəbuz da'ar ka dala. Zluwer a gatay haladzay. ⁷ Yesu a həndzəd naha ka təv tay, a tətəl fataya ada a gwadətay: «Lətsəm! Zluwer m̄a gakum bay.» ⁸ Gawla i Yesu niye hay tə zla gər ka mbəlom, ta zəba dərə, tə ŋgatay na, a Yesu mahəŋgeye.

⁹ Ahəl nakə faya ta mbəzlaweye abəra mə mahəmba aye na, Yesu a gwadətay: «Wu nakə ka ŋgatumay aye na, k̄a tsikumay a ndəray bay hus a pat nakə neŋ Wawa i Ndo na lətseweye abəra ma mədahaŋ aye.»

¹⁰ Tsa na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Ndo neheye tə dzəŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə gwad na, Eliya ma lahaweye madayaw təday na, hərwi mey?»

¹¹ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Dədək, Eliya ma deyeweye ma lambadiye tay ha wu hay tebiye. ¹² Ane tuk na, neŋ faya na tsikakumeye,

Eliya na, 6a ki yaw. Ndo hay ta sər na bay. Ta gay wu nakə a satay aye. Nəteye ta geŋeye dəretsətseh a neŋ Wawa i Ndo andza niye dərmaŋ.» ¹³ Gawla ŋgay hay tə tsəne i tay na, Yesu a tsikatay ka Yuhana madzəhu6e ndo a yam.

*Yesu a mbəl ha wawa nakə mahorvov a gay aye
Markus 9.14-29; Luka 9.37-43*

¹⁴ Yesu ta gawla ŋgay tə ndislew ka təv i ndo hay na, ndo wuray a həndzəd ka təv i Yesu, a ye naha a dəkway gurmets kame ŋgay. ¹⁵ Ada a gwadāy: «Bəy Maduweŋ, wawa ga a gaka mə bo təbədew? Mahorvov a gay, faya ma geye dəretsətseh haladzay. A kalawa ha a ako kəgəbay a yam. ¹⁶ Na zlatayaw a gawla yak hay, ane tuk na, tə sla faya məmbəle ha bay.»

¹⁷ Yesu a gwad: «Nəkurom neheye anəke, ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na ndziye ka təv kurom na, hadzəgay? Na zliye ŋgatay hərwi kurom məndze hadzəgay? Ahe! Zlumeŋ ahaya wawa eye kanan!» ¹⁸ Tə zlay naha wawa niye. Yesu a gay me a məsəfəre nakə ŋgwalak eye bay aye. Tsa na, a ndohwaw abəra mə bo i wawa niye. Kwayaŋŋa wawa niye a mbəl.

¹⁹ Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mahəteye na, gawla ŋgay hay ta həndzəd naha ka təv ŋgay, tə gwadāy: «Ada nəmay na, nəmaa sla faya mahəhere məsəfəre nakay təbey na, hərwi mey?»

²⁰ Yesu a mbədatay faya, a gwadāy: «Hərwi nakə ka dzalum ha ka neŋ haladzay bay aye. Neŋ faya na tsikakumeye, sərur ha tadə məpe mədzal gər kurom mâ ge tsekweŋ andza wur i 6əzan na, ka slumeye məgwadāy a mahəmba nakay: “Lətse

abəra kanan, do kataɗay.” Ma lətsiye, ma diye. Wuray kwa tsekwen ma dakumeye me bay. [21 Ada slala i məsəfəre nakay ma ndohwaweye andza niye tsa bay. Ma ndohwaweye na, ma rəzlay a gər tə maɗuwule me ada ta daliyam.]»

Yesu a ɗa ha masulo eye məmäte ηgay ta mələtsew ηgay abəra ma mədahan

Markus 9.30-32; Luka 9.43-45

22 Pat wuray na, Yesu ta gawla ηgay hay, nəteye mahaya gər eye ma Galile. Yesu a gwadətay: «Nen Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay. 23 Ta kədiye ga mədahan eye, ada ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahan.» Gawla ηgay hay tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay.

Məvəle dzaŋgal i gay məvəlay wu a Mbəlom

24 Ahəl nakə Yesu ta gawla ηgay hay tə ndisl a Kafernahum aye na, ndo neheye tə hayaway gər a dzaŋgal i gay məvəlay wu a Mbəlom aye, ta həndzəd ka təv i Piyer, ta tsətsah faya, tə gwadətay: «Miter kurom na, ma vəliye dzaŋgal i gay məvəlay wu a mbəlom təbədew?»

25 Piyer a mbədətay faya, a gwadətay: «Ma vəliye.»

Tsa na, Piyer a ye a gay. A ye naha kwayanηa Yesu a lah mətsikay me, a gwadətay: «Simon, ka dzala mə gər yak na, kəkay? Bəy i məndzibəra ma hutiyē dzaŋgal tə wu nakə tə ɓar məvəle aye na, mə həlay i way? Mə həlay i ndo i dala eye niye hay tsukudu mə həlay i bərakəzan hay ɗaw?»

26 Piyer a mbədətay faya, a gwadətay: «Bərakəzan hay.»

Yesu a gwad̄ay: «Ndo i dala eye niye hay ta v̄aliye bay. ²⁷ Ane tuk na, v̄alamatay b̄ena ma ndalateye. H̄arwi niye zla wu m̄aḡase k̄alef yak, do ka me i d̄alov. Ka ye na, kal a d̄ama wu m̄aḡase k̄alef. K̄alef nak̄a a lah faya aye na, ḡas na ada k̄a h̄and̄akay ha bazlam. Ka hut̄iye kwar i suloy n̄ate m̄a d̄ama, zla ahaya ada k̄a v̄alamatay dzan̄gal may.»

18

Mata t̄are bagwar eye ma B̄ay i Mb̄alom na, way?
Markus 9.33-37,42; Luka 9.46-48

¹ A h̄alay niye na, gawla i Yesu hay ta h̄andz̄ad̄ ka t̄av i Yesu, ta ts̄atsah faya, t̄a gwad̄ay: «Mata t̄are bagwar eye ma B̄ay i Mb̄alom na, way?»

² Yesu a ts̄ane andza niye na, a zalay a wawa, a l̄atse ha a wuzlah tay, ³ tsa na, a gwad̄atay: «Neñ faya na tsikakumeye: S̄arum ha na, tad̄a ka mb̄ad̄um ha mede kurom, ka t̄arum andza wawa nakay bay na, ka deyumeye a B̄ay i Mb̄alom bay.

⁴ Tad̄a ndoweye ka t̄ara ha bo ñgay wawa eye andza wawa nakay na, ma t̄ariye bagwar eye ma B̄ay i Mb̄alom. ⁵ Ada ndoweye ka t̄ama na wawa nakay lele andza wawa nakay anañ eye h̄arwi nak̄a a wuda ga aye na, a t̄ama na neñ. ⁶ Ndowneye ka s̄apat ndo n̄ate m̄a walañ i wawa neheye t̄a dzala ha ka neñ aye a mezeleme na, ñgama t̄a b̄aray madiz i kwar a d̄ay ada t̄a kal ha a hud̄ i b̄alay.»

Mas̄apete

Markus 9.43-48; Luka 17.1-2

⁷ Yesu a gwad̄atay sa: «D̄arets̄atseh ka ḡar i ndo i m̄andzib̄ara neheye faya ta s̄apatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye. Ta dedek, wu niye hay na,

ma giye andaya huya. Ane tuk na, d̄arets̄atseh ka ḡar i ndo nak̄a ma s̄apatiye ndo a mezeleme aye. ⁸ Tad̄a h̄alay yak k̄aḡabay sik yak ma diye kar ha a mezeleme na, d̄as tay ha ada kuts tay ha d̄aren̄ t̄a n̄akar. Ngama mede a sifa t̄a h̄alay yak n̄ate k̄aḡabay t̄a sik yak n̄ate t̄a b̄amal̄a nak̄a ta kaliye kar ha a ako nak̄a ma mbatiye d̄ada bay t̄a h̄alay yak sulo k̄aḡabay t̄a sik yak sulo aye. ⁹ Tad̄a d̄are yak ma diye kar ha a mezeleme na, ngwad̄na ada k̄a kal ha d̄aren̄ t̄a n̄akar. Ngama mede a sifa t̄a d̄are yak n̄ate t̄a b̄amal̄a nak̄a ta kaliye kar ha a ako nak̄a d̄ada ma mbatiye bay t̄a d̄are yak sulo aye.»

Dzeke i t̄abaŋ nak̄a a dze aye

¹⁰ Yesu a gwadatay sa: «Gum metsehe! K̄a z̄abum ka ndo neheye mak̄atsa eye hay aye andza wu k̄ariye bay. Neŋ faya na gwad̄akumeye, gawla i Mb̄alom tay hay n̄ateye andaya pat pat ka t̄av i B̄aba ga m̄a mb̄alom. [¹¹ H̄arwi neŋ Wawa i Ndo na yaw h̄arwi m̄at̄ame tay ha ndo neheye ta dze aye.]»

¹² A gwadatay sa: «N̄akurom ka dzalum na, k̄akay? Tad̄a ndo t̄abaŋ ngay andaya temerre, ada n̄ate m̄a walaŋ i t̄abaŋ niye a dze na, ma ḡariye ha kuro kuro tsid̄ ḡar eye tsid̄ m̄a mah̄amba, ma diye map̄ala ahaya nak̄a a dze aye. ¹³ Neŋ faya na tsikakumeye: Tad̄a k̄a huta na na, d̄arev ngay ma ngwasiye haladzay h̄arwi t̄abaŋ niye n̄ate aye a ze neheye kuro kuro tsid̄ ḡar eye tsid̄ ta dze t̄abey aye. ¹⁴ Andza niye d̄armak, B̄aba kurom nak̄a m̄a mb̄alom aye a say na, nd̄aray kway n̄ate m̄a walaŋ i ndo neheye mak̄atsa eye m̄a dze bay.»

Malamar yak k̄a gaka m̄anese na, ka giye na, k̄akay?

15 Yesu a gwadatay sa: «Tadə malamar yak kə gaka mənese na, do ka təv ŋgay tsikay faya ahəl nakə nəkurom sulo tə neŋgeye aye. Tadə ka təma bazlam yak na, kə təma ha abəra mə mezeleme.

16 Tadə ka təma bazlam yak bay na, dum ka təv ŋgay ta ndo nətə kəgəbay ta ndo sulo. Andza niye, maŋgəne ha sariya na, ta ndo hay sulo kəgəbay ndo hay mahkar.* 17 Ane tuk na, ka təma bazlam kurom bay na, tsikatay a ndo məpe mədzał gər hay ka neŋ. Ka kərah bazlam i ndo məpe mədzał gər hay ka Kəriste na, gər ha zəba faya andza ndo nakə a sər Mbəlom bay aye kəgəbay andza ndo matsekele dzanğal.

18 «Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, wu neheye tebiye ka kərahum ka məndzibəra aye na, ta kərahiye mə mbəlom dərmał. Wu neheye tebiye ka təmum ka məndzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom dərmał.

19 «Neŋ faya na gwadəkumeye sa: Sərum ha na, tadə ndo hay sulo ka məndzibəra ta dzapa ayaw ka wu nakə ta tsətsahiye tə mađuwule me aye na, Bəba ga mə mbəlom ma vəlateye wu nakə ta tsətsah aye. 20 Hərwi ndo sulo kəgəbay mahkar ta haya gər ka mađuwulay me a Mbəlom ta məzele ga na, neŋ andaya mə walaŋ tay.»

Dzeke i ndo nakə a kərah mərəsay ha mənese a ndo aye

21 Piyer a həndzəd ka təv i Yesu, a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, tadə malamar ga kə geŋ mənese na, na pəsay ha sik nday? Madzəga tasəla dāw?»

---

* **18:16** Bazlam mapala eye masulo eye 19.15.

²² Yesu a gwadaɣ: «Na gwadaɣeye madzəga tasəla bay, ane tuk na, sik kuro kuro tasəla madzəga tasəla.

²³ «Hərwi niye, Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo ta bəy wuray a say matsətsehe gwedere ɲgay ka ndo mäge məsler ɲgay hay. ²⁴ A dazlay a məsler na, tə gəsay naha ndo i məsler ɲgay gwedere ɲgay faya suloy maliyon haladzay a pasla bo bay. ²⁵ Ndo niye na, wuray ɲgay andaya məheme ha gwedere niye bay. Bəy niye a gwad ma səkəmiye ha andza beke, neɲgeye, ɲgwas ɲgay, wawa ɲgay hay tə wu ɲgay tebiye hərwi məheme ha gwedere ɲgay. ²⁶ Ndo mäge məsler ɲgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwadaɣ: “Amboh, zleɲ ɲgatay, na hamakeye suloy tebiye.” ²⁷ Tsa na, a gay mə bo a bəy niye, a gəray ha gwedere niye ada a gər ha a ye ɲgway.

²⁸ «Ndo mäge məsler niye a ndohwaw abəra na, tə dzəgər ta mandala ɲgay nakə tə gawa məsler salamay aye. Gwedere ɲgay andaya ka mandala ɲgay niye kwar i suloy temerre. A gəs na ndo niye məmbərlew keenɲek, a gwadaɣ: “Hemen gwedere ga!” ²⁹ Mandala ɲgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwadaɣ: “Zleɲ ɲgatay, na hamakeye.” ³⁰ Ndo mäge məsler niye a kərah. A gəs mandala ɲgay niye a kal ha a danɲay. Ma ndziye mə dəma hus a pat nakə kə hamay gwedere ɲgay aye. ³¹ Siye i ndo mäge məsler i bəy niye tə ɲgatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay. Ti ye mata təkəray a ndo i gay tay.

³² «Ndo i gay tay a tsəne andza niye na, a zalay a ndo mäge məsler ɲgay niye. A yaw na, a gwadaɣ: “Nəkar na, ɲgwalak i ndo bay. Na gəraka

ha gwedere ga tebiye hærwi nakə ka geŋ amboh aye. ³³Nəkar dərmaċ na, mandala yak mâ gaka mə bo andza nakə nəkar ka geŋ mə bo aye dərmaċ.”

³⁴A ndalay a ndo i gay tay haladzay. Tsa na, a slær ndo mæge mæsler ŋgay niye a daŋgay hærwi mægay dæretsətseh. Ma hæbiye hus kə hama gwedere ka bo bəra tebiye.»

³⁵Yesu a gwadatay: «Tadə kwa way kə pəsay ha mənese a malamær ŋgay peteh abəra mə dærev bay na, Bəba ga mə mbəlom ma giye kurom ha andza niye dərmaċ.»

19

Bazlam i Yesu ka gər i mahəhere ŋgwas

Markus 10.1-12

¹Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay niye hay na, a lətse abəra ka dala i Galile, a ye ka dala i Yahuda a diye neŋgedi magayam i Yurdum. ²Ndo hay mbərzəzza haladzay ta zəŋgal na. A mbəl tay ha ndo hay abəra ma dəvats tay hay.

³Farisa hay ta hændzəd ka təv i Yesu. A satay mähəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka mahəhere ŋgwas hærwi kwa i wu waray waray dāw?*

⁴Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Ka dzaŋgum wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye təbədew? Ka madazlay na, Mbəlom a ge hasləka ada ŋgwas, ⁵ada a gwad: “Hærwi niye hasləka ma gəriye ha bəba ŋgay ta may ŋgay, ta ndziye ta ŋgwas ŋgay. Ada nətəye ta təriye na, bo

* **19:3** Madazlay i wu hay 1.27; 5.2.

næte.†» ⁶ Andza niye, næteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo næte.» Yesu a gwadatay sa: «Ndo zezenj mâ ngəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha aye bay.»

⁷ Farisa hay tə gwaday: «Musa a gwad hasləka ma ta həhariye na ngwas ngay na, mâ watsay derewel i mahəhere a həlay a ngwas ngay. Ada a tsik andza niye na, hərwi mey?»

⁸ Yesu a mbədatay fay, a gwadatay: «Musa a vəlakum tsəved ka mahəhere ngwas kurom hay na, hərwi dərev kurom makula eye tonjwa tonjwa. Ane tuk na, ka madazlay na, andza niye bay. ⁹ Neñ faya na tsikakumeye, kwa way ka həhar na ngwas ze məndzay a gər ka məge madama na, ada kə zla a dəma ngwas mekenj eye na, kə ge madama.»

¹⁰ Gawla ngay hay tə gwaday: «Tadə bazlam i hasləka ta ngwas andza niye na, ngama məzle ngwas bay.»

¹¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ndo hay tebiye ta sliye faya matəme matətike nakay bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vəlateye gədanj a siye hay matəme. ¹² Ndo siye hay tə sla faya məzle ngwas bay na, hərwi wu mekenj eye hay wal wal. Ndo siye hay tə wa tay ha andza niye, bo tay a say ngwas bay. Ndo siye hay na, ta dadak tay ha hərwi ada tâ zla ngwas bay. Siye hay ta zla ngwas bay na, hərwi Bəy i Mbəlom. Ndo nakə kə sla faya matəme matətike nakay aye na, mâ təma.»

Yesu a təma wawa hay
Markus 10.13-16; Luka 18.15-17

---

† 19:5 Madazlay i wu hay 2.24.

¹³ Ma dāba eye na, ndo hay tə həl naha wawa hay ka təv i Yesu hərwi ada mâ pa fataya həlay ada mâ duwulay me a Mbəlom hərwi tay. Ane tuk na, gawla ŋgay hay tə ŋgatatay a ndo hay faya ta həliye naha wawa hay ka təv i Yesu na, tə gatay me.

¹⁴ Yesu a gwadāy: «Gərūm tay ha wawa hay tâ yaw ka təv ga. Kâ həharum tay ha bay, hərwi Bəy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.»

¹⁵ Yesu a pa həlay ka wawa niye hay hərwi məpe fataya ŋgama. Tsa na, a ye ŋgway abəra ka təv niye.

Gawla zlele eye

Markus 10.17-31; Luka 18.18-30

¹⁶ Ndo wuray a yaw ka təv i Yesu, a tsətsah, a gwadāy: «Miter, na giye wu ŋgwalak eye na, mey nakə ada na hutiyeye sifa nakə ma ndəviye bay aye?»

¹⁷ Yesu a mbəday faya, a gwadāy: «Ka tsətsahiye fagaya wu ka gər i wu ŋgwalak eye na, hərwi mey? Ndo ŋgwalak eye na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. Tadə a saka məhute sifa ka təv i Mbəlom na, rəhay ha gər a bazlam ŋgay mapala eye.»

¹⁸ Ndo niye a tsətsah ka Yesu: «Bazlam mapala eye waray hay?»

Yesu a mbəday faya, a gwadāy: «Kâ kəf gər i ndo bay, kâ ge madama bay, kâ ge məkal bay, kâ raw me ka ndo kame i sariya bay, ¹⁹ rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak. Ada wudā ndo i məged yak dərma andza ka wudā na gər yak.†»

---

† **19:19** Madayaw abəra mə Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20 ada Levitik 19.18.

²⁰ Gawla niye a gwadaŷ a Yesu: «Bazlam neheye mapala eye na rəhay ha gər tebiye. Maa ləkenew məge na, sa mey?»

²¹ Yesu a gwadaŷ: «Kə saka matəre ndo ɲgwalak eye na, do ta səkəm ha wu yak ada kâ ɲgənatay suloy aye a ndo mətawak eye hay. Ka ge andza niye na, ka hutiyə zlele mə mbəlom. Tsa na, dara peŋ bəzay.»

²² Gawla niye a tsəne andza niye na, a ye ɲgway ta mevel eye hərwi zlele ɲgay na, haladzay.

²³ Yesu a gwadaŷ a gawla ɲgay hay: «Neŋ faya na gwadaŷakumeye, sərum ha, mawura bo eye hərwi ndo i zlele hay mede a Bəy i Mbəlom. ²⁴ Ada neŋ faya na gwadaŷakumeye anaŋ sa: Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diyə a Bəy i Mbəlom aye na, ɲgama zlgweme mâ ye ta bəd i ləpəre.»

²⁵ Gawla ɲgay hay tə tsəne bazlam ɲgay niye hay andza niye na, a gatay hərbaʙəkka, tə gwad: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»

²⁶ Yesu a zəba fataya, a gwadaŷ: «Ndəray ma sliye mətəme bay, ane tuk na, Mbəlom na, wuray a zay gədan təbey.»

²⁷ Piyer a mbədaŷ naha faya, a gwadaŷ: «Tsəne! Nəmay anaŋ, nəmaa gər ha wu hay tebiye hərwi məpaka bəzay na, kəkay? Mata ge bo tə nəmay na, mey?»

²⁸ Yesu a gwadaŷ: «Neŋ faya na gwadaŷakumeye: Sərum ha na, neŋ Wawa i Ndo na ndziye ka təv məndze i bəy ta məzlaʙ ma məndzibəra weʔeye. Nəkurom neheye ka pumeŋ bəzay aye, ka ndzum-eye ka təv məndze i bəy kuro gər eye sulo dərmak hərwi məgatay sariya a gwala i Israyel hay kuro

gər eye sulo. ²⁹ Ada ndo neheye tebiye tə gər ha gay tay, malamar tay hasləka eye hay ta malamar tay dem eye hay, bəba tay, may tay, wawa tay hay, guvah tay hay hərwi məzele ga aye na, ta hutiye a dəma ma ziye madzəga temerre ada ta hutiye sifa nakə ma ndəviye bay aye. ³⁰ Mə walaŋ i ndo neheye anəke nəteye ndo i me hay aye na, haladzay ta təriye ndo i dəba ada mə walaŋ i ndo neheye anəke nəteye ndo i dəba hay aye na, haladzay ta təriye ndo i me.»

20

Dzeke i ndo nakə a həl ndo mäge məsler hay a guvah ŋgay aye

¹ «Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay mekedə pərik hərwi mapəle ndo mäge məsler hay a guvah ŋgay. ² Tə ge tsakala i məfəte hwapat na, kwar i suloy nəte.* ³ Ta bəre tsid i mekedə na, a ye sa. A ye a ndzatay a gər a siye hay faya ta giye məsler bay, nəteye malətsa eye kəriye. ⁴ A gwadatay: “Nəkurom dərmak dum fətumenj guvah ga, na vələkumeye wu i madagər kurom lele.” ⁵ Ndo niye hay tə tsəne andza niye na, ti ye a guvah ŋgay niye. Ndo niye a ye mapəle ndo i məsler hay ta magərhəpat, ada ta bəre mahkar i huwa a ge andza niye sa. ⁶ Ta bəre zləm na, a ye sa. A ye a huta ndo hay nəteye malətsa eye. A tsətsah fataya, a gwadatay: “Nəkurom mandza eye kananj hwapat ze mäge məsler na, hərwi mey?” ⁷ Ta mbəday faya, tə gwaday: “Hərwi ndəray kə

* **20:2** A həlay i Yesu na, kwar i suloy nəte na, a sla məvəle merəbe i ndo nakə a ge məsler hwapat aye.

həl may a mäsler bay.” A gwadätay: “Nəkurom dərmaḱ dumara, dum a guvah ga.”

⁸ «Huwa a ge na, ndo i guvah a zalay a ndo mələvay gər a mäsler ŋgay, a gwadäy: “Zalatay a ndo məge mäsler hay, vəlatay wu i madagər tay. Dazlay ta ndo neheye na həl tay duk aye ada kâ ndəv ha ta ndo neheye na lah məhəle tay kurre aye.” ⁹ Ndo neheye ta dazlay a mäsler ta bəre zləm i huwa aye na, ti ye naha kwa way a təma kwar i suloy nəte. ¹⁰ Ndo neheye ta dazlay kurre aye ti yaw. Tə dzala mə gər tay na, ta təmiye ma ziye i ndo neheye. Ane tuk na, tə vəlatay kwa way kwar i suloy nəte. ¹¹ Ta təma na, ta guŋguz ka ndo i guvah, ¹² tə gwad: “Ndo neheye ti yaw ma dəba may aye, tə ge mäsler na, bəre nəte tsa tuk na, ada ka vəlamay wu madagər may andza i tay na, kəkay? Nəmay na, nəmaa sa dəretsətseh mə pat hwapat ada nəmaa səmay naha a merəbe.” ¹³ Ndo i guvah niye a mbədəy faya a ndo nəte mə walaŋ tay, a gwadäy: “Dzam ga, na gaka mənese bay. Ka gama tsakala i məge mäsler pat eye nəte na, kwar i suloy nəte bədəw? ¹⁴ Zla wu i madagər, do. A seŋ na vəliye a ndo nakə a yaw ma dəba yak andza nakə na vəlaka aye dərmaḱ. ¹⁵ Neŋ na, tsəved ga andaya məge wu nakə a seŋ aye ta suloy ga. Kəgəbay nəkar na, sələk eye hərwi nakə neŋ ŋgwalak i ndo aye daw?” ¹⁶ Andza niye, ndo i dəba hay ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dəba hay.»

Yesu a da ha məməte ŋgay ta mələtsew ŋgay abəra ma mədahaŋ sa

Markus 10.32-34; Luka 18.31-34

17 Ahəl nakə Yesu faya ma diye a Zerozelem aye na, a həl gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo təv tay wal. Nəteye faya ta diye ka tsəved na, a gwadatay: 18 «Tsənum, anəke na, faya ka deyekw-eye a Zerozelem. Mə dəma na, neŋ Wawa i Ndo ta vələteye ga ha a həlay a bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ada a ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ta geŋeye sariya i məkəde, 19 ada ta vələteye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ŋgweseneye dala abəra mə gər, ta ndabiye ga ta mandalaḅa. Ta dariye ga ka mayako mazləmbada eye. Ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

Matsətsehe i may i Yakuba ta Yuhana

Markus 10.35-45

20 Ma dəba eye na, ŋgwas i Dzebede a ye ka təv i Yesu ta wawa ŋgay hay. A ye naha a dəkw gurmets kame i Yesu hərwi matsətsehe faya wu. 21 Yesu a gwaday: «A saka mey?»

A mbəday faya a Yesu, a gwaday: «Na tsətsah fakaya na, aza ahəl nakə ka ndza a bəy yak aye na, vələtay tsəved a wawa ga neheye sulo aye tā ndza ka təv yak, nəte ta diye i həlay i mənday ada neŋged ta diye i həlay i gula yak tey.»

22 Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka sərūm wu nakə ka tsətsahumeye aye bay. Ka slumeye faya məse dəretsətseh nakə na siye aye daw?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa sliye faya.»

23 Yesu a gwadatay: «Dedek, ka sumeye dəretsətseh andza neŋ nakə na siye dəretsətseh aye. Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday

ga kəgəbay ta diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. Təv məndze niye na, i ndo neheye Bəba ga a ləvatay ha bo aye wu tay.»

²⁴ Siye i gawla i Yesu hay kuro, tə tsəne bazlam niye na, tə ge mevel ka gawla i Yesu neheye sulo ta malamar ŋgay aye. ²⁵ Yesu a zalatay tebiye ka təv ŋgay, a gwadatay: «Nəkurom ka sərūm ha na, bəy bagwar eye ka məndzibəra faya ta ləviye ndo hay ta gədaŋ ada ndo bagwar eye hay ta ɓərəkiye ha gədaŋ tay ka siye i ndo hay. ²⁶ Ane tuk na, mâ ge andza niye mə walaŋ kurom bay. Duh na, kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre bagwar eye na, mâ təra ndo i məsler kurom. ²⁷ Kə ge ndəray mə walaŋ kurom a say matəre ndo i me na, mâ təra beke kurom. ²⁸ Andza niye, neŋ Wawa i Ndo na yaw na, hərwi ada ndo hay tâ geŋ məsler bay. Na yaw duh na, hərwi məgatay məsler a ndo hay ada məvəle ha məsəfəre ga hərwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

*Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo
Markus 10.46-52; Luka 18.35-43*

²⁹ Ahəl nakə Yesu ta gawla ŋgay hay ti yaw abəra ma Zeriko aye na, ndo hay haladzay tə payaw bəzay. ³⁰ Guluf hay sulo nəteye mandza eye ka tsakay i tsəved. Tə tsəne Yesu faya ma diye ta tsəved eye niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədəw?»

³¹ Ndo hay tə gatay me hərwi ada tâ ndza dīkdīk, ane tuk na, tə zaka ha mawude haladzay, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Wawa i Davit, nəmaâ gaka mə bo təbədəw?»

³² Yesu a lətse, a zalatay, a tsətsah fataya: «A sakum nâ ge hərwi kurom na, mey?»

³³ Ta mbəday faya, tə gwad̄ay: «Bəy Maduweŋ, a samay na, həndəkamay na d̄əre tey.»

³⁴ Yesu a tsəne andza niye na, tə gay mə bo. A lamay a d̄əre tay, kwayaŋŋa ndo neheye sulo aye tə ŋgatay a d̄əre. Tsa na, tə pay bəzay a Yesu.

21

Yesu a fəlakwa a Zerozelem

Markus 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-

19

¹ Yesu ta gawla ŋgay hay, nəteye mazlambar bəse ta Zerozelem na, tə ndisl a gəma i Betifadze ka Mahəmba i Tetəd̄əz. Yesu a slər gawla ŋgay sulo kame, a gwad̄atay: ² «Dum naha a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a gər a zuŋgo ta wawa ŋgay mabara eye. Pəluma tay ahaya ada kâ yumeŋa tay ahaya. ³ Tadə ta tsikakum wuray na, mbədumatay faya: “A say a Bəy Maduweŋ.” Tsa na, ta gəriye kurom ha.»

⁴ Wu nakay a ge bo na, andza i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad̄:

⁵ «Gwad̄umatay a ndo neheye ma gəma i Zerozelem aye:

Zəba, bəy yak faya ma diye naha ka təv yak!

Neŋgeye maləba eye,

neŋgeye mandza eye ka zuŋgo ada ka zuŋgo wawa eye.*»

⁶ Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye tə ge andza nakə Yesu a tsikatay aye. ⁷ Ti ye, tə gəsaw zuŋgo

* 21:5 Zəba ma Zakari 9.9.

niye ta wawa eye salamay. Ti ye ahaya, tə pa fataya peteked hay ada Yesu a ndza faya. ⁸ Ndo hay haladzay mbərzəzza ta fətəl peteked tay hay ka tsəved, siye hay tə həbaw slambah i dərizl i gərdaf hay ta fətəl ka tsəved. ⁹ Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dəba ŋgay aye na, ta wuda, tə gwad: «Zambadakway a Wawa i Davit! Mbəlom mâ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta məzele i Bəy Maduweŋ aye. Zambadakway a Mbəlom, neŋgeye nakə mə mbəlom aye!»

¹⁰ Ahəl nakə Yesu a ndisl a Zerozelem aye na, a gatay a ndo neheye ma wuzlahgəma aye wadəŋ wadəŋ. Ta tsətsah, tə gwad: «Ndo nakay na, way?»

¹¹ Ndo hay ta mbədatay faya: «Yesu, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom, neŋgeye ndo i Nazaret ka dala i Galile.»

Yesu mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom

Markus 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-

22

¹² Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a həhar tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta səkəmiye ha wu hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambədə ha suloy, a mbəzl ha təv mändze i ndo masəkəme ha bodobodo hay.† ¹³ Tsa na, a gwadatay: «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Ta zaleyə a gay ga na, gay i mađuwule me. Ane tuk na, nəkurom ka tərūm ha lar i məkal hay na, kəkay?†”»

† **21:12** Yahuda hay ti yaw ma gəma mekeləŋ eye mata mədə ha suloy tay. Ma dəba eye, ta sliye masəkəme gəna w hərəwi kule ada məvələ dala i dzangal i gay mədəslay gər a Mbəlom. † **21:13** Zəba ma Ezay 56.7 ada Zeremi 7.11.

14 Guluf hay ta ndo matəra eye hay, ti ye ka təv i Yesu a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Yesu a mbəlay ha. 15 Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ŋgatay a masuwayaŋ nakə Yesu a ge aye ta mawude i wawa neheye faya ta wudiye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom: «Məzlaḅ mâ ndza ka Wawa i Davit» aye na, wu neheye a ndalatay haladzay. 16 Tə gwadāy a Yesu: «Ka tsəne wu nakə wawa neheye faya ta tsikiye bədāw?»

Yesu a mbədātay faya: «Ayaw, na tsəne. Nəkurom na, ka dzaŋgum bazlam nakə mawatsa eye mə Derewel aye dāda təbədew? “A saka nakə wawa hay ada ta wawa neheye faya ta siye wah mba aye tā zambadaka.Š”»

17 Tsa na, a gər tay ha, a yaw abəra ma wuzlahgəma, a ye a Betani, a həna mə dəma.

Gurov mawa eye bay

Markus 11.12-14,20-24

18 Tədœ eye pərik i mekedœ, ahəl nakə faya ma maweye a wuzlahgəma aye na, may a wur faya.

19 A ŋgatay a gurov ka tsakay i tsəved. A ye a bəzay i dərizl i gərđaf niye. Ane tuk na, a ŋgatay na, a slambah dekdek, mawa eye bay. A gwadāy a gurov niye: «Ka wiye hohway dāda sa bay.» Kwayaŋŋa gurov niye a kula.

20 Gawla ŋgay hay tə ŋgatay andza niye, a gatay masuwayaŋ. Tə gwadāy a Yesu: «Gurov nakay a kula kwayaŋŋa tsa na, kəkay?»

²¹ Yesu a gwad̄atay: «Neŋ faya na tsikakumeye: S̄erum ha na, tad̄a ka dzalum ha ka neŋ ada ka gum hay m̄adzal ḡar kurom ḡarəŋ ḡarəŋ bay na, ka slum-eye faya m̄age wu nak̄a na gay a gurov nakay aye. Kwa a mah̄amba, ka slumeye m̄agwad̄ay: “L̄atse ab̄era kanan̄, ta kal ha bo a b̄alay”, ada ma giye bo. ²² Tad̄a ka dzalum ha ka neŋ t̄a d̄arev kurom peteh na, ka hutumeye wu nak̄a ka ts̄atsahumeye t̄a maduwule me a Mb̄alom aye tebiye.»

Maa v̄alay ḡadaŋ a Yesu na, way?

Markus 11.27-33; Luka 20.1-18

²³ Yesu a ye, a f̄al̄akwa a gay i m̄ad̄slay ha ḡar a Mb̄alom. A ye naha a dazlay a mat̄atikatay. Ah̄al nak̄a faya ma t̄atikiyē na, bagwar hay i ndo neheye t̄a v̄alaway wu a Mb̄alom aye ta madugula i Yahuda hay, ti ye naha ka t̄əv ŋgay. Ta ts̄atsah faya, t̄a gwad̄ay: «Ka ge wu neheye na, ta ḡadaŋ waray? Maa v̄alaka ḡadaŋ aye na, way?»

²⁴ Yesu a mb̄ad̄atay faya, a gwad̄atay: «Neŋ d̄ermak na ts̄atsahiye fakuma mats̄atsehe n̄ate, tad̄a ka mb̄ad̄um̄eŋew faya na, na ge wu neheye ta ḡadaŋ waray na, na tsikakumeye. ²⁵ Maa sl̄ar ha Yuhana madz̄ahūbe ndo a yam na, way? Mb̄alom tsukūdu, ndo hay d̄aw?»

T̄a ma ha ka bo bazlam m̄ə walaŋ tay, t̄a gwad̄: «Ka mb̄ad̄akweye faya na, k̄akay? Tad̄a ka gwad̄akway, maa sl̄ar ha Mb̄alom, Yesu ma gwad̄akweye: “Ka dzalum ha bay na, kemey?” ²⁶ Ane tuk na, tad̄a ka gwad̄akway, maa sl̄araw Yuhana na, ndo hay, dz̄ədzarakwa ta ndo hay h̄arwi ndo hay tebiye ta dzala ha Yuhana neŋgeye

ndo mæde ha bazlam i Mbəlom.» ²⁷ Hərwi niye ta mbəday faya a Yesu, tə gwadāy: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwadatay: «Nej bəbay na ge wu neheye ta gədan i way na, na tsikakumeye bay.»

Dzeke i wawa hay sulo

²⁸ Yesu a gwad sa: «Ka dzalum ka dzeke nakay na, kəkay? Ndoweye andaya wawa ŋgay hay sulo. A gwadāy a wawa makurre eye: “Wawa ga, do bəgom ta ge məsler ma guvah.” ²⁹ Wawa ŋgay a mbəday faya, a gwadāy: “Na diye bay.” Məndze tsekwej na, a dzala ha ka bazlam ŋgay niye, a ye a guvah. ³⁰ Bəba a ye ka təv i wawa masulo eye a tsikay andza niye sa. Wawa ŋgay a mbəday faya, a gwadāy: “Bəba ga, na diye.” Ane tuk na, ki ye bay. ³¹ Mə walan i wawa neheye sulo aye, maa ge wu nakə a say a bəba ŋgay aye na, waray?»

Ta mbəday faya, tə gwadāy: «Wawa makurre eye.»

Yesu a gwadatay: «Nej faya na tsikakumeye, sərūm ha ndo matsekele dzanjal hay ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta lahakumeye a Bəy i Mbəlom. ³² Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ki yaw kə dākum ha tsəved dedək eye. Ka dzalum ha faya bay. Duh ndo matsekele dzanjal ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta dzala ha faya. Kwa ka ŋgatumay bəbay na, ka mbədum ha mədzal gər kurom hərwi mədzele ha faya bay.»

Dzeke i ndo neheye ta səkəm guvah hərwi məfəte aye

Markus 12.1-12; Luka 20.9-19

³³ Tsənum dzeke mekeleŋ eye sa: «Ndoweŋe an-daya a dəs guvah. A zəv a dəma dərizl i gərdaf haladzay. Dərizl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway. A lawara na ta zled, a ŋgar a dəma təgwad* hərwi maditse a dəma hohway ada a dəzl a dəma gay i matsəpe wu bagwar eye. Ma dəba eye a səkəmatay ha a ndo hay hərwi məve nəte. Tsa na, a ye a gəma mekeleŋ eye dərəŋ.

³⁴ «Həlay i maŋgəle hohway i gərdaf ŋgay niye hay a sla na, a slər ndo i məsler ŋgay hay ka təv i ndo neheye ta səkəm guvah ŋgay aye hərwi ada t̄a vələyaw hohway i gərdaf ŋgay hay. ³⁵ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay na, tə gəs makurre eye tə ndaḃa na lele. Tə gəs masulo eye, tə kəd na mədahaŋ eye ada tə kəd mamahkar eye tə kwar. ³⁶ Ndo i guvah a slər ndo i məsler mekeleŋ eye hay, nəteye haladzay ta ze neheye kurre aye. Ane tuk na, ndo niye hay tə ge tay andza neheye kurre eye. ³⁷ Ka mandəve ŋgay eye na, a slər wawa ŋgay. A dzala, a gwad: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.” ³⁸ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay a wawa i ndo i guvah na, tə gwad mə walaŋ tay: “Anaŋ magedze ŋgay nakə ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw! Takwa, kədakwa na ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!” ³⁹ Ti ye tə gəs wawa niye, ti ye ha dərəŋ ta guvah. Ti ye naha, tə kəd na.»

⁴⁰ Yesu a tsətsah fataya a gwadətay: «Ndo i guvah ki yaw na, ma giye tay ha ndo neheye na, kəkay?»

⁴¹ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Ma kədiye ndo məkədə ndo niye hay abəra mə dəma, ma sakatay

---

* **21:33** Təv maditse na, tə ŋgar təv andza təgwad hərwi maditse hohway.

naha bay tebiye. Ma həliye a dəma ndo mekelen eye hay ada ta vəleye hohway i gərdaf ŋgay hay a həlay nakə kə nah aye.»

⁴² Tsa na, Yesu a gwadatay: «Dada ka dzangum wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye təbədəw? A gwad:

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na, matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, neŋgeye duh.

Maa gwad kwar niye matəra kwar nakə lele eye hərwi madəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.†”»

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Neŋ faya na tsikakum-eye, nəkurom na, ta zliye fakuma abəra Bəy i Mbəlom ta vəlay ha a ndo mekelen eye hay neheye faya ta giye wu nakə a say aye. ⁴⁴ Kwa way kə dəd ka kwar niye na, ma toliye. Ada kwar niye kə dəd ka ndoweye na, ma ləgəriye na kərdik kərdik andza merebək.»

⁴⁵ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə tsəne dzeke i Yesu niye hay na, tə sər a tsik ka nəteye. ⁴⁶ Ta pəla tsəvedməgəse na. Ane tuk na, ta dzədzaratay a ndo hay hərwi ndo hay tə dzala Yesu na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

22

Dzeke i magurlom i məzle dahəlay

Luka 14.15-24

¹ Yesu a tsikatay dzeke mekelen eye sa, a gwadatay: ² «Bəy i Mbəlom a ndəkəit bo na, anan andza nakay. Bəy a ge magurlom i mabəzləme

† 21:42 Dəmes hay 118.22-23.

gər i dahəlay i wawa ŋgay. ³ A slər gawla ŋgay hay, tâ ye tâ zalatayaw a ndo hay tâ yaw tâ nda đaf i mabəzləme gər i dahəlay. Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta kərah mede. ⁴ A slər gawla ŋgay mekeleŋ eye hay sa. A gwadətay: “Dum, gwadumatay a ndo neheye na zalatay aye na, tâ yaw. Na da wu mənday anəke, na kəđ gəsəŋ i sla ga hay ta neheye magəla eye hay lele aye na kəđ, wu hay maləva bo eye tsiy. Dumara a mənde đaf i mabəzləme gər i dahəlay.” ⁵ Ane tuk na, ndo neheye tə zalatay aye na, ta pa zləm ka bazlam tay niye bay. Ti ye ka məge məsler tay hay. Ndo neŋged a ye a guvah, ndo mekeleŋ eye a ye masəkəme ha wu ŋgay hay. ⁶ Ndo siye hay tə gəs tay hay gawla i ndo niye, tə gatay dəretsətseh, tə kəđ tay ha mədahan eye hay.

⁷ «Bəy niye a tsəne andza niye na, a ndalay. A slər sidzew hay, ti ye ka mabəbazl tay ada tə mədzay ako a gəma tay. ⁸ Tsa na, a gwadətay a ndo i məsler ŋgay hay: “Đaf i mabəzləme gər i dahəlay mada eye haladzay, ane tuk na, ndo neheye na zalatay aye na, ta sla mənde bay. ⁹ Hərwi niye, dum ka tsəved bagwar eye hay, zalumatayaw a ndo neheye ka ndzumatay a gər aye, tâ yaw ka mənde đaf.” ¹⁰ Ndo i məsler ŋgay hay ti ye. Ti ye naha tə hayay gər a ndo neheye tə ndzatay a gər aye tebiye, ndo ŋwalak eye hay ta ndo neheye ŋwalak eye bay aye. Gay i magurlom a rah ta ndo hay.

¹¹ «Bəy a fələkwa a gay hərwi mazəbe ka ndo neheye a zalatay aye tuk. A ye naha a ŋgatay a ndo nəte peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya faya bay. ¹² A gwadəy: “Dzam

ga, peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya fakaya bay sa na, ka fələkwaw kanan ma kəkay?” Ane tuk na, ndo niye ka mbəday faya bay. ¹³ Tsa na, bəy a gwadətay a ndo i məsler ŋgay hay: “Dum naha, dzawumay na həlay tə sik, kalum ha abəra a ləvonj. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*»

¹⁴ Andza niye, Yesu a gwad: «Ndo hay haladzay mazala eye hay, ane tuk na, ndo neheye tə pala tay ha aye na, nəteye haladzay bay.»

Məvəle dzaŋgal a bəy i Roma

Markus 12.13-17; Luka 20.20-26

¹⁵ Farisa hay ti ye, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay hərwi mapəle tsəved ma kəkay nakə ta həliye suwat abəra ka Yesu tə matsətsehe faya abəra bazlam aye. ¹⁶ Ta ndəv ha məhay gər na, tə slər siye i ndo hay mə walaŋ i gawla tay hay ta siye i ndo i Herod ka təv i Yesu. Ti ye naha, tə gwaday: «Miter, nəmaa sər ha nəkar, ka tsik na, dedek. Nəkar faya ka tətikateye a ndo hay dedek ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. ¹⁷ Hərwi niye, tsikamay wu nakə ka dzala faya aye: Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məvəle dzaŋgal a bəy i Roma tsukuđu kə vəl tsəved məvəle bay daw?»

¹⁸ Ane tuk na, Yesu a sər tay naha ka mədzal gər tay nakə ŋgwalak eye bay aye. A gwadətay: «A nəkurom ndo i bəbərek hay, ka həlumeye fagaya abəra suwat na, hərwi mey? ¹⁹ Ehey bəzumen ha suloy nakə tə vəlawa dzaŋgal eye təday.» Tə

* **22:13** Zəba mə Mata 8.12.

zlayaw kwar suloy nāte, tə vəlay. ²⁰ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Mandzəkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

²¹ Ta mbəday faya, tə gwaday: «I bəy i Roma.»

Yesu a gwadatay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ŋgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋgway.»

²² Tə tsəne andza niye na, a matay ha hərbəbəkka. Tə gər ha Yesu, ti ye wu tay.

Matsətsehe ka gər i mələtsew i mədahan hay abəra ma bəd

Markus 12.18-27; Luka 20.27-40

²³ Pat eye niye, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na, nəteye tə dzala ha tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahan andaya sa bay.» Ta tsətsah ka Yesu, tə gwaday:

²⁴ «Miter, Musa a gwad: “Tadə ndoweye a mət ze məwe wawa na, malamar ŋgay mâ zla madakway i ŋgwas niye. Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mâ dze bay.†”

²⁵ Ndo hay andaya nəteye tasəla ta malamar hay. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A mət ze məwe wawa hay, malamar ŋgay masulo eye a zla ŋgwas niye.

²⁶ Malamar ŋgay masulo eye a mət ze məwe wawa dərma. Malamar tay mamahkar a ge andza niye, nəteye niye tasəla tebiye tə mət ze məwe wawa.

²⁷ Nəteye tebiye tə mət na, ŋgwas a mət dərma.

²⁸ Ada pat nakə mədahan hay ta ləseweye abəra ma mədahan aye na, ŋgwas niye ma təriye na, i way? Hərwi nəteye tebiye ta zla ŋgwas niye.»

---

† **22:24** Zəba ma Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6.

²⁹ Yesu a mbəfatay faya, a gwadatay: «Faya ka vumay gər a bo kurom hərwi ka sərüm wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye bay ada ka sərüm gədan i Mbəlom bay. ³⁰ Andza niye, ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahan aye na, hasləka hay ta ɲgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye. ³¹ Ka bazlam i mələtsew abəra ma mədahan na, dāda ka dzangum wu nakə Mbəlom a tsikakum mə Derewel ɲgay aye təbədew? A gwad: ³² “Ner na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.†” Mbəlom na, neɲgeye Mbəlom i mədahan hay bay, neɲgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye.»

³³ Ndo neheye tebiye tə tsəne matətike ɲgay niye a tətikatay aye na, a gatay hərbaḅəkka.

Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye

Markus 12.28-34; Luka 10.25-28

³⁴ Farisa hay tə tsəne Yesu a sla ka Saduke hay tə bazlam na, tə haya gər. ³⁵ Ndo nəte mə walaɲ tay na, neɲgeye ndo mədzanɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a ye ka təv i Yesu, a say məhəle faya abəra suwat. A tsətsah ka Yesu, a gwaday: ³⁶ «Miter, mə walaɲ i bazlam i Mbəlom mapala eye hay, bagwar eye na, waray?»

³⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «“Wuda Bəy Maduweɲ Mbəlom yak tə dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ada tə metsehe yak tebiye.Š”

³⁸ Bazlam mapala eye bagwar eye ada nakə ɲgwalak eye a ze siye hay aye na, anan. ³⁹ Bazlam

† 22:32 Madayaw abəra ma Ezipt 3.6, 15, 16. Š 22:37 Bazlam mapala eye masulo eye 6.5.

mapala eye nakə a ze siye hay aye andza makurre eye anarj: “Wuda ndo i maged yak andza ka wuda na gər yak.*” ⁴⁰ Bazlam i Musa mapala eye tebiye ada matətike i ndo mæde ha bazlam i Mbəlom tebiye a dzapa a hud i bazlam neheye mapala eye sulo aye.»

Kəriste ta Davit

Markus 12.35-37; Luka 20.41-44

⁴¹ Yesu a tsətsah bazlam ka Farisa neheye mahaya gər aye, a gwadatay: ⁴² «Ka dzalum ka Kəriste na, kəkay? Neŋgeye wawa i way?»

Tə gwaday: «Neŋgeye Wawa i Davit.»

⁴³ Yesu a gwadatay: «Ada ma kəkay Davit a ma ha bazlam i Məsəfəre Tsədanŋa eye nakə a tsik ahəl niye, a zalay “Bəy Maduweŋ ga” aye daw? Hərwi Davit a gwad:

⁴⁴ “Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwaday a Bəy Maduweŋ ga na:

Dara ndza tə həlay i mənday ga

hus a pat nakə neŋ, na piye tay ha ndo məne dərə hay a hud i sik yak aye.†”

⁴⁵ «Tadə Davit kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweŋ” tuk na, ada Kəriste neŋgeye wawa i Davit na, ma kəkay?»

⁴⁶ Mə walaŋ i Farisa niye hay ndəray kwa nətə ka mbəday ka bazlam ŋgay niye bay. A dazlay pat eye niye, kwa way a dzədzar matsətsehe faya matsətsehe neheye kəriye.

* **22:39** Levitik 19.18. † **22:44** Dəmes hay 110.1.

23

*Yesu a matay ha mənese a bəy i Yahuda hay
Markus 12.38-39; Luka 11.43,46, 20.45-46*

¹ Ma dəba eye na, Yesu a gwafatay a ndo hay mahaya gər eye haladzay ta gawla ŋgay hay: ² «Ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay məsler tay na, mədətay ha bazlam i Musa mapala eye a ndo hay. ³ Rəhumatay ha gər ada gum wu neheye tebiye faya ta tsikakumeye. Ane tuk na, kâ gum andza nəteye bay, hərwi faya ta giye wu nakə faya ta tsikiye bay. ⁴ Nəteye faya ta hayeye gər a wu neheye tə mba a zla bo bay, faya ta piye ka gər i ndo hay. Ane tuk na, bo tay eye kwa məlamay ta wur həlay, ta kərah madzəne ndo hay.

⁵ «Məsler tay faya ta giye na, hərwi ada ndo hay t̄a zəba fataya, t̄a gwaf nəteye ŋgwalak eye hay. Mahodok neheye tə mbəkwawa ada tə ɓarawa ka bo aye na, bagwar aye hay. Ta səkahawa ha me i petekedtay ta zəbol.* ⁶ Ma təv nakə ndo hay tə haya gər ka mənde wu mənday aye na, ta wudə məndze ka təv nakə ŋgwalak eye ada mə gay i maduwule me, ta ndziye na, ka təv nakə ndo hay ta ŋgatateye aye. ⁷ A satay ndo hay t̄a tsikatay me mə walaŋ i ndo hay haladzay ada t̄a zalatay “Miter” hay.

⁸ «Ane tuk na, nəkurom na, ndəray m̄a zalakum ndo “Miter” hay təbey. Hərwi, Miter kurom na, nəte tsa. Nəkurom tebiye na, ta malamar hay. ⁹ Kâ zalumay a ndəray ka məndzibəra nakay “Bəba”

---

* **23:5** Yahuda hay tə mbəkwawa mahodok, tə pawa a dəma təv mədzenge hay mə Derewel i Mbəlom. Tə ɓarawa ka da'ar, ka həlay i gula. Tə mawa ahaya bazlam i Mbəlom mapala a gər na, andza niye.

bay. Hərwi Bəba kurom na, nəte, neŋgeye mə mbəlom. ¹⁰ Kâ pəlum tâ zalakum “bagwar may hay” bay. Hərwi bagwar kurom na, Kəriste nəte tsa. ¹¹ Ndo nakə bagwar eye mə walaŋ kurom aye na, mâ təra ndo i məsler kurom. ¹² Kwa way kə say matəre bagwar eye kame i ndo hay na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye đuh. Kwa way ka təra ha gər ŋgay wawa eye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye đuh.»

*Dəretsətseh ka ndo mədzaŋgawa
bazlam i Musa mapala eye ta Farisa hay*

Markus 12.40; Luka 11.39-42,44,47-52, 20.47

¹³ «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay, dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka dərəzlumatay na tsəved mede a Bəy i Mbəlom a ndo hay. Bo kurom eye a sakum mede bay ada ndo neheye a satay mede aye, a sakum məgəre tay ha tâ ye bay.

[¹⁴ «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka buwumeye wu abəra ka madakway i ŋgwas hay. Ka đuwulawum me vəd vəd hərwi ada ndo hay tâ gwad nəkurom ndo ŋwalak eye hay. Hərwi niye, ta gakumeye sariya kurom na, ma ziye siye i ndo hay, ta sakakumeye naha bay.]

¹⁵ «A nəkurom ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka həhalumeye ka dala ada ka bəlay hərwi ada ndo hay tâ pakum bəzay. Ka hutum ndo

nāte na, ka tərūmēye ndo nakə ma hutīye sariya i Mbəlom ma ziye kurom madzəga sulo aye.

¹⁶ «A nəkūrom neheye ka tərūm andza guluf hay faya ka lakumēye tay ha ndo hay aye, dāretsətseh ka gər kurom. Faya ka gwadūmēye: “Tadə ndoweye kə mbada tə gay i mādəslay ha gər a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mət̄sike tsa. Ane tuk na, tadə ndoweye kə mbada ta gura i gay i mādəslay ha gər a Mbəlom na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbada ha aye.” ¹⁷ A nəkūrom ndo i matərahahəŋ hay, nəkūrom guluf eye hay. Wu nakə ŋgwalak eye dūh na, mey? Gura tsukudū gay i mādəslay ha gər a Mbəlom nakə ma təriye ha gura tsəfaŋŋa eye daw? ¹⁸ Faya ka gwadūmēye sa: “Tadə ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mət̄sike tsa. Ane tuk na, kə mbada tə wu nakə tə vəlay a Mbəlom mapa eye ka təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbada ha aye.” ¹⁹ Nəkūrom na, guluf eye hay, ŋgwalak eye dūh na, mey? Wu nakə tə vəlay a Mbəlom aye tsukudū, kəgəbay təv məvəlay wu a Mbəlom nakə ma təriye ha tsəfaŋŋa wu nakə tə vəlay kəriye a Mbəlom aye daw? ²⁰ Hərwi niye, ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, a mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom ada tə wu neheye faya aye tebiye. ²¹ Ndowneye kə mbada tə gay i mādəslay ha gər a Mbəlom na, a mbada ta gay i mādəslay ha gər a Mbəlom ada ta Mbəlom nakə mandza eye mə dāma aye. ²² Ndowneye kə mbada ta magərmbəlom na, a mbada ta təv məndze i Mbəlom ada ta ndo nakə mandza eye mə dāma aye.

²³ «A nəkūrom ndo mādzaŋgawa bazlam i

Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbərek eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nəte ka vəlawumay a Mbəlom. Ada ka gərüm ha mäge wu ɲgwalak eye mə bazlam i Mbəlom mapala eye düh na, kəkay? Andza mägwedə mäge wu nakə a ye ka bo mäge aye, mäge wu ɲgwalak eye a ndo hay, məpe mədzal gər ka Mbəlom. Anaŋ wu nakə a ye ka bo mäge aye, ze mægər ha siye bay. ²⁴ Nəkurom ka tərüm na, andza guluf neheye faya ta lakiye tay ha ndo hay aye. Faya ka palumeye madzendzew hay abəra ma yam kurom nakə faya ka sum aye, ane tuk na, ka gərüm ha a dəma zləgweme.

²⁵ «A nəkurom ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbərek eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkurom faya ka tsakadumeye dəba i gəsiyem ta dəba i səra lele. Ane tuk na, huđ eye maraha eye tə wu neheye ka kəlüm aye ada tə wu nakə a say a bor i bo kurom aye. ²⁶ A nəkurom Farisa neheye ka tərüm andza guluf hay aye, tsakadum na huđ i gəsiyem kurom təday ada dəba eye bəbay ma zəbiye lele dərma.

²⁷ «A nəkurom ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom bəbərek eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkurom ka ndzakitum bo na, tsəvay neheye ta lambad tay ha dəba eye lele, a zəba kudəkudək. Tə le ka dərə mazəbe fataya haladzay. Ane tuk na, mə huđ eye na, maraha eye ta mətasl i mədahaŋ hay ada tə wu neheye maza eye tebiye. ²⁸ Nəkurom na, andza niye dərma. Ka dərə i ndo hay na,

ka gwadum nakurom ndo i dedek hay. Ane tuk na, ma drev kurom na, nakurom maraha eye ta baberek ada ta manese.

²⁹ «A nakurom ndo madzangawa bazlam i Mbalom mapala eye ta Farisa hay, nakurom na, baberek eye hay. Daretsetseh ka gar kurom harwi faya ka dzlumeye tsavay i ndo mafe ha bazlam i Mbalom hay, ada faya ka lambadumeye tsavay i ndo neheye ta pay bezay a Mbalom ta dedek aye. ³⁰ Ada ka gwadum: “Tade namaa ge andaya a halay i baba tate may neheye ta kadawa ndo mafe ha bazlam i Mbalom hay aye na, namaa dzapiye ta nateye harwi makafe tay ha bay.” ³¹ Andza niye, bo kurom eye ta gar kurom ka sarum ha nakurom wawa i ndo neheye ta kad tay ha ndo mafe ha bazlam i Mbalom hay aye. ³² Lele, ndadikum ka masler i baba tate kurom huya!

³³ «Nakurom na, dade hay, wawa i palas hay! Ka slumeye mame abera ka sariya i ako naka ma mbatiye bay aye na, kakay? ³⁴ Harwi niye, tsanum lele: Na slarakumeye naha ndo mafe ha bazlam i Mbalom hay, ndo neheye ta tsah aye, ndo neheye ta tatakumeye. Ka kadumeye tay ha siye hay, ka darumeye tay ha siye ha ka mayako mazlambada eye, siye ka ndadumeye tay ha ta mandalaba ma gay i maduwule me kurom hay ada siye ka haharumeye tay ha ka gama ka gama. ³⁵ Andza niye, ndo neheye ka kadum tay ahel niye kariye ta ge manese bay aye na, manese eye ma dadiye na, ka gar kurom. A dazlay ka Abel ndo mapay naha faya a Mbalom hus ka Zakari wawa i Baraki naka ka kadum ma walaŋ i tev mavelay wu a Mbalom ta tev naka tsadanga eye. ³⁶ Neŋ faya na

gwadakumeye: Sərum ha na, wu neheye tə ge ahəl niye tebiye na, sariya i Mbəlom ma dədiye ka ndo neheye anəke aye.»

Yesu a tuwa Zerozelem

Luka 13.34-35

³⁷ Yesu a dazlay mətuwe Zerozelem. A gwad: «Nəkurom ndo i Zerozelem hay, nəkurom ndo i Zerozelem hay. Nəkurom neheye ka bəbazlum tay ha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ada ka kədum tay ha ndo neheye Mbəlom a slərakum naha aye tə kwar. Sik nday nakə a seŋ məhayakum gər ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gər a wawa ŋgay hay a hud i gwezleviyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wudum bay! ³⁸ Hərwi niye, gay kurom ma təriye rəgay. ³⁹ Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye: Ma dazleye anəke ka ŋgatumeŋeye sa bay hus ahəl nakə ka gwadumeye: “Mbəlom m̄a pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweŋ aye!”»

24

Yesu a da ha ta mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom

Markus 13.1-2; Luka 21.5-6

¹ Yesu a ndohwaw abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma diye ŋgway aye na, gawla ŋgay hay ti ye naha ka təv ŋgay hərwi a satay məday ha ta dəzl gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada siye i gay hay na, kəkay. ² Yesu neŋgeye a gwadətay: «Faya ka ŋgatumeye a wu neheye tebiye na gwad ba? Sərum ha kame na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nəte ka gər i kwar ŋged bay. Ta mbəzliye ha hele hele.»

*Ngodgor i mandave i mandzibara
Markus 13.3-13; Luka 21.7-19*

³ Yesu a ye, a tsal a Mahamba i Tetadœz. Ahəl nakə nenjeyeye mandza eye na, gawla ngay hay ti ye ka tæv ngay mahəteye, ti ye ta tsətsah faya, tə gwaday: «Tsikamay, wu neheye ta ta giye bo na, kəday? Ada ngodgor waray nakə ma diye ha mazlambar ka maweye ada mandzibara mazlambar ma ndəviye aye?»

⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Gum metsehe! Ndəray mâ səpat kurom bay. ⁵ Hərwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta məzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Nej na, Kəriste!” Ada ta səpatiye ndo hay haladzay. ⁶ Ka tsənum ndo hay faya ta giye vəram bəse tə nəkurom kwa neheye dərən tə nəkurom aye na, kâ dzədzarum bay. Hərwi wu neheye na, kutoj ta ndisleweye. Ane tuk na, mandave i mandzibara zuk bay. ⁷ Slala nged ta giye vəram ta slala nenjed, bəy ta bəy ta giye vəram. Mandərzlanj ma giye, dala ma bəliye ma gəma hay wal wal. ⁸ Wu neheye tebiye ta giye bo na, andza məwe wawa nakə a dazlay a ngwas aye.»

Wu nakə ma ndzateye a gər a gawla i Yesu hay aye

⁹ «Ma dəba eye na, ndo hay ta gəsiye kurom hərwi ada t̄a gakum dəretsətseh, ta kədiye kurom. Slala i ndo hay tebiye ta nakumeye dəre hərwi ga. ¹⁰ A həlay niye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha məpe mədzal gər abəra ka nej. Ta həliye ka bo me ada ta niye a bo dəre mə walañ tay nətə nətə. ¹¹ Ndo neheye tə gwad nətəye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye haladzay ta deyeweye. Ta

səpatiye ndo hay haladzay. ¹² Mənese ma səkahiye haladzay. Hərwi niye, mawuđe bo i ndo hay haladzay ma nəkidıye. ¹³ Ane tuk na, ndoweye kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha. ¹⁴ Ta diye ha Labara Nğwalak eye i Bəy i Mbəlom a ndo i məndzibəra hay tebiye hərwi ada ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tâ tsəne. Tsa na, məndzibəra ma ndəviye.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem

Markus 13.14-23; Luka 17.23-24,37, 21.20-24

¹⁵ Yesu a gwadatay: «Ka nğatumeye a wuray maga zluwer eye andza mazəlatonğo, ma lətsiye a təv nakə tsədañña eye, andza nakə Daniyel* ndo məde ha bazlam i Mbəlom kə tsik faya. (Ndowneye kə dzanğa na, mâ tsəne lele.) ¹⁶ Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta nğatay a wu niye na, tâ hway a mahəmba hay. ¹⁷ Ndo nakə neñgeye ka gər i gay aye na, mâ mbəzlaw ka dala hərwi mede məhəlaw wu nğay hay abəra mə gay nğay bay. ¹⁸ Ndo nakə neñgeye ma guvah aye na, mâ mbəda gər a mətəgay nğay məzlaw peteked nğay bay. ¹⁹ Pat eye niye na, dəretsətseh wene wene eye na, ka gər i nğwas neheye tə bo sulo aye ada ka nğwas neheye faya ta vəlateye wah a wawa tay hay aye! ²⁰ Duwulumay me a Mbəlom hərwi mahway nakə ka hwayumeye mâ ge a həlay i mətəsl bay kəgəbay pat i mazəzukw bo bay. ²¹ Andza niye, a həlay niye na, ndo hay ta siye dəretsətseh haladzay. Kwa ahəl nakə Mbəlom a ge məndzibəra aye hus anəke na, dāda ndəray kə sa dəretsətseh andza niye bay ada dāda ma giye bo

* **24:15** Zəba ma Daniyel 9.27; 11.31; 12.11.

andza niye sa bay. ²² Tadā Mbəlom mā nəkíd ha abəra ka pat i dəretsətseh bay na, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkíd ha hərwi ndo ɲgay neheye a pala aye.

²³ «Tadā ndəray kə gwadəkum: “Zəbum! Kəriste anaɲ!” kəgəbay “Neɲgeye atay!” na, kâ təmum bazlam ɲgay bay. ²⁴ Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deyeweye. Ta gwadiye nətəye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. Nətəye na, ta giye masuwayaɲ hay ada tə wu neheye ma giye hərɓabəkka aye hərwi tadā ma giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye Mbəlom a pala aye. ²⁵ Anaɲ, na tsikakum ka bo abəra kurre. Pum a zləm lele.

²⁶ «Tadā ta gwadəkum: “Kəriste anaɲ mə pesl”, kâ yum bay, kəgəbay ta gwadəkum: “Neɲgeye anaɲ maɲgaha bo eye kanaɲ” na, kâ təmum bay. ²⁷ Neɲ Wawa i Ndo, na deyeweye na, andza mawutsədə i mbəlom nakə ta ɲgateye kwa tə waray aye. ²⁸ Andza niye, təv nakə wu maməta eye mə dəma aye na, magoduk hay ta hayiye gər a dəma.»

Məməw i Wawa i Ndo

Markus 13.24-27; Luka 21.25-28

²⁹ «Kwayaɲɲa dəretsətseh niye hay ta ye abəra mə dəma na, pat ma giye andaya sa bay ada kiye ma dəviye bay. Wurzla hay dərmaɲ ta kutsaweye abəra ka magərmbəlom, ada wu neheye gədaɲ eye ka magərmbəlom aye ta ɓəliye haladzay. ³⁰ Pat eye niye na, ndo hay ta ɲgateye a wu nakə ma diye ha neɲgeye faya ma deyeweye aye ka magərmbəlom. Ndo i məndzibəra hay tebiye ta tuwiye ka bo. Ta

ņgeteņeye a neņ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gədaņ ada ta məzlaḅ eye haladzay. ³¹ Ta fa tolom bagwar eye na, ma sləraweye gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abəra ka kokway i məndzibəra tebiye kwa ka waray ka waray.»

Dzeke i gurov

Markus 13.28-31; Luka 21.29-33

³² Yesu a gwadatay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ņgatumay a gurov ka dūda na, ka sərūm ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bəḁaw? ³³ Andza niye, ka ņgatumay a wu neheye tebiye ta ndislew na, sərūm ha neņ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweye, neņ ka maged. ³⁴ Neņ faya na gwadakumeye: Sərūm ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay. ³⁵ Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dāda ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə məndzibəra ma ndəviye na, Mbəlom nəte ņgweņ

Markus 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36

³⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ma deyeweye pat waray na, ndəray kwa nəte a sər bay. Ada ma deyeweye ahəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neņ Wawa ņgay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nəte ņgweņ. ³⁷ Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neņ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo andza niye dərmak.† ³⁸ Hərwi ahəl nakə yam ka dazlay a məpe zuk bay

† 24:37 Madazlay i wu hay 7.17-23.

aye na, ndo hay tɔ ndayawa wu mɛnday, tɔ sawa wu mɛsay, tɔ zlawa dahɛlay ada tɔ vɛlawa dem tay hay a zal hus a pat nakɛ Nuhu a fɛlɛkwa a kwalalan i yam aye. ³⁹ Ta sɛr ka bo bay hus a hɛlay nakɛ yam a yaw a hɛl tay ha tebiye. Ahɛl nakɛ neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma giye andza niye dɛrmak.

⁴⁰ «A hɛlay niye na, ndo hay sulo ma guvah na, ta zliye nɛte, ta gɛriye ha neŋged. ⁴¹ Ngwas hay sulo ta lɛgɛriye na, ta zliye nɛte ta gɛriye ha neŋged.

⁴² Hɛrwi niye, ndzum na, tsezlezleŋŋe bɛna ka sɛrum pat nakɛ Bɛy Maduweŋ kurom ma maweye bay.

⁴³ «Tsɛnum wu nakay lele: Ndo i gay mɛ sɛr hɛlay nakɛ mɛkal ma deyeweye ma kɛliye na aye na, ma ndzahɛriye bay. Ma ndziye tsezlezleŋŋe, ma gɛriye ha mɛkal mɛ fɛlɛkwa a gay ŋgay bay.

⁴⁴ Hɛrwi niye, nɛkurom dɛrmak lɛvum bo, hɛrwi neŋ Wawa i Ndo na maweye ahɛl waray na, ka sɛrumeye bay.»

Ndo i mɛsler ŋgwalak eye

Luka 12.41-48

⁴⁵ Yesu a gwadatay: «Ndo i mɛsler ŋgwalak eye ada ma giye mɛsler tɔ metsehe lele eye na, way? Neŋgeye na, ndo nakɛ ndo i gay ŋgay a gwadatay “Gatay gɛr a siye i ndo mɛge mɛsler ga hay. Vɛlatay wu mɛnday tɔ hɛlay eye.” ⁴⁶ Mɛŋgwese ka gɛr i ndo mɛge mɛsler niye tadɛ ndo i gay ŋgay ki yaw, kɛ ndzay a gɛr neŋgeye faya ma giye mɛsler andza nakɛ tɔ tsikay aye. ⁴⁷ Neŋ faya na gwadakumeye: Sɛrum ha na, ndo i gay ŋgay ma gɛray ha zlele ŋgay tebiye mɛ lɛvay gɛr.

⁴⁸ «Ane tuk na, tadə ndo məge məsler niye ɲɠwalak eye bay na, ma gwadeye a gər ɲgay: “Ndo i gay ga faya ma gaweye mahonok, ma deyeweye bəse bay”, ⁴⁹ ma piye bo mändeɓe siye i ndo neheye faya ta giye məsler dziye. Ma ndiye wu mənday ada ma siye wu məsay ta ndo məkweye hay. ⁵⁰ Ndo i gay ɲgay ma maweye na, ka həlay nakə faya ma həbiye bay aye ada a sər bay aye. ⁵¹ Ki yaw na, ma vəleye dəretsətseh haladzay, ma həhariye na ndo i məsler niye. Ma kaliye ha a təv i ndo i bəbək hay. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.†»

25

Dzeke i merehe i dem hay kuro

Luka 12.35-38, 13.25-28

¹ Yesu a gwadatay: «A həlay niye na, Bəy i Mbəlom ma ndzəkitiye bo na, tə merehe i dem hay kuro. Tə həl lalam tay hay, ti ye hərwi mədzəgər tə zal i dahəlay. ² Mə walaɲ i merehe i dem neheye kuro aye, zlam na, matərakahaɲ eye hay, siye hay zlam na, metsehe tay andaya. ³ Merehe i dem neheye zlam matərakahaɲ aye, tə həl lalam tay na, ta ləva ha bo tə mal bay. ⁴ Merehe i dem neheye zlam metsehe tay andaya aye na, tə həl lalam tay ada kwa way a ləva ha bo tə mal ma dos. ⁵ Zal i dahəlay ki yaw bəse bay. Merehe i dem niye hay tebiye mändzehəre a gatay, tə ndzahəra.

⁶ «Ta magər həvad na, mawude a tsəne. “Anaɲ zal i dahəlay kə ndzew! Lətsum ka mbəlom, dum ta dzum gər.” ⁷ Merehe i dem niye hay ta pədeke

† **24:51** Zəba ma Mata 8.12 ada dzaɲga wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

abəra ka məndzehəre, ta dazlay mələve bo ta lalam tay hay. ⁸ Merehe i dem neheye matərakahaŋ aye na, ta tsətsah mal ka merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, tə gwadətay: “Mbədumamay mal a lalam may hay tsekweŋ tey hərwi faya ta mbatiye.” ⁹ Merehe i dem neheye metsehe tay andaya aye, ta mbədətay faya, tə gwadətay: “A’ay, andaya haladzay ma sliye a nəmay ada a nəkurom bay. Hwayum naha bəse dūh ka təv i ndo i tsakala, səkəməməw.” ¹⁰ Ahəl nakə ti ye masəkəməw mal aye na, zal i dahəlay a ndislew. Merehe i dem neheye zlam maləva bo aye na, tə fələkwa ka bo tə neŋgeye a gay i magurlom i məzle dahəlay. A dərəzl a maged. ¹¹ Məndze zərat na, siye i merehe i dem niye hay tə maw. Tə maw na, tə gwad: “Bəy Maduweŋ, Bəy Maduweŋ, həndəkamay abəra ma maged!” ¹² Ane tuk na, zal i dahəlay a gwadətay: “Neŋ faya na gwadəkumeye ta dedək, na sər kurom bay.” ¹³ Hərwi niye, ndzum tsezlezleŋne bəna pat eye kwa həlay eye na, ka sərūm bay.»

Dzeke i ndo məge məsler hay mahkar

Luka 19.11-27

¹⁴ Yesu a gwadətay sa: «Ma giye bo andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A zalatay a ndo i məsler ŋgay hay, a gər ha zlele ŋgay a həlay tay. ¹⁵ A vəlay kwa a way ka gədan ŋgay. A vəlay a ndo ŋged kwar i suloy temerre zlam, a ndo ŋged temerre sulo, a ndo mamahkar eye temerre nəte. Tsa na, a ye ŋgway.

¹⁶ «Ndo i məsler nakə tə vəlay kwar i suloy temerre zlam aye na, a ye a mbəda ha həlay

kwayaŋŋa. A huta faya kwar i suloy temerre zlam sa. ¹⁷ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre sulo aye na, a ge ha andza niye dərma. A huta faya kwar i suloy temerre sulo. ¹⁸ Ane tuk na, ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nəte aye na, a ye a la bəđ, a ŋgaha na suloy i ndo i gay ŋgay niye a dəma.

¹⁹ «Aza a ndzaw məve tsakway na, ndo i gay i ndo i məsler niye hay a maw. Tsa na, a say məpesle na suloy ŋgay nakə a vəlatay aye. ²⁰ Ndo nakə a vəlay kwar i suloy temerre zlam aye, a ye ka təv ŋgay, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vəleŋ na, kwar i suloy temerre zlam. Anaŋ na huta faya kwar i suloy temerre zlam.” ²¹ Ndo i gay ŋgay a gwaday: “Lele haladzay, nəkar na, ndo i ŋgwalak ada ndo i dedek. Nəkar ndo i dedek kwa mə wu neheye tsekweŋ aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ŋgwasama ka bo tə neŋ.” ²² Ndo i məsler nakə a vəlay kwar i suloy temerre sulo aye, a ye naha, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vəleŋ kwar i suloy temerre sulo. Anaŋ na huta faya kwar i suloy temerre sulo.” ²³ Ndo i gay ŋgay a gwaday: “Lele, nəkar na, ndo i ŋgwalak ada ndo i dedek. Nəkar ndo i dedek kwa mə wu neheye tsekweŋ aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ŋgwasama ka bo tə neŋ.” ²⁴ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nəte aye, a ye naha a gwaday: “Ndo i gay ga, na sər ha, nəkar na, ndo makula gər eye. Ka dziye wu nakə ka sləga bay aye, ka hayay gər a wu nakə ka zəv bay aye. ²⁵ Na dzədzar, hərwi niye na ye na ŋgaha kwar i suloy yak a bəđ. Anaŋ suloy yak.” ²⁶ Ndo i gay ŋgay a gwaday: “Nəkar na, ndo i məsler nakə ŋgwalak eye bay aye ada səe eye. Ka sər na,

na dziye wu nakə na sləga bay aye ada na hayay gər a wu nakə na zəv bay aye ba? ²⁷ Meeneŋ na, peŋ na suloy a bank. A həlay i məmaw ga na, na həla ahaya suloy ga ta magogoy eye faya. ²⁸ Həlum faya abəra kwar i suloy niye temerre nəte aye. Vəlumay ha faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya gwezem aye. ²⁹ Hərwi ndo nakə wu ŋgay andaya aye na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abəra. ³⁰ Gəsüm na ndo nakay ma giye ŋgama bay aye. Kalum naha abəra a ləvon. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye. *»

Sariya i mandəve i məndzibəra

³¹ Yesu a gwadətay sa: «Ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ma məzlaḅ ga ta gawla i Mbəlom hay tebiye aye na, na ndziye ka dzaŋga i bəy ga ta məzlaḅ. ³² Ndo i məndzibəra hay tebiye ta hayiye gər ka təv ga ada na ŋgəniye ha ka bo abəra ndo hay ta ndo siye hay andza ndo mətəkure ma ŋgəniye tay ha təbaŋ hay ta wak hay. ³³ Ka ŋgəna tay ha na, ma piye tay ha təbaŋ hay a diye i həlay i mənday ŋgay ada ma piye tay ha wak hay a diye i həlay i gula ŋgay.

³⁴ «Bəy ma gwadətaye a ndo neheye tə həlay i mənday ŋgay aye: “Dumara, nəkurom neheye Mbəlom Bəba ga a pa fakuma ŋgama aye, ka ndzumeye ma bəy ga nakə Mbəlom a ləvakum ha bo kwa ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye. ³⁵ Hərwi ahəl niye, may a wur fagaya na, ka

---

* **25:30** Zəba ma Mata 8.12 ada dzaŋga wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

vəlumenŋ wu mənday, yam a geŋ na, ka vəlumenŋ yam məsay, neŋ mbəlok eye na, ka təmum ga a gay kurom, ³⁶ peteked andaya fagaya bay na, ka pumenŋ ka bo peteked, neŋ dəvats eye na, ka gumenŋ gər, neŋ ma danŋay na, ka yum ka zəbumenŋew dərə.”

³⁷ «Ndo neheye tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ta mbədəye faya, ta gwadəye: “Bəy Maduwenŋ, nəmaa ŋgataka may a wur fakaya ada nəmaa vəlaka wu mənday na, kəday? Yam a gaka ada nəmaa vəlaka yam məsay na, kəday? ³⁸ Nəmaa ŋgataka nəkar mbəlok eye ada nəmaa təma kar a gay may na, kəday? Peteked fakaya bay ada nəmaa paka ka bo peteked na, kəday? ³⁹ Nəmaa ŋgataka nəkar dəvats eye kəgəbay nəkar ma danŋay ada nəmaa ye mazəbakaw dərə na, kəday?”

⁴⁰ «Bəy ma mbədəteye faya, ma gwadəteye: “Neŋ faya na gwadəkumeye, sərum ha, kwa mey ka gumay a ndo wawa eye tsekwenŋ mə walaŋ i malamar ga hay na, ka gum niye na, a neŋ.” ⁴¹ Ma dəba eye bəy ma gwadəteye a ndo neheye tə həlay i gula ŋgay aye: “Dum abəra ka təv ga, nəkurom neheye Mbəlom a vəlakum mezeleme aye! Dum a ako nakə ma mbatiye dāda bay Mbəlom a ləvatay ha bo a Fakalaw ta gawla ŋgay hay aye. ⁴² Hərwi, ahəl nakə may a wur fagaya na, ka vəlumenŋ wu mənday bay. Yam a geŋ na, ka vəlumenŋ yam bay, ⁴³ Neŋ mbəlok eye na, ka təmum ga a gay kurom bay, peteked andaya fagaya bay na, ka pumenŋ ka bo peteked bay, neŋ dəvats eye ada neŋ ma danŋay na, ka gumenŋ gər bay.”

⁴⁴ «Nətəye dərmaŋ ta mbədəye faya, ta gwadəye: “Nəmaa ŋgataka may a wur fakaya, yam a gaka,

nəkar mbəlok eye, dəvats eye kəgəbay ma danğay nəmaa gaka gər bay na, kədəy?”

⁴⁵ «Bəy ma mbədateye faya, ma gwadateye: “Neñ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, wu nakə ka slum faya məgay a ndo wawa eye tsekweñ mə walañ i ndo neheye bay na, ka gumeñ a neñ bay dərma.”»

⁴⁶ Yesu a gwadatay: «Nəteye, ta diye ta hutıye na, dəretsətseh nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Ndo neheye tə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ta diye a sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

26

Ta pəla tsəved məgəse na Yesu

Markus 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

¹ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha matətike aye na, a gwadatay a gawla ŋgay hay: ² «Ka sərum ha magurlom i Pak a zəkaw na, məhəne sulo. Neñ Wawa i Ndo ta gəsiye ga hərwi ada tâ dar ga ka mayako mazləmbada eye.»

³ A həlay niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə haya gər a gay i Kayif, bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. ⁴Tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay, a satay məgəse Yesu ta məkal ada məkəde na. ⁵Ane tuk na, tə gwad: «Kâ gəsakwa na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye kway ha bay.»

Ngwas wuray a mbəda mal ka gər i Yesu

Markus 14.3-9; Yuhana 12.1-8

⁶ Yesu nenḡeeye ma ḡama i Betani, mǎ gay i ndo wuray tǎ zalay Simoḡ. Ndoweeye niye a ndzawa na, dǎvats i madǎḡwede a gaway.

⁷ Ahǎl nakǎ faya ta ndiye wu mǎnday aye na, ḡḡwas wuray a ye naha ka tǎv i Yesu ta dos mǎ hǎlay a le haladzay, maraha eye tǎ mal nakǎ a ze huḡḡa tsakala eye haladzay aye. A mbǎda mal niye ka ḡǎr i Yesu. ⁸ Gawla ḡgay hay tǎ ḡgatay na, a yatay a ḡǎr bay, tǎ ḡwad: «A nas ha mal nakay na, hǎrwi mey? ⁹ ḡḡama meeneḡ mǎ sǎkǎm ha na, ma hutiye ha suloy haladzay ada ma pateye suloy eye a ndo i mǎtawak hay.»

¹⁰ Yesu a sǎratay naha a ḡǎr ka bazlam tay niye, a ḡwadǎtay: «Ka kwasumeye ḡǎr a ḡḡwas nakay na, hǎrwi mey? Wu nakǎ a ge hǎrwi ga aye na, lele haladzay. ¹¹ Ndo i mǎtawak hay na, nǎteye ka tǎv kurom huya. Ane tuk na, neḡ na, na ndziye tǎ nǎkurom huya bay. ¹² Nenḡeeye ka mbǎda mal ka bo ga hǎrwi mǎlǎve ha bo i mǎzle ga a bǎd. ¹³ Neḡ faya na ḡwadǎkumeye, sǎrum ha: Kwa a ḡgay ta dǎye ha Labara ḡḡwalak eye nakay ka mǎndzibǎra tebiye na, ta tsikiye ka ḡḡwas nakay hǎrwi wu nakǎ a ge aye. Ndo hay ta mǎtsiye ha ḡǎr bay.»

*Yudas Iskariyot a pǎla tsǎved mǎḡe dǎfka Yesu
Markus 14.10-11; Luka 22.3-6*

¹⁴ Ndo nǎte mǎ walaḡ i ḡawla i Yesu hay kuro ḡǎr eye sulo, mǎzele ḡgay Yudas Iskariyot, a ye ka tǎv i bagwar hay i ndo neheye tǎ vǎlaway wu a Mbǎlom aye. ¹⁵ A ye naha, a ḡwadǎtay: «Tǎdǎ na pǎlakum tsǎved mǎḡǎse Yesu na, ka vǎlumenḡeye mey?» Bagwar hay i ndo neheye tǎ vǎlaway wu a

Mbəlom tə paslay kwar i suloy kuro kuro mahkar*, tə vəlay. ¹⁶ A dazlay pat eye niye Yudas a pəla həlay nakə lele eye hərwi məge dəf ka Yesu aye.

Yesu a ləva ha bo tə dəfi Pak

Markus 14.12-16; Luka 22.7-14

¹⁷ Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, gawla i Yesu hay ti ye ka təv i Yesu, tə gwadətay: «A saka nəmaa daka dəf i magurlom i Pak na, ka waray?»

¹⁸ Yesu a gwadətay: «Dum a wuzlahgəma, a gay i ndoweye andaya, gwadumay: “Miter a gwad: Həlay eye i ga kə slaw. Na ndiye dəf i Pak ta gawla ga hay na, mə gay yak.”»

¹⁹ Gawla i Yesu hay ti ye tə ge wu nakə Yesu a tsikatay aye. Tə da wu mənday i Pak mə dəma.

Yesu a da ha gawla ŋgay nəte ma giye faya dəf

Markus 14.17-21; Luka 22.21-23; Yuhana 13.21-30

²⁰ Huwa a ge na, Yesu ta gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo ti ye tə ndza, ta dazlay a mənde wu mənday. ²¹ A həlay nakə nəteye faya ta ndiye wu mənday aye na, Yesu a gwadətay: «Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo nəte mə walaŋ kurom ma giye fagaya dəf.»

²² A ndalatay a gawla ŋgay hay tebiye. Tsa na, ta dazlay matsətsehe faya, nəte ta nəte: «Bəy Maduweŋ, neŋ daw?»

²³ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Mata ge fagaya dəf na, ndo nakə faya nəmaa tələkiye həlay a sərə salamay aye. ²⁴ Neŋ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk

* **26:15** Zəba ma Zakari 11.12.

na, d̄arets̄atseh ka ḡar i ndo nak̄a ma giye d̄af ka neŋ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ŋgama meeneŋ t̄a wa na bay.»

²⁵ Yudas, ndo nak̄a ma giye d̄af ka Yesu aye, a ts̄atsah faya: «Neŋ d̄aw, Miter?»

Yesu a mb̄aday faya, a gwaday: «Andza nak̄a ka tsik aye.»

Dafi B̄ay Maduweŋ

Markus 14.22-26; Luka 22.15-20; 1 Korin̄te hay 11.23-25

²⁶ Ah̄al nak̄a faya ta ndiye d̄af aye na, Yesu a zla peŋ, a gay naha sis̄e a Mb̄alom. Ma d̄aba eye na, a ŋḡana ha peŋ niye, a v̄elatay a gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Zlum, ndayum. Nakay na, bo ga.»

²⁷ Ma d̄aba eye a zla ḡavet, a gay naha sis̄e a Mb̄alom. Ma d̄aba eye a v̄elatay, a gwadatay: «Sum n̄akurom tebiye. ²⁸ Nakay na, bambaz ga nak̄a Mb̄alom ma b̄ariye dzam ta ndo hay aye. Ta mb̄adiye ha na, h̄arwi m̄ap̄ase ha mezeleme i ndo hay haladzay. ²⁹ Neŋ faya na tsikakumeye, na ta siye wu m̄ase nakay sa bay hus a pat nak̄a ka ta sakweye wedeye ma b̄ay i B̄aba ga Mb̄alom aye.»

³⁰ Ma d̄aba eye, ta zambaday a Mb̄alom ta d̄ames† na, ti ye t̄a tsal a Mah̄amba i Tet̄ad̄ōez.

Piyer ma gwadiye: «Na s̄ar Yesu bay»

Markus 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

³¹ Ma d̄aba eye na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «B̄egom ta h̄avad̄ nakay n̄akurom tebiye ka ḡarumeye ga ha. H̄arwi mawatsa eye m̄a Derewel

---

† **26:30** T̄a ge d̄ames ka mand̄ave i m̄ande d̄af i Pak na, m̄a D̄ames hay 113 ka 118.

i Mbəlom, a gwad: «Na ta kədiye na ndo mətəkure tay, ada təbaŋ niye hay mahaya gər eye ta ŋgəniye gər kweye kweye kwa a ŋgay.†» ³² Ane tuk na, na mbəlaw abəra ma mədahaŋ na, na həbiye kurom ma Galile.»

³³ Piyer a mbəday faya, a gwaday: «Kwa siye i ndo hay ta gər kar ha na, neŋ na gəriye kar ha dāda təbey.»

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Neŋ faya na gwadakeye: Sər ha na, bəgom ta həvad nakay dzagulok ma ta zlahiye na, ba ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.»

³⁵ Piyer a gwaday: «Na sər kar bay na, na tsikiye dāda bay, kwa tadə ka mətameye ka bo salamay.» Siye i gawla ŋgay hay tebiye tə tsik andza niye dərma.

Yesu ma Getsemene

Markus 14.32-42; Luka 22.39-46; Yuhana 18.1

³⁶ Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Getsemene. Mə dəma na, a gwadatay: «Ndzum kanaŋ. Na diye, na duwulay naha me a Mbəlom kataday.»

³⁷ Tsa na, ti ye ta Piyer ada ta wawa i Dzebede hay sulo. Tə ndisl a dəma na, mevel i Yesu a dazlay məwure faya ada a dzədzar haladzay. ³⁸ A gwadatay: «Dərev ga na, kə rah tə dəretsətseh i mədahaŋ. Nəkurom na, ndzum kanaŋ, ndzakwa na, tsezlezleŋe.»

³⁹ A ye abəra ka təv niye izad tsekweŋ, a ye naha a kal ha bo ka dala bərut da'ar ka dala. A duwulay naha me a Mbəlom, a gwad: «Bəba ga, tadə ma giye

---

† 26:31 Zakari 13.7.

bo na, zla fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye tey. Ane tuk na, kâ ge andza nakə a seŋ a neŋ aye bay, ge andza nakə a saka a nəkar aye.»

⁴⁰ A maw ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye na, nəteye mandzahəra eye. A gwadāy a Piyer: «Andza niye, ka slum faya məndze tə neŋ tsezlezleŋŋe tə dərə kwa bəre nəte bay na, kəkay?

⁴¹ Ndzum tə dərə tsezlezleŋŋe ada dūwulumay me a Mbəlom hərwi ada kâ dədum a masəpete i Fakalaw bay. Məsəfəre na, a say mäge wu lele eye, ane tuk na, gədaŋ kurom andaya məsəmay naha a masəpete i Fakalaw bay.»

⁴² A ye fataya abəra masulo eye sa, a ye naha a dūwulay me a Mbəlom. A gwad: «Bəba, tadə ka sliye məzle fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye bay na, vəleŋ gədaŋ nâ sa andza nakə a saka a nəkar aye.»

⁴³ Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tə mba faya məndze tə dərə kwa tsekweŋ bay tebiye. ⁴⁴ A gər tay ha, a ye sa. A dūwulay me a Mbəlom andza nakə meeneŋ eye. ⁴⁵ Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay hay, a gwadātay: «Faya ka ndzahərume ye sa ada faya ka zəzəkumeye bo ba? Gum metsehe, anəke na, həlay eye kə slaw. Neŋ Wawa i Ndo ta vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay tuk. ⁴⁶ Lətsum, takwa ta dzakwa gər! Zəbum, ndo nakə ma giye fagaya dəf aye, kə ndzew.»

Tə gəs na Yesu

Markus 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.2-

⁴⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pəslan̄ Yudas neŋgeye nakə nəte mə walan̄ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye, a ye naha. Ti ye naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay.

⁴⁸ Yudas ndo məgatay daf ka Yesu aye ba kə datay ha wu nakə ma giye. A gwadatay: «Ndo nakə na ye na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na, neŋgeye! Gəsum na.»

⁴⁹ Yudas a həndzəd naha kwayan̄ŋa ka təv i Yesu, a gwaday: «Zay daw, Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok.

⁵⁰ Tsa na, Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Dzam ga, wu nakə ka yaw məge na, ge na.» Tsa na, siye i ndo hay ti ye naha, tə wuya kura ka Yesu, tə gəs na.

⁵¹ Ndo nəte mə walan̄ i ndo neheye nəteye tə Yesu aye, a ŋgwadaw maslalam ŋgay mbəhhat, a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm fats ka dala. ⁵² Tsa na, Yesu a gwaday: «Ma ha maslalam yak a gay ŋgay eye hərwi ndo neheye ta giye vərəm ta maslalam aye na, ta bəbazliye tay ha ta maslalam dərma. ⁵³ Neŋ na sliye məzalay a Bəba ga Mbəlom, mā slərəŋew gawla ŋgay hay gwezem haladzay anəke na, ka sər təbədew? ⁵⁴ Ane tuk na, kə ge andza niye na, wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom ma giye bo na, ma kəkay kəla?»

⁵⁵ Yesu a gwadatay a ndo hay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom hay andza ta gəsiye ndo i məkal daw? Pat pat neŋ mandza eye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom,

na tətikawa, ka gəsum ga bay! ⁵⁶ Ane tuk na, wu neheye tebiye tə ge bo aye na, hərwi ada wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye tā ge bo.»

Tsa na, gawla ɲgay hay tə gər ha, ta hway faya abəra.

Yesu kame i bagwar i Yahuda hay

Markus 14.53-65; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.12-14,19-23

⁵⁷ Ma dəba eye ndo neheye tə gəs Yesu aye na, ti ye ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Mə dəma na, ndo mədzanɣawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta madugula i Yahuda hay, nəteye mahaya gər eye. ⁵⁸ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu aye na, Piyer a pay bəzay ma dəba dərəɲ hus a dalamətagay i gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. A ye naha a fələkwa a dalamətagay, a ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye məged aye. A say mazəbe faya ta giye ha tə Yesu na, kəkay.

⁵⁹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pəla ndo hay hərwi maraw faya me hərwi məgay sariya i məkəde na. ⁶⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ta raw faya me. Ane tuk na, ta huta tsəved məkəde na bay. Ka mandəve ɲgay eye na, ndo hay sulo ti ye naha, tə gwad: ⁶¹ «Ndo nakay a gwad: “Na sliye faya mambəzle ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma məhəne mahkar na, na dəzliye na wedeye.”»

⁶² Tə tsəne andza niye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a lətse, a gwaday a Yesu. «Ka mbədətatay faya a ndo neheye təbədəw? Tə tsik

fakaya na, mey?» ⁶³ Ane tuk na, Yesu a ndza ηgway tete. Bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom a gwaday: «Nəη faya na tsətsahiye fakaya tə məzele i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye, mbədəηew faya: Nəkar na, Kəriste Wawa i Mbəlom daw?»

⁶⁴ Yesu a gwaday faya: «Andza nakə ka tsik aye. Ane tuk na, sərūm ha, ma dazlay anəke, ka ηgatumenjeye a nəη Wawa i Ndo na ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom, nəηgeye nakə gədaη eye ka gər i wu hay tebiye aye. Ka ηgatumenjeye sa na, ma magərmbəlom na deyeweye ma pazlay.»

⁶⁵ Bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A ηgurada ha peteked ηgay, a gwad: «Kə tsalay ka gər a Mbəlom! Ka pəlakweye na, sa mey, na gwad ka tsənum wu nakə a tsik aye. ⁶⁶ Nəkurom ka dzalum na, kəkay?»

Ndo hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəηgeye ndo məge mənese, təde məkəde na.»

⁶⁷ Tsa na, ta tufay slesleḅ ka dərə a Yesu, tə fay ta məpede həlay, siye hay tə fay ka maholom. ⁶⁸ Tə gwaday: «Kəriste, nəkar ndo məde ha bazlam i Mbəlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?»

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

Markus 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

⁶⁹ Piyer na, nəηgeye mandza eye ma dalamətagay ma bəra. Nğwas wuray a gawa məsler mə gay i bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom niye, a həndzəd ka təv i Piyer, a gwaday: «Nəkar dərmaḅ na, ndo i Yesu, ndo i Galile.»

⁷⁰ Ane tuk na, Piyer a ɗay bərakəzan a Yesu kame i ndo niye hay tebiye, a gwad: «A'ay, na sər wu nakə a saka mətsiken aye bay.»

⁷¹ Ma dəba eye Piyer a ye a ndza sləp ka həlay məged. Ngwas wuray a ye ka təv ŋgay, a gwadatay a ndo neheye ka təv niye aye: «Ndo nakay tə ndzawa tə Yesu ndo i Nazaret!»

⁷² Piyer a ɗay bərakəzan a Yesu masulo eye. A mbada, a gwad: «A'ay, na gwadum na sər ndo niye bay tiya!»

⁷³ Ma dəba i məndze tsekwen na, ndo neheye ka təv niye aye, ta həndzəd ka təv i Piyer, tə gwaday: «Ta dedek, nəkar dərmaƙ na, nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay. Hərwi mətsike me nakə faya ka tsikiye na, a ɗa ha təv yak nakə ka yaw abəra mə dəma aye.»

⁷⁴ Tsa na, Piyer a gwad: «Kə ge na raw me na, Mbəlom mā geŋ ɗəretsətseh. Na mbada na, ta dedek na sər na ndo nakay bay.»

Kwayaŋŋa dzagulok a zlaħa. ⁷⁵ Bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər a Piyer. Yesu a gwaday: «Dzagulok ma ta zlaħiye na, ɓa ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.» Tsa na, Piyer a yaw abəra ma dalamətagay, a tuwa tsiduk tsiduk.

27

Ti ye ha Yesu a gay i Pilat

Markus 15.1; Luka 23.1; Yuhana 18.28-32

¹ Pərik i mekedə na, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam tebiye hərwi məkəde na Yesu. ² Tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat

ngomna i dala i Yahuda, ndo i Roma. Tə vəlay ha a Pilat.

*Yudas a kədf bo ngay
Məsler hay 1.18-19*

³ Yudas, ndo nakə a ge daf ka Yesu aye, a zəba ta gəs na Yesu a sariya na, a dzala ka wu nakə a ge aye na, ngwalak eye bay. A həl kwar i suloy nakə tə vəlay kuro kuro mahkar aye, a matay naha a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay. ⁴ A ye naha a gwadətay: «Na ge mənese, hərwi na ge daf ka ndo nakə kə ge mənese bay aye.»

Ta mbəday faya, tə gwadətay: «Bazlam yak bəna, i may mey tey.»

⁵ Yudas a kutsatay naha suloy niye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a ye a həruiwa bo ta ləber, a mət.

⁶ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tə həl sulo niye, tə gwad: «Suloy nakay na, bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəvedməpe na a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom bay. Suloy nakay na, i məkəde gər i ndo.»

⁷ Ma dəba eye, madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay hərwi suloy niye na, ta səkəm guvah abəra ka ndo mənğere gərwa. A guvah eye niye na, ta liye a dəma slele hay. ⁸ Hərwi niye, hus ka bəgom tə zalay a guvah eye niye na, Guvah i Bambaz. ⁹ Andza niye, a dā ha na, bazlam i Zeremi ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye. A gwad: «Tə həl kwar i suloy kuro kuro mahkar, niye na tsakala nakə ndo i Israyel hay tə gwad ta vəliye hərwi ngay aye. ¹⁰ Ada ta səkəm

ha guvah abəra ka ndo mənɣere ɣərwa andza nakə Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwedeŋ ge aye.* »

Yesu kame i Pilat

Markus 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38

¹¹ Yesu neŋgeye kame i Pilat. Pilat a tsətsah faya, a gwadáy: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a gwadáy faya: «Nəkar ka tsik segey.»

¹² Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə dəs parasay ka Yesu haladzay. Ane tuk na, Yesu ka mbədatay faya bay. ¹³ Pilat a gwadáy: «Wu neheye faya ta tsikiye fakaya tebiye aye na, ka tsəne təbədew?»

¹⁴ Ane tuk na, Yesu ka mbəday faya kwa tsekweŋ bay. Niye na, a gay wadəŋ wadəŋ a Pilat.

Tə gay sariya a Yesu i məkədə

Markus 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.3-19.16

¹⁵ Magurlom i Pak kə ndzew na, ŋgomna a ɣərwa ha ndo i danɣay nəte, ndo nakə a satay a ndo hay aye. ¹⁶ A həlay niye na, ndoweYe andaya neŋgeye sewed eye ma danɣay, tə zalay Barabas. ¹⁷ Ndo hay tə haya ɣər haladzay. Pilat a tsətsah fataya, a gwadátay: «A sakum nā ɣərakum ha na, way? Barabas tsukudu Yesu nakə tə zalay Kəriste aye daw?» ¹⁸ Pilat a sər ha tə ɣəsay naha Yesu na, tə ge faya na, sələk kəriye.

¹⁹ Ahəl nakə Pilat mandza eye ka təv məge sariya aye na, ŋgwas ŋgay a slər ndo ka təv ŋgay, a ye naha a gwadáy: «Kâ gay wuray a ndo nakay bay, hərwi kə

* **27:10** Zəba ma Zakari 11.12-13; ZereMi 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15.

ge mənese bay. Ta həvad nakay, na sa dəretsətseh haladzay ma məsine hərwi ɲgay.»

²⁰ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə vəlatay gədaŋ a ndo hay, ta tsətsah ka Pilat mâ gəratay ha Barabas. Yesu na, mâ kəđ na. ²¹ Pilat a gwadətay: «Na gərakumeye ha ndo i daŋgay nəte. Mə walaŋ tay nəte a sakum nâ gərakum ha na, way?»

Ta mbəday faya. «Gəramay ha na, Barabas!»

²² Pilat a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ada na geye a Yesu nakə tə zalay Kəriste aye na, mey?»

Nəteye tebiye tə gwadəy: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

²³ Pilat a gwadətay: «Nəŋgeye a ge na, mənese waray?»

Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədaŋ, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

²⁴ Pilat a zəba faya ma sliye məge wuray kwa tsekweŋ bay ada ndo hay faya ta dazleye mawude haladzay na, a təđ yam, a bara həlay kame i ndo niye hay, a gwadətay: «Mənese i məkəde ndo nakay na, ka gər ga bay. Mənese eye na, ka gər kurom.»

²⁵ Ndo hay tebiye ta mbəday faya, tə gwadəy: «Ayaw, nəmaa təma. Mənese i məkəde ndo nakay mâ yaw ka gər may ada ka wawa may hay.»

²⁶ Tsa na, Pilat a gəratay ha Barabas. Yesu na, a ndađa na ta mandalađa, a vəlatay ha a sidzew hay hərwi ada tâ ye tâ dar na ka mayako mazləmbada eye.

*Sidzew hay tə ɲgwasa ka Yesu
Markus 15.16-20; Luka 19.2-3*

27 Ma dāba eye na, sidzew i Pilat hay ti ye ha Yesu a gay i ηgomna. Ti ye naha, tē haya gār a sidzew hay tebiye. 28 Ta tsəkw faya abəra peteked ηgay hay. Tə pa faya peteked ndozza eye.† 29 Tə dāsaw dak tē slapa na ka bo, ta pay a gār a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə vəlay sakwal‡ a həlay. Ta dəkway gurmets a huvo ada tē ηgwasa faya, tē gwaday: «Zay dāw, bəy i Yahuda hay?» 30 Ta tuf faya slesleḅ ada ta buwa faya abəra sakwal nakə mē həlay aye, tē fay ha ka gār. 31 Ta ndəv ha mənḡwese faya na, ta tsəkw faya abəra peteked ndozza eye niye, tē ma ha faya peteked ηgay hay. Ti ye ha hərwi madar na ka mayako mazləlmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye

Markus 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-

27

32 Ahəl nakə sidzew hay faya ta diye ha Yesu, ta tasiye abəra mē walaη gay aye na, tē dzəgər ta ndo i Siren, məzele ηgay Simon. Tə gay kutoη ka məzle mayako mazləlmbada eye nakə ta dariye faya Yesu aye. 33 Tə ndisl a təv eye andaya tē zalay Golgwata, andza məḡwede: «Təv i mətasl i gār». 34 Tə vəlay guzom madzapa eye tē wuye duwekeke eye. Yesu a ndzaka na, a say bay.

35 Ma dāba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye. Tə ge tsakwal ka peteked ηgay hərwi məsəre mata hute na, way. Tsa na, ta ηgəna ha a bo mē walaη tay. 36 Tsa na, tē ndza mē dāma hərwi matsəpe na Yesu. 37 Tə watsa gār i bazlam

† 27:28 Peteked ndozza eye: Peteked nakə sidzew i Roma hay tē pawa ka bo andza peteked i bəy aye. ‡ 27:29 Sakwal niye na, a bəram i sakwal i bəy bagwar eye.

nakə tə kəd na faya Yesu aye, tə gwad: «Nakay na, Yesu bəy i Yahuda hay.» Ta law na zal ka gər ŋgay.
³⁸ Ta dar ndo i məkal hay sulo ka tsakay i Yesu, nəte tə həlay i mənday, nənġed tə həlay i gula.

³⁹ Ndo neheye ti yawa ta təv niye na, tə bəlawə ha gər tay hay tekəm tekəm tə mətsaday pələslesle.
⁴⁰ Tə gwadaway: «Hey! Nəkar ha bə a saka mambəzl ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka gwad ma məhəne mahkar na, ka dəzl na aye na, təv i wu yak aye na, mənġay tuk? Nəkar təma ha bo yak eye tey! Kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, mbəzlaw abəra ka mayako nakay mazləmbada eye.»

⁴¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula i Yahuda hay tə ŋgwasə ka Yesu. Tə gwad: ⁴² «Kə təma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mətəme ha gər ŋgay təbədew? A gwad nənġeye bəy i Israyel hay sa na, m̄ mbəzlaw abəra ka mayako mazləmbada eye ada nəmaa dzaliye ha. ⁴³ A dzala ha ka Mbəlom sa na, a gwad nənġeye Wawa i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a wuda na na, m̄ təma ha anəke.» ⁴⁴ Ndo i məkal neheye sulo ta dar tay naha ka tsakay ŋgay aye, tə tsaday andza niye dərma.

Məməte i Yesu

Markus 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

⁴⁵ A dazlay ta magər həpat, ləvon a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a bəre mahkar i huwa. ⁴⁶ Ma giye bəre mahkar i huwa, Yesu a wuda ta magala kəlerra, a gwad: «*Eli, Eli,*

lama sabaktani?» Andza mægweđe: «Mbəlom ga, Mbəlom ga, ka gər ga ha na, hərwi mey?§»

⁴⁷ Siye i ndo neheye ka təv aye niye tə tsəne na, tə gwad: «Faya ma zaleyey a Eliya!» ⁴⁸ Kwayaŋŋa ndo nəte mə walaŋ tay niye a hway, a ye naha a zla wuye andaya kofkoffa. A tsəhuḅ ha a wuye guyakaka. A hak ka gwavəkw. Tsa na, a pay naha ka bazlam a Yesu hərwi ada mâ dəvətse. ⁴⁹ Ane tuk na, siye i ndo hay tə gwad: «Ŋgatay, zəbakwa faya təday, Eliya ma deyeweye ma təmiye ha daw?»

⁵⁰ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kəlerra. Tsa na, a mət.

⁵¹ A həlay niye kwayaŋŋa, peteked nakə a ŋgəna ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom sulo aye, a ta ka bo bəra sulo tsaŋŋa kwa abəra mə gəma hus ka dala. Dala a bəl, hotokom hay ta ŋgəma wudəgər wudəgər. ⁵² Tsəvay hay ta həndək, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom haladzay neheye tə mət aye tə mbəlaw. ⁵³ Tə ndohwaw abəra ma tsəvay. Ma dəba i mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ na, ti ye a Zerozelem, gəma tsədəŋŋa eye. Mə dəma na, ndo hay haladzay ta ŋgatatay.

⁵⁴ Bagwar i sidzew ta sidzew niye hay faya ta həbiye ka Yesu dziye, tə ŋgatay dala a bəl tə wu neheye a ge bo aye tebiye na, zluwer a gatay haladzay, tə gwad: «Ta dedək, ndo nakay na, Wawa i Mbəlom!» ⁵⁵ Ŋgwas hay haladzay nəteye malətsa eye dərəŋ faya ta zəbiye naha faya. Tə payaw bəzay a Yesu kwa abəra ma gəma i Galile, tə gaway məsler. ⁵⁶ Mə walaŋ tay niye hay na, Mari nakə a yaw abəra ma gəma i Magədala aye, Mari maya i

---

§ 27:46 Dəmes hay 22.2.

Yakuba ta Yusufa ada ta maya i wawa i Dzebede hay.

Tə pa na Yesu a tsəvay

Markus 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁵⁷ Huwa a ge na, ndo wuray zlele eye a yaw. Neŋgeye ndo i gəma i Arimate, məzele ŋgay Yusufa. Neŋgeye dərmak, gawla i Yesu. ⁵⁸ A ye ka təv i Pilat, a tsətsah faya mədahaŋ i Yesu. Pilat a vəlay tsəved ka məzle mədahaŋ i Yesu. ⁵⁹ Yusufa a ye a zla na mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye, a zla rəkwat a mbəkwa na. ⁶⁰ A pa na a tsəvay nakə a la ka geseh wedeye hərwi ŋgay eye ŋgway aye. Tsa na, a bədəŋgwal beber bagwar eye hərwi madərəzle faya. A dərəzl faya na, a ye ŋgway. ⁶¹ Mari i Magədala ta Mari neŋged nəteye andaya mandza eye dəgerger bəse ta tsəvay.

Sidzew ha ta tsəpa na tsəvay

⁶² Tədœ eye andza məgwede pat nakə a mbay naha a pat i mələve bo i mazəzükw bo aye, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay, ti ye dziye a gay i Pilat. ⁶³ Ti ye naha, tə gwadəy: «Ŋgalaka, nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi wu nakə ndo i parasay nakay a tsik ahəl niye aye na, ka mamayaw a gər. A gwad: “Ma dəba i məhəne mahkar na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.” ⁶⁴ Gwadatay a sidzew hay na, tâ tsəpa na tsəvay lele hus a məhəne mamahkar eye bəna gawla ŋgay hay ta deyeweye ta kəliye na. Ma dəba eye ta gwadateye a ndo hay: “Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ.” Parasay ŋgay ma səkahiye wene wene eye ma ziye nakə kurre aye.»

⁶⁵ Pilat a gwadātay: «Həlum sidzew hay anan dum tay ha ka tsəvay, t̄a tsəpa andza nakə a sakum-eye.»

⁶⁶ Tə həl bo ti ye. Ti ye naha tələva bo tə matsəpe tsəvay. Tə slərəba na me i tsəvay, tə gəs na əngəts lele. Tsa na, tə pa sidzew hay ka matsəpe na.

28

Yesu a lətsew abəra ma mədahan

Markus 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

¹ Ma dəba i pat i mazəzukw bo na, pat i luma i sidzew ta mekedə, Mari i Magədala ta Mari neŋged ti ye mazəbe ka tsəvay. ² Tə ndisl naha kwayan̄na na, dala a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ hərwi gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom, a yaw a bədəŋwal beber abəra ka tsəvay, toŋ a ndza faya. ³ Gawla i Mbəlom niye na, a dāv andza mawutsede ada peteked ŋgay a sləde haladzay herre. ⁴ Zluwer a gatay a sidzew neheye faya ta tsəpiye tsəvay aye. Ta dzədzar haladzay, ta təra andza nəteye maməta eye hay tsadək tsadək.

⁵ Gawla i Mbəlom a gwadātay a ŋwas niye hay: «K̄a dzədzarum bay. Na sər nəkurom faya ka pəlumeye Yesu, ndo nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye aye. ⁶ Neŋgeye andaya kanan̄ bay, kə lətsew abəra ma mədahan̄ andza nakə a tsik aye. Dumara zəbum ka təv nakə tə həna ha faya kwa. ⁷ Dum bəse ta gwadumatay a gawla ŋgay hay na: “Yesu kə lətsew abəra ma mədahan̄, ma lahakumeye a Galile. Ka ŋgatumeye mə dəma.” Anan̄ wu nakə na tsikakum aye.»

⁸ Ŋwas niye hay ta hway abəra ka tsəvay bəse. Zluwer a gatay, ane tuk na, dərev tay man̄gwas

eye. Ta hway mēdatay ha labara eye a gawla i Yesu hay. ⁹ Kwayaŋŋa, Yesu a yaw tē dzəgər ta nətēye, a gwadatay: «Na tsikakum me!» Nḡwas niye hay ta händzəd naha ka təv ŋgay, ta dəkway gurmets a huvo. Tə gəs na abəra mē sik ada tē dəslay ha gər. ¹⁰ Yesu a gwadatay: «Kâ dzədzarum bay. Dum gwadumatay a malamar ga hay na, tâ ye a Galile. Ta ŋgeteŋeye mē dēma.»

Wu nakə sidzew hay ta təkər aye

¹¹ Ahəl nakə ŋgwas hay faya ta diye abəra ka tsəvay, nətēye ka tsəved aye na, siye i sidzew neh-eye faya ta həbiye ka tsəvay aye ti ye a walaŋ i gay. Ti ye naha ta təkər wu nakə a ge bo aye tebiye a bagwar hay i ndo neheye tē vələway wu a Mbəlom aye. ¹² Bəy hay i ndo neheye tē vələway wu a Mbəlom aye tē haya gər ta madugula i Yahuda hay. Tə ma ha ka bo bazlam mē walaŋ tay. Tə vələtay suloy haladzay a sidzew neheye ta tsəpa tsəvay aye. ¹³ Tə gwadatay: «Wu nakə ka təkərumatēye a ndo hay aye na, anaŋ: “Ahəl nakə nəmay mandzahəra eye ta həvad aye na, gawla i Yesu hay ta yaw, ta kəla na mədahaŋ i Yesu.” ¹⁴ Tadə ŋgomna kə tsəne na, ma gakumēye wuray bay. Nəmaa səriye wu nakə nəmaa tsikiye.» ¹⁵ Sidzew hay tē həl suloy nakə tē vələtay aye. Ti ye tē dəs parasay andza nakə tē tsikatay aye. Andza niye, bazlam nakay a dā zləm a Yahuda hay tebiye hus ka bəgom.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay

Markus 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Məsler hay 1.6-8

¹⁶ Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay kuro gər eye nətē ti ye a Galile. Ti ye naha, tē tsal a mahəmba

nakə Yesu a gwadətay «Tsalum a dəma» aye. ¹⁷ Tə ndisl a dəma na, tə ngatay a Yesu, tə dəslyay ha gər. Ane tuk na, siye mə walaŋ tay ta dzala ha faya ta dedek eye bay. ¹⁸ Yesu a həndzəd ka təv tay, a gwadətay: «Mbəlom kə vələŋ gədaŋ mə mbəlom ada ka məndzibəra. ¹⁹ Hərwi niye, dum ha bazlam ga ka təv i ndo i gəma hay tebiye, tərurum tay ha gawla ga hay. Dzəhuḅum tay ha a yam ta məzele i Bəba Mbəlom, tə məzele i Wawa ŋgay ada tə məzele i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye. ²⁰ Tətikumətay bazlam neheye na tsikakumeye. Tâ rəhay ha gər tebiye, tâ dzala ha faya. Ada neŋ, na ndziye tə nəkurom pat pat hus ka mandəve i məndzibəra.»

Dzam Wedeye New Testament in Merey

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merey

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merey

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec